

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den Classenske Legatskole

2den del

1842-1899

Illustrationer:

- Side 81: Major L.S.Marcussen. Fra historien om 1. Feltartilleriregiment, s.222.
" 88: Pastor N.G.Blædel */
" 106: Pastor V.C.Schousboe */
" 109: København i fugleperspektiv. Fra Københavns historie bd. 4, s. 127.
" 113: Skoleinspektør D.T.Rønne. Fra Ill. Familie Journal nr. 34/1899.
" 114: Oberst C.T.Nielsen. Fra historien om 1. Feltartilleriregiment, s. 260.
" 116: Efter fotografi, B&W's Museum.
" 117: Tegning efter et fotografi. Fra historien om Vester Borgerdydskole.
" 126: Fra byggesag 1934, Københavns kommune, Københavns Stadsarkiv.
" 129: Skoleinspektør Th.N.Skibsted. Fra Dansk Skole Stat I, s. 343.
" 139: Skolebestyrer M.J.Hammerich, Vester Borgerdydskole */
" 139: Skolebestyrer Johannes Helms, " " */
" 140: Vester Borgerdydskole i Wildersgade. Fra historien om skolen s. 29 og 53.
" 141: Den classenske Legatskole, Wildersgade 5. Fra historien om det classenske Fideikommis, s. 196.
" 142: Ruinen af den fordums classenske Legatskole. Fotografi B&W's Museum.

*/ Billederne er hentet fra Store Nordiske Konversations Leksikon 1916-1924.

Skrift: Olivetti Praxis 35,
Skrivehjul Eletto pitch 15.

Tryk: Canon PC-20.

Papir: Plus Xerografi A4, 80 gr. nr. 316-61, de forenede Papirfabrikker.

Trykt i 50 ekspl.

Vejledende udsalgspris: kr. 125,00.

Indholdsfortegnelse

<u>Indledning</u>	80A - 80B
<u>Kapitel 8</u> Den classenske Legatskole fra 1/7 1842 til 31/3 1860	81 - 87
<u>Kapitel 9</u> Den classenske Legatskole fra 1/4 1860 til 31/7 1868, Krigsministe- riet lægger kursen om	88 - 99
<u>Kapitel 10</u> Den classenske Legatskole fra 1/8 1868 til 31/3 1892, Skoleinspek- tør Lauritz Stürups tid	100 - 111
<u>Kapitel 11</u> Den classenske Legatskole fra 1/4 1892 til 31/7 1899, Skoleinspek- tør D.T.Rønnes tid	112 - 130
<u>Noter</u>	131 - 142
<u>Personregister</u>	143 - 150
<u>Supplerende antegnelser</u>	150
<u>Kildemateriale</u>	151 - 152

DEN CLASSENSKE LEGATSKOLE 2den del 1842 - 1899
af
Pierre Wennerwald

DEN CLASSENSKE LEGATSKOLE

Indledning

Da Christian 8 den 3/12 1839 besteg tronen efter Frederik 6 udtalte han: "Nu skal vi alle spare", og en af de reformer, han gennemførte, var lov om hærreformen af 28/4 1842, der trådte i kraft den 1/7 1842, hvorved der blev ryddet kraftigt op i officerskorpset, idet mange ældre officerer blev afskediget, således bl.a. oberst Marcus Glahn, der fra 1807-1821 var medlem af skolekommissionen.

Få år efter skulle den ny hær i krig mod de tyske oprørere, hvortil flere tysktalende, men dog danske regimenter, sluttede sig, medens officererne flygtede nordpå. Ved artilleriet blev dog ikke alle ældre officerer afskediget. Det kan i tiden 1845-1852 ses, at flere ældre officerer var formænd for kommissionen i Legatskolen:

C.L.G.Heltzen (1787-1855), der i 1848 blev afskediget som oberstløjtnant,

Mathias Liittichau (1795-1870), der var godsejer og absolut ikke affældig, men måtte i krig med 1. Artilleriregiment og var med i slaget ved Isted. Han var stærkt politisk engageret og krigsminister 1854-1856 i ministeriet P.G.Bang. Han var trådt uden for nummer, men indtrådte i 1861 påny i hæren og blev 1863 generalløjtnant og højstkommanderende artilleriofficer i Dannevirkestillingen. I krigsrådet 4/2 1864 var han den eneste, som udtalte sig mod stillingens opgivelse og underskrev ikke protokollen. Da de Meza kaldtes til København, overtog han foreløbig kommandoen over hæren indtil G.D. Gerlach (1798-1865) overtog kommandoen over hærstyrkerne,

B.B.P.Klubien (1799-1863) - i to omgange - indtil han i 1853 blev direktør for det militære Varedepot og

Tycho Jessen (1799-1857).

De var alle majorer, da de tiltrådte som formænd for kommissionen. I tiden 1854-60 blev forholdene mere stabile, da major Laurits Saabye Marcussen (1802-1861) var formand for kommissionen.

Når skolen overhovedet kunne fungere, må det tillægges førstelærerne, indtil 1854 overfyrværker Henrik Jørgensen og derefter overfyrværker Frederik Halvorsen.

Indtil 1860 havde skolen fortsat kun 2 klasser, idet børnenes antal i gennemsnit androg 115 elever (i gennemsnit 51 drenge og 64 piger) incl. de artilleribørn, der gik i Garnisonsskolen på Sølvgades kaserne.

Med krigsminister Hans Nikolaj Thestrup fik skolen i 1860/61 et nyt reglement samt flere penge at arbejde med, idet skolen blev udvidet til tre drengeklasse og tre pigeklasse, og som noget nyt, kom der en præst i skolekommissionen, og de var alle tre indremissionske. Med skolens udvidelse måtte man ansætte flere lærere, men ikke alle var stabile, formentlig på grund af for små lønninger.

Under krigsminister Waldemar Raasløff blev Garnisonsskolen lukket i 1868 og infanteribørnene overført til den classenske Legatskole med ansættelse af Lauritz Stürup som skoleinspektør. Fra 1870 blev skolen udvidet med endnu en drengeklasse, ialt 4 samt de 3 pigeklasse, ialt 7 klasser, som indebar ansættelse af 1 eller 2 flere lærere, og de var som regel kandidater eller studerende; dem var der i Stürups tid mange af. Desuden var der sergenter ved artilleriet eller fodfolket som skrive- og regnelærere samt gymnastik- og svømmelærere; dem var der også mange af. Skolen med de syv klasser fungerede, indtil Stürup i 1891/92 blev syg og måtte fratræde.

Fra 1867 var det en oberst af artilleriet, der var formand for skolekommissionen.

Skoleinspektør D.T.Rønne blev i stedet for Stürup i 1892 ansat som skoleinspektør. Et nyt reglement af 1893/94 blev udarbejdet af Krigsministeriet, da Johan Linnemann (1826-1906) var Generalinspektør for artilleriet. Der skulle nu være 2 fællesklasser, 3 pigeklasse og 5 drengeklasse, hvilket indebar ansættelse af flere lærerkræfter. I Stürups tid var ansat cand. theol. Thorvald Nikolaj Skibsted (1865-1937) og cand. theol. Carl Frederik Stage (1863-1938). Førstnævnte blev skoleinspektør efter Rønne, sidstnævnte var min klasselærer 1928-1931.

Rønne blæste på det ny reglement og sprængte rammerne for Legatskolen, hvorfor det blev nødvendigt at se sig om efter en anden skolebygning; det blev Vester Borgerdydsko-

le i Wildersgade 5, der var forladt i 1893. Et nyt skolehus måtte dog bygges ved murermester Emil Lytthans-Petersen, der var ejer af komplekset. Det ny skolehus indeholdt, da jeg gik i skolen, i kælderetagen en gymnastiksal for drenge, 6 klasseværelser fra 1. til 3.sal og en håndarbejdsklasse øverst oppe. På det hus sad den klokke, som nu befinder sig på muren inde i skolegården i Vester Voldgade 98.

Af hensyn til indtægterne blev det nødvendigt at leje forhuset ud til de lærerkrafter, som huset kunne rumme, ligesom man opkrævede skolepenge til dækning af brændsel og lys.

Med den ny skolebygning - og i modsætning til reglementet af 1894 - lavede Rønne skolen fuldstændig om med 2 fællesklasser, 4 pigeklasser, 4 drengklasser og 4 realklasser med 4. realklasse som eksamensklasse, dog kun for drenge. Den første almindelige forberedelseseksamen blev afholdt i Wildersgade 5 i sommeren 1897 med 6 drenge, der ikke alle kom fra 1. fællesklasse.

Det har formentlig været en svær skole at administrere m. 24 lærere og lærerinder, hvoraf nogle var fast ansatte, andre såkaldte timelærere. Da Rønne også var ansat som økonomiinspektør, mistede han efterhånden overblikket, hvorfor skolekommissionen - med støtte fra Krigsministeriet og Generalinspektøren for artilleriet - afsatte ham som økonomiinspektør og indsatte intendant Emil Larssen (senere navneforandring til Lenau) i stedet for.

I Poul Carit Andersens lille pjese fra 1933 står følgende:

Børnene måtte i ældre tider om søndagen møde til parade for obersten, formanden for skolekommissionen, der så uddelte ros til de flittige og smæk med sabelskeden til de dovne.

Det var dog først i 1867, at der kom en oberst ind i kommissionen, idet Ove Lunn begyndte som major, men blev i det nævnte år udnævnt til oberst og chef for 1. Artilleribataillon (†1873), efterfulgt af Carl Brun, der var oberst og chef for 2. Artilleribataillon, og afgik i 1889 som generalmajor. Han blev efterfulgt af Chr. Theodor Nielsen, oberst og chef f. 2. Artilleribataillon, fra 1891 chef for 1. Artilleriregiment, men sad stadig i kommissionen. Han fik Legatskolens 100 års jubilæum med d. 6/1 1894, der-

efter afskødet d. 14/2 s.å. C.T.Nielsen blev efterfulgt af oberstløjtnant Georg Harhoff, der siden 1/2 1893 havde været chef for 2. Artilleribataillon. Han var formand til 1901 og sad i kommissionen til ca.1905.

Jeg har svært ved at forestille mig en officer, der gav smæk til små børn eller piger, men der har da nok været et par knægte fra de store klasser, som ikke gik ram forbi.

I samme pjese fra 1933 står:

Undervisningen i botanik i pigeklasserne bestod i "suppeurter" og hvad andet, der kunne bruges i husholdningen.

Faget naturhistorie blev indført ca. 1870 i ældste pigeklasse, først med lærer Gammelgaard, dernæst med bl.a. cand. theol. Viggo Alfred Thalbitzer, så disse herrer har næppe beskæftiget sig med suppeurter. Derimod må øjnene falde på frk. Anna Margrethe Holst, der blev antaget som lærerinde i 1894. Hun underviste 3., 4., 5. og 6. pigeklasse i bl. a. naturhistorie, hvorfor "ældre tider" nok skal være i 1890'erne.

Poul Carit Andersen har i pjecen fra 1933 ingen oplysninger, hvorfra han har modtaget sit stof. Det er min faste overbevisning, at kilden har været cand. theol. Fr. Stage, der blev ansat som lærer den 1/3 1891, men ikke har ønsket at lægge navn til.

Skolen i Wildersgade i slutningen af 1890'erne begynder at ligne den skole, som jeg gik i fra 1921 til 1931, selv om den blev kommuneskole fra 1918. Allerede da var der navne på lærere og lærerinder, som jeg har kendt: Skibsted, Stage og fru Stage (Elise Dahl), Abraham Kalisch, frk. Pullich, Lyngø, frk. Udsen og skolebetjent Hansen.

Med antagelse af lærerinde frk. Elise Dahl den 1/6 1895 kom pigegymnastikken til Legatskolen. Hun var uddannet på Paul Petersens Gymnastikinstitut, som på de tider var det eneste institut for kvindelige undervisere.

Pigegymnastikken blev i 1886 indført på fire af Københavns kommunes betalingskoler, så Legatskolen kom også med. Gymnastiksalen (som blev for piger) var allerede udgravet i Vester Borgerdydskolens tid og lå i kælderen i hjørnehuset mod kirkegården.

Jeg har gjort mig en del umage for at finde dødsfald for de i teksten nævnte personer; det lykkedes dog ikke i alle tilfælde.

PIERRE WENNERWALD

KGS. LYNGBY 1987

KAPITEL 8

Den classenske Legatskole fra 1/7 1842 til 31/3 1860

I tiden fra den 1/7 1842 til den 31/3 1860 var der af artilleriofficerer 7 formænd for skolekommissionen, hvoraf kun en, efter min mening, kan siges at have været egentlig skoleforstander.

Det var major Laurits Saabye Marcussen (1802-1861), der den 1/4 1860 blev oberstløjtnant og chef for 1. Artilleriregiment.

Han har formentlig virket som skoleforstander fra 24/3 1854 til 31/3 1860, og i netop hans tid flyder det igen med de store regnskaber på 20 sider. Det er også i hans tid, at finansåret blev indført i Kongeriget fra 1/4 1853 til 31/3 1854, dog således, at Legatskolens regnskab for året 1854 sluttede den 31/12 s.å., hvorfor det blev nødvendigt at indskyde et særskilt regnskab for første kvartal 1855.

Til skolekommissionen var stadig kryttet forstanderen for Elevskolen, ialt 4 artilleriofficerer, hvortil kom det tredje medlem, ialt 9 forskellige kaptajner eller premierløjtnanter (se note 13)

Af lærerkræfter var der:

1 førstelærer,	ialt 2 i perioden
1 andenlærer,	" 3 " "
1 "syngelærer",	" 2 " "
1 gymnastiklærer,	" 5 " "
1 svømmelærer (fra 1846),	" 4 " "
1 håndarbejds lærerinde,	" 2 " "

(se skemaet på næste side).

Eftersom førstelærer, overfyrværker Henrik Jørgensen, d. 1/7 1854 blev undergraver ved Garnisons sogn, tiltrådte overfyrværker Frederik Halvorsen samme dag som førstelærer og virkede indtil den 31/3 1893. (se note 14 om familien Halvorsen).

Håndarbejds lærerinden Caroline Ellefsen fratrådte pr. 1/7 1843 og blev efterfulgt af Petrea Schoug, der virkede til sin død i december 1866 (se note 15)

Skolebørnene

Pr. 1/4 1855 var der ...	44 dr. 47 p. = 91
der afgik i finansåret:	
konfirmeret	7 dr. 7 p. = 14
til andre skoler	- " 1 " = 1
bortviste	2 " 1 " = 3
ialt afgik:	9 dr. 9 p. = 18
ny saldo	35 " 38 " = 73
tilgang 1855/56	10 " 10 " = 20
Pr. 1/4 1856	45 dr. 48 p. = 93
der afgik i finansåret:	
konfirmeret	3 dr. 1 p. = 4
til andre skoler	1 " - " = 1
udmeldte	1 " 3 " = 4
bortviste	- " 1 " = 1
ialt afgik:	5 dr. 5 p. = 10
ny saldo	40 " 43 " = 83
tilgang 1856/57	12 " 19 " = 31
Pr. 1/4 1857	52 dr. 62 p. = 114
der afgik i finansåret:	
konfirmeret	7 dr. 6 p. = 13
til andre skoler	4 " 1 " = 5
døde	1 " 1 " = 2
ialt afgik:	12 dr. 8 p. = 20
ny saldo	40 " 54 " = 94
tilgang 1857/58	9 " 11 " = 20
Pr. 1/4 1858	49 dr. 65 p. = 114
(fortsættes på side 82)	

Lærerkrafterne fra 1/1 1843 til 31/3 1860

	1843	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
<u>Førstelærere (overfyrværkere)</u>																		
Henrik Jørgensen	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	(x)						
Frederik Halvorsen												(x)	x	x	x	x	x	
<u>Andenlærere (sergenter)</u>																		
Madsen	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x								
Dreyer, E.H.												x	x	x	x	(x)		
Sørensen, A.															(x)	x	x	
<u>"Syngelærere"</u>																		
Nielsen, sergent	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	(x)							
Madsen, M.V., stabstrumpeter ..											(x)	x	x	x	x	x	x	
<u>Gymnastiklærere (sergenter)</u>																		
Nielsen, S.	x	x	x	x	x					x								
Madsen						(x)	x	(x)										
Greve											(x)							
Boeck, P.											(x)	x	x	(x)				
Jespersen, J.F.														(x)	x	x	x	
<u>Svømmelærere (sergenter)</u>																		
Johansen					x	x	x	(x)										
Greve									x	x	x	(x)						
Boeck, P.											(x)	x	x	(x)				
Sørensen, S.														(x)	x	x	x	
<u>Håndarbejds lærerinder</u>																		
Ellefsen, Caroline											(x)							
Schoug, Petrea	(x)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Tegnet (x) markerer, at vedkommende lærer ikke har fungeret i hele kalenderåret/finansåret.

Alle sergenterne var udgået fra Elevskolen, og et par af dem havde været lærere ved den samme skole. Under kaptajn Just havde sergent E.H.Dreyer været lærer der 1851/52, ligeledes sergent J.F.Jespersen fra 1852 til 1855. Udgiften til syngelæreren måtte for Legatskolen ikke overstige 2 rd. pr. måned. Stabstrumpeter Madsen blev senere overtrumpeter og var lærer i sang på Elevskolen fra 1867-1869 under kaptajn Salto.

Pr. 1/4 1860	48 dr. 72 p. = 120
der afgik i finansåret:	
konfirmeret	7 dr. 5 p. = 12
udmeldte	3 " 11 " = 14
døde	- " 1 " = 1
ialt afgik:	10 dr. 17 p. = 27
ny saldo	38 " 55 " = 93
tilgang 1860/61	6 " 12 " = 18
Pr. 1/4 1861	44 dr. 67 p. = 111

Skolebørnene (fortsat fra forrige side)

Pr. 1/4 1858	49 dr. 65 p. = 114
Til- og afgang 1858/59 .	+2 " +2 " = 0
Pr. 1/4 1859	47 dr. 67 p. = 114
der afgik i finansåret:	
konfirmeret	7 dr. 6 p. = 13
udmeldte	1 " 3 " = 4
døde	1 " - " = 1
ialt afgik:	9 dr. 9 p. = 18
ny saldo	38 " 58 " = 96
tilgang 1859/60	10 " 14 " = 24

Lov af 2/5 1855 indeholdende nogle forandrede bestemmelser i anordningen om skolegangen og om udskrivning af skolen.

Lov af 2/5 1855 indeholder fire paragraffer. I §1 siges det, at forpligtelsen til skolegang bortfalder for børn, når forældre eller værger erklærer selv at ville undervise dem og lade dem møde til overhøring i distriktes skole ved offentlig eksamen. Der var skolepligt indtil barnet var fyldt tolv år. §2 berører børn på landet. I §3 siges det, at børn kan udskrives af skolen, når

de var fyldt 13 år, og på begæring få vidnesbyrd. Ifølge §4 skulle børn forlade skolen, når de var fyldt 15 år, og på begæring ligeledes få vidnesbyrd. Loven kom naturligvis også til at berøre Legatskolen. (Se lov-teksten i note 16).

I 1855 kom det på tale, at man ville sælge nogle gamle kaserner i København, herunder kasernen i Strandgade, for at skaffe penge til en udvidelse af Bådsmændsstrædes kaserne. Spørgsmålet opstod så, hvad man skulle gøre med den classenske Legatskole. Der kom forslag om at flytte den til de gamle barakker på Laboratoriegrunden for enden af Wildersgade, hvor den så måtte blive, indtil der med tiden kunne skaffes den bedre vilkår. Loven om en udbygning af Bådsmændsstrædes kaserne blev vedtaget i 1859, men byggeriet blev forsinket på grund af krigen i 1864, dog uden at sælge Strandgades kaserne, hvorved Artilleriet havde 2 kaserner og Laboratoriegrunden, der bl.a. husede musik-korpset; derved kunne Legatskolen forblive i Strandgade til 1895.

Skolebørnene fra 1/1 1843 til 31/3 1860

1/1 1843 var der	54 dr.	52 p.	=106
Tilkom 1843 - 1860 ...	171 "	207 "	=378
Antallet af børn	225 dr.	259 p.	=484
der afgik 1843-1860:			
Konfirmationer	110 "	87 "	=197
Til andre skoler	36 "	29 "	= 65
Udmeldte	3 "	6 "	= 9
Forsømmelser	- "	4 "	= 4
Bortviste	23 "	54 "	= 77
Døde	5 "	7 "	= 12
Ialt afgik 1843-1860 .	177 dr.	187 p.	=364
Pr. 1/4 1860 var der .	48 dr.	72 p.	=120

54,1% af eleverne forblev til deres konfirmation, medens 45,9% forsvandt fra skolen forinden. Overgangen til andre skoler udgjorde 17,8%, og det store antal bortviste androg 21,1%. Dødsfaldene fordeler sig over hele perioden. Koleraepidemien i København i sommeren 1853 berørte ikke skolen. Kun et dødsfald i dette år er registreret, og det var en dreng, men som kan være død af andre årsager.

(Myndighederne havde forinden været klar (over faren for kolera og havde besluttet, (at kasernen i Strandgade med to dages var-

(sel skulle stilles til Sundhedskommissionens rådighed. Det skete imidlertid ikke; (militære blev henvist til Garnisonssygehuset. Civile på Christianshavn blev henvist til Vor Frelasers Arbejdshus, derefter (den 6/7 flyttet til et lazaret i Prinsensgade (=Prinsessegade) matr. nr. 306-307.

Tøj til børnene

Om tøj til drengene blev det i 1844 bestemt, at der fra Varedepotet kunne udleveres 30 udtjente uniformskjoler, 30 par bukser og 6 drejlskitler, "der ikke var tjenlige til rekrutterne".

I januar kvartal 1855 blev der syet 40 stk. kjoler til pigerne, som kostede 114 rd. 42 sk. Bomuldsstoffet kostede 36 sk. pr. alen.

1855/56

44 stk. skjorter, 45 stk. særke,
89 par strømper,
89 " sko og
44 sæt trøjer og bukser samt 42 kasketter,
som kostede 294 rd. 44 sk.

1856/57

50 stk. skjorter, 50 stk. særke,
100 par strømper,
100 " sko og
50 sæt trøjer og bukser,
som kostede 298 rd. 24 sk.

1857/58

47 stk. skjorter, 48 stk. særke,
95 par strømper,
95 " sko og
47 sæt trøjer og bukser,
som kostede 296 rd. 42 sk.

1858/59 vides ikke, men kostede ca. 300 rd.

1859/60

43 stk. skjorter, 56 stk. særke,
99 par strømper,
99 " sko og
43 sæt trøjer og bukser,
som kostede 298 rd. 64 sk.

1860/61

41 stk. skjorter, 53 stk. særke,
94 par strømper,
94 " sko og
41 sæt trøjer og bukser,
som kostede 281 rd. 76 sk. (se s. 93).

Der blev til trøjer og bukser til drengene

Regnskaber for den classenske Legatskole fra 1/1 1843 til 31/3 1860 i hele rigsdaler

	1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851
Kassebeholdning pr. 1/1 ell. 1/4 ...	65	159	58	(8)	(17)	(50)	28	18	74
Det classenske Fideikommis	925	925	925	925	925	925	925	925	925
Renter af Landetatens bogholderi .	50	50	50	50	50	46*/	46*/	46*/	46*/
Afdrag enkefru Saint-Aubain	50	50	50	50	50	50	50	50	45**/
Salg af brugt inventar	-	3	2	-	1	13	11	11	-
Periodens indtægt	<u>1025</u>	<u>1028</u>	<u>1027</u>	<u>1025</u>	<u>1026</u>	<u>1034</u>	<u>1032</u>	<u>1032</u>	<u>1016</u>
Til rådighed	1090	1187	1085	1017	1009	984	1060	1050	1090
Udgifter:									
Førstelærerens løn	115	121	121	120	120	120	120	121	121
Lærerindens løn	115	128	128	128	128	125	120	128	131
Andenlærerens løn	40	50	50	50	50	50	50	50	53
Syngelærerens løn	35	26	26	26	26	26	26	26	28
Gymnastiklærerens løn	10	18	10	10	10	10	11	13	16
Lærerlønninger ialt	<u>(315)</u>	<u>(343)</u>	<u>(335)</u>	<u>(334)</u>	<u>(334)</u>	<u>(331)</u>	<u>(327)</u>	<u>(338)</u>	<u>(349)</u>
Skolebøger, rekvisitt., inventar .	72	159	165	97	99	55	67	91	52
Brændsel	69	76	80	83	77	84	93	72	70
Rengøring/rengøringsmidler	14	14	6	6	6	6	7	7	7
Gymnastiksko, reparation eller nye	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skrivning af regnskaber	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Premier til flinke børn	12	6	11	9	6	8	9	9	6
Omkostninger ved skoledrift	<u>(175)</u>	<u>(263)</u>	<u>(270)</u>	<u>(203)</u>	<u>(196)</u>	<u>(161)</u>	<u>(184)</u>	<u>(187)</u>	<u>(143)</u>
Tøj og sko til børnene	281	364	327	352	379	312	389	296	358
Understøttelser, detachementerne .	116	120	116	109	107	112	105	104	90
Sko og strømper til konfirmanderne	25	19	26	16	22	20	17	30	20
Julekager, juleaften	19	20	19	20	21	20	20	21	20
Understøttelser ialt	<u>(441)</u>	<u>(523)</u>	<u>(488)</u>	<u>(497)</u>	<u>(529)</u>	<u>(464)</u>	<u>(531)</u>	<u>(451)</u>	<u>(488)</u>
Omkostninger ialt	<u>(931)</u>	<u>(1129)</u>	<u>(1093)</u>	<u>(1034)</u>	<u>(1059)</u>	<u>(956)</u>	<u>(1042)</u>	<u>(976)</u>	<u>(980)</u>
Kassebeholdning ultimo	159	58	(8)	(17)	(50)	28	18	74	110
Rest hos enkefru Saint-Aubain	395	345	295	245	195	145	95	45	-

*/ På grund af krigen 1848-50 var renterne 1848-51 belagt med 8% krigsskat. Selve krigen berørte ikke Legatskolens rytme i det væsentlige, men der var officerer, underofficerer og mandskab, der måtte af sted.

**/ Rest på den store gæld fra 1819.

***/ I en lang årrække fik børnene 16 sk. kontant til julekage juleaften. Det blev senere konverteret til en julekage naturel med samme beløb. Udleveringen skete altid i overværelse af den samlede skolekommission. Fra 1861 blev det en gave fra Fideikommisset. Da 16 skilling er lig med 1 mark, og da der gik 6 mark på en rigsdaler, kan man multiplicere ovennævnte rigsdaler med 6, så får man antallet af børn, der fik julekage.

benyttet gamle, kasserede våbenfrakker og uniformsbukser, hvortil der ved omsyningen som regel medgik 1½ gros bukseknapper og 22 dusin jernknapper til trøjerne. I finansåret 1855/56 fik 42 drenge kasketter á 72 sk. pr. stk. Det er skammeligt, at man ikke har et billede af dem. Major Marcussen må have haft det ligesom oberst Saintaubain, at drengene skulle være uniformerede, når

det nu var artilleribørn.

Af det materiale major Marcussens skolekommission har efterladt for tiden 1854-1860, kan det ses, at 56 familier havde 123 artilleribørn gående i Legatskolen, hvortil kom de børn, disse familier havde, som var ældre eller yngre, som formentlig har gået i skolen eller vil komme ind i den. Dertil

			1.kv. 1855	1856	1857	1858	1859	
<u>1852</u>	<u>1853</u>	<u>1854</u>	<u>1855</u>	<u>/56</u>	<u>/57</u>	<u>/58</u>	<u>/59</u>	<u>/60</u>
110	58	29	76	75	85	68	67	76
925	925	925	231	925	925	925	925	925
50	50	50	-	50	50	50	50	50
-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>982</u>	<u>975</u>	<u>975</u>	<u>231</u>	<u>975</u>	<u>975</u>	<u>975</u>	<u>975</u>	<u>975</u>
1092	1033	1004	307	1050	1060	1043	1042	1051

121	121	121	24	121	121	121	125	127
132	128	143	26	146	146	147	151	153
53	50	53	10	53	53	53	53	56
28	26	28	5	28	28	28	29	29
16	16	16	4	16	16	16	17	17
<u>(350)</u>	<u>(341)</u>	<u>(361)</u>	<u>(69)</u>	<u>(364)</u>	<u>(364)</u>	<u>(365)</u>	<u>(375)</u>	<u>(382)</u>

170	80	96	27	73	70	59	75	45
71	95	85	8	101	123	113	78	84
7	12	16	4	16	14	19	14	17
-	-	1	-	10	8	-	12	-
8	8	8	-	8	8	8	8	8
3	8	11	-	11	11	9	10	10
<u>(259)</u>	<u>(203)</u>	<u>(217)</u>	<u>(39)</u>	<u>(219)</u>	<u>(234)</u>	<u>(208)</u>	<u>(197)</u>	<u>(164)</u>

276	354	248	114	295	298	296	300	299
107	72	47	10	49	53	57	59	63
24	18	39	-	22	24	31	15	30
18	16	16	-	16	19	19	20	20 ***/
<u>(425)</u>	<u>(460)</u>	<u>(350)</u>	<u>(124)</u>	<u>(382)</u>	<u>(394)</u>	<u>(403)</u>	<u>(394)</u>	<u>(412)</u>

(1034)(1004)(928)(232)(965)(992)(976)(966)(958)

58 29 76 75 85 68 67 76 93

- - - - -

Førstelærerens løn var normalt på 97 rd., hvortil kom dusører.

Håndarbejds lærerindens løn var normalt på 104 rd., hvortil kom dyrtidsregulering, dusører og assistance ved pigernes badning.

Andenlærerens løn var normalt på 39 rd., hvortil kom dusører og assistance ved drengenes svømning i 3 mdr. incl. dusører.

Syngelærerens løn var normalt på 24 rd., hvortil kom dusører.

Gymnastiklærerens løn var normalt på 12 rd., hvortil kom dusører.

Selv om regnskabet for 1. kvartal 1855 var lige så stort som årsregnskaberne, fik den underofficer, der skrev det, intet for det store arbejde.

kom 9 familier, som havde 19 artilleribørn gående i skolen på Sølvgades kaserne, såsom underofficerer (tjenstgørende eller afskedge) samt håndværkere ved Tøjstaten på gr. af bopælene: St. Kongensgade, Østerports Ravelin, Adelgade, Kastellet og Frederiksberg Slot, hvor Caroline Svendsen havde bopæl; hun blev dog sat i en skole på Vesterbro. Thorvald Drakkenberg fra Østerport

gik i Østre Betalingsskole i Sølvgade, idet søsteren, Adelaide, måtte nøjes med Garnisonsskolen på Sølvgades kaserne. Hertil kom 30 børn fra Infanteriet og Ingeniørkorpset med 14 familier, fordi de boede på Amager: Christianshavn, skydebanerne på Amager, Søetatens batteri ved Øresund, Amager Ravelin og for Ingeniørkorpsets vedkommende: Vagt-huset ved Langebro.

Sammensætningen af 2. klasse i den classenske Legatskole i finansåret 1856/57

Dreng		ind-		faders stilling og navn		bopæl	
Nr.	Elevens navn	født	kom				
1	<u>Hermann Madsen</u>	11/4	1844	22/5	1851	overfyrværker Jeppe M.	Kalvebod bastion
2	<u>Frederik Halvorsen</u>	17/4	1845	12/5	1851	førstelærer H.	Wildersgade
3	Carl Hansen		1843	6/5	1850	hjulmagersvend H.	Gross. Holms Huse
4	Carl Baltzer		1844	13/5	1853	sadelmagemester B.	Klosterstræde
5	Wilhelm Fischer		1843	15/10	1849	afsk. overfyrværker F.	Ny Børs
6	Laurits Madsen		1842	19/10	1853	stabstrompeter M.	Gl. Laboratorium
7	Valdemar Saabye		1844	13/6	1853	kondukt. S. v. <u>Ing. korpset</u>	Holcks bastion
8	Adolph "		1845	13/6	1853	" " " "	" "
9	Thorvald Christensen		1842	25/6	1849	afd. overfyrværker C.	Wildersgade
10	Carl Hansen		1845	5/5	1856	fyrværker H.	Gl. Laboratorium
11	Julius Hansen	5/4	1845	13/5	1852	underkorporal H.	" "
12	Christian Gøthgen	27/7	1843	19/5	1850	fyrværker G.	Faste batteri
13	Christian Birk	19/11	1845	13/5	1852	hjulmagersvend B.	Gross. Holms huse
14	<u>Carl Halvorsen</u>	24/2	1847	31/10	1853	førstelærer H.	Wildersgade
15	Harald Poulsen		1843	6/5	1850	snedkersvend P.	Dronningensgade
16	Henrich Schmidt		1843	13/5	1850	afd. fourer S.	?
17	Carl Møller		1844	13/5	1850	snedkersvend M.	Langebrogade

Piger

1	Alvilda Saabye		1843	3/4	1850	kondukt. S. v. <u>Ing. korpset</u>	Holcks bastion
2	Augusta Cedergreen	27/5	1844	6/1	1853	sergent C. v. <u>Infanteriet</u>	Skydeb/Amager
3	Hulda Axelsen	25/5	1843	6/6	1850	sadelmagersvend A.	St. Amagergade
4	Marie Magnussen		1843	6/5	1850	smedesvend M.	Overg.o.Vandet
5	Josephine Winding	25/2	1844	2/2	1850	smedesvend W.	Prinsessegade
6	Annine Krudsen		1844	10/1	1853	sadelmagersvend K.	Overg.o.Vandet
7	Sara Hanson	1/10	1843	5/5	1856	fyrværker H.	Gl. Laboratorium
8	Frederikke Eriksen		1845	1/10	1855	sergent E.	" "
9	Johanne Sørensen		1845	12/2	1852	overfyrværker S.	Torvegade
10	Haraldine Carstensen		1843	19/10	1850	overfyrværker C.	Sundbyøster
11	Clara Schellerup	1/4	1844	23/10	1856	overfyrværker S.	Bådsmadsstræde
12	Dorothea Müller		1844	1/4	1856	fourer M. v. <u>22. Bat.</u>	Kasernen/Wildersg.
13	Amalie Vesterby Grøseth		1844	5/5	1851	fyrværker G.	Bådsmadsstræde
14	Caroline Weischer		1844	12/5	1852	sergent W.	Gl. Laboratorium
15	Thora Ømann		1844	12/5	1851	smedesvend Ø.	Stormgade
16	Nicoline Bentzen	28/10	1843	14/10	1850	afd. overkonstabel B.	Wildersgade
17	Emma Lund		1843	25/6	1849	afsk. smedesvend L.	Dronningensgade
18	Juliane Nielsen		1844	5/5	1850	fyrværker N.	Tøjhuset
19	Louise Reffling	2/1	1843	21/5	1849	fyrværker R.	Gl. Laboratorium

Børnene er opført i nummerorden efter karakterer, idet højeste karakter var mg. Der var karakterer for flid, opførsel og forstandsøvelse samt for drengene i fagene: Religion, dansk, tysk læsning, skrivning, diktat, tavleregning, hovedregning, geometri, historie, geografi, tegning og sang. Hermann Madsen, som jeg vender tilbage til, havde mg i alle fag. Pigerne havde ikke geometri, historie og tegning, men derudover håndarbejde: Syning (navn/linned), spinding (hør/uld) og strikning (strømper) samt hækling og efter mønstre. Alvilda Saabye havde mg i alle fag incl. flid, opførsel og forstandsøvelse.

Grosserer Holms Huse er de små gule huse i nuværende Langebrogade, medens ovennævnte Langebrogade blev omdøbt til Brogade ved Knippelsbro, hvilken gade er helt forsvundet. Holcks bastion lå ved Philosophgangen (=Vester Voldgade) ud for Ny Vestergade/Ny Kongensgade.

Store Amagergade er forsvundet, medens Lille Amagergade i dag hedder Amagergade.

Prinsensgade blev i 1860 omdøbt til Prinsessegade. Ny Børs er nuværende Børsgade.

Førstelærer Frederik Halvorsen havde sine to sønner, Frederik og Carl, i 2. klasse, medens datteren Ida gik i 1. klasse. Flere af ovennævnte elever havde søskende i 1. klasse.

Med henvisning til elevlisten på forrige side, faldt jeg over en af de mere berømte elever, som har gået i den classenske Legatskole. Det var det kvikke hovede, Hermann Madsen. Hans fulde navn er Wilhelm Hermann Oluf Madsen (1844–1917), søn af kommandersergent, senere overfyrværker, Jeppe Madsen (1812–1895) og Johanne Kirstine Becker (1809–1881).

Da den classenske Legatskole formentlig ikke kunne lære Hermann mere, blev han taget ud af skolen i 1856, hvor han havde gået i 5 år. Han blev konfirmeret i Garnisons kirke den 10/10 1858. W.H.O.Madsen blev verdensberømt på sin konstruktion af rekylgeværet (se note 17).

Han havde en lillebroder, Hannibal Marcus Madsen, født den 15/8 1847, og som blev optaget i skolens første klasse i 1855. Han blev taget ud i 1858 og senere konfirmeret i efteråret 1862. Deres far, Jeppe Madsen, havde på tidspunktet bopæl på Kalvebod bastion.

Pigernes håndarbejde 1854–1861

Alle klædningsstykker blev, som sædvanlig, forarbejdet af pigerne i håndarbejdstimerne, hvortil kom spinding af uld, og det var uden betaling:

1854	18 piger spandt	35 u	uld.
1855/56	15 " "	37 u	" .
1856/57	22 " "	41 u	" .
1857/58	23 " "	41 u	" .
1858/59	vides ikke.		
1859/60	23 piger spandt	43 u	uld.
1860/61	23 " "	44 u	" .

Af ulden blev strikket strømper:

1854	33 piger strikkede	83 par	strømper.
1855/56	34 " "	89 " "	" .
1856/57	48 " "	100 " "	" .
1857/58	41 " "	95 " "	" .
1858/59	vides ikke.		
1859/60	44 piger strikkede	99 par	strømper.
1860/61	44 " "	94 " "	" .

Mod betaling blev syet ekstra skjorter til Elevskolen og til private til varierende stykpriser:

(se næste spalte)

1854	59 skjorter,	fortj.:	8 rd.	72 sk.
1855/56	40 " , "	:	5 " 76 "	
1856/57	120 " , "	:	13 " 26 "	
1857/58	205 " , "	:	21 " 54 "	
1858/59	vides ikke. Stykkerne blev derefter benævnt <u>linned</u> :			
1859/60	183 stk.	,	fortj.:	20 rd. 10 sk.
1860/61	328 " , "	:	36 " 22 "	

I 1854 var stykprisen fra 10 til 28 skill., men blev nedsat til 8–16 sk., som i 1859 igen blev forhøjet til 10–24 sk. Det blev i de nævnte 6 år til 935 stk. skjorter eller linned, på hvilket pigerne tjente 105 rd. 68 sk. Det var 10,8 sk. pr. stk.

For nu at tage den flinke pige Alvilda Saabye, så fremstillede hun:

	Skj.	særke	uld	hør	strømp.	skj.m/bet.	
	stk.	stk.	u	u	par	stk.	
1854	2	1	1½	-	-	2	
1855/56	2	2	3	-	-	2	
1856/57	2	2	1	1	1	6	
1857/58	3	1	3	1	3	8	

hvorefter hun forlod skolen, da hun skulle konfirmeres. For skjorter mod betaling tjente hun på 4 år 2 rd. 20 sk. Det var i gennemsnit 11,8 sk. pr. stk.

Garnisonsskolen på Sølvgedes kaserne

Denne skole blev i 1859 flyttet til andre lokaler i Stokhusgade 3, idet Krigsministeriet sendte en ansøgning til det classenske Fideikommis om tildeling af yderligere tilskud til at drive Garnisonsskolen for, men direktionen for Fideikommisset svarede, at man ville stille sig afventende.

Det kom til at holde stik, for d. 25/3 1861 forelå en instruks fra Armeens Intendantur til direktionen for Garnisonsskolevæsenet, at uddeling af klædningsstykker til børnene skulle bortfalde med undtagelse af de genstande, som pigerne fremstillede i håndarbejdsklassen.

Noget lignende kom til at gælde for Legatskolen, hvorom fortælles i det næste kapitel.

KAPITEL 9

Den classenske Legatskole fra 1/4 1860 til 31/7 1863. Krigsministeriet lagde kursen om for Legatskolen.

Ny formand for skolekommissionen 1/4 1860

Da major L.S.Marcussen den 1/4 1860 blev udnævnt til oberstløjtnant og kommandør for 1. Artilleriregiment, tiltrådte major Johan Theodor Wegener (1810-1899) som formand for skolekommissionen, idet forstanderen for Elevskolen, major Poul Egede Glahn (1811-1896) og premierløjtnant Christian Theodor Nielsen (*1829) fortsatte. Ifølge kapitel 1 i reglementet af 12/11 1860 skulle, som noget nyt, sognepræsten ved Garnisons menighed også være medlem (se note 18).

Det blev Nicolai Gottlieb Bladel (1816-1879)

(Han havde siden 1853 været residerende kapellan ved Garnisons sogn, hvor han fra 1859 til sin død var sognepræst. Han havde været præst ved Almindelig Hospital, hvor (han i 1853 under koleraepidemien blev berømt ved at udvise total dødsforagt. Det (må også nævnes, at det var ham og hans gerning, der beredte jordbunden for den indre Missions virksomhed i København.

I ministeriet C.E.Rotwit (1859-60) blev general Hans Nikolaj Thestrup (1794-1879) udnævnt til såvel marine- som krigsminister. Da ministeriet Rotwit gik af den 24/2 1860, blev det afløst af ministeriet C.C.Hall, og Thestrup blev armodet om at fortsætte som krigsminister i det ny ministerium, og han sad da som sådan fra 1/2 1859 t. 31/12 1863. Det er mit indtryk, at han havde meget tilovers for den classenske Legatskole, eftersom hans regiment var 2. Jyske Infanteriregiment (9. Bataillon), hvorfra børnene gik i Legatskolen i 31 år (se note 19).

Regulativ for den classenske Legatskole udarbejdet af Krigsministeriet den 12. november 1860, trykt 1861

Regulativet af 12/11 1860 er underskrevet af Thestrup og indeholder 12 paragraffer og en anmærkning, hvorefter der dog snart kom nogle rettelser.

1. kapitel indeholder regler for bestyrelsen, altså fortsat en skolekommission, men nu bestående af en major ved 1. Artilleriregiment, sognepræsten ved Garnisons menighed, forstanderen for Elevskolen og den ældste premierløjtnant ved regimentet.

2. kapitel omhandler skolens bestemmelse og organisation. Om øjemødet siges det, at børnene ved deres evners rigtige udvikling skal kunne dannes til gudfrygtige, forstandige og retsindige mennesker og borgere, vænnes til sædelighed og orden samt oplæres i kundskaber og færdigheder, som er gavnlige og nødvendige. Skolen var fortsat bestemt for børn af artilleriets underklasser med omtr. 60 drenge og 60 piger, idet drengene skulle fordeles på tre klasser, pigerne på to.

Yngste og mellemste drengeklasse skulle undervises 30 timer ugentlig, ældste drengeklasse i 33 timer incl. svømning.

For pigeklasserne var undervisningstiden 20 timer ugentlig og 16 timer i håndarbejds-skolen. I tidsrummet 1/4 - 1/9 var undervisningstiden fra kl. 8-1, men ældste drengeklasse skulle gå i skole til kl. 2 på tre af ugens dage. Begge pigeklasser havde skoletid kl. 8-2. I vinterhalvåret blev timerne forskudt fra kl. 9-3, men uden ændring. Pigenes badning skulle foretages udenfor de nævnte timer.

Om lærerkrafterne. Foruden de af Brigaden afgivne lærere d.v.s. 1 overfyrværker og 1 sergent, skulle der ansættes 2 skolelærere, helst seminarister eller theologiske kandidater. I sang, gymnastik og svømning benyttede man fortsat regimentets stabstrompeter og en af deres gymnastiklærere. Lærerinder:

anvises fri bolig og havde pligt til at have tilsyn med pigernes badning og at holde skolen ren. De civile lærere og lærerinden kunne afskediges med 3 måneders opsigelse. I sygdomstilfælde ville de få en måneds løn og lærerinden tillige boligen. I naturlære kunne antages en timelærer. Overfyrværkeren var tillige skolens regnskabsfører assisteret af sergenten.

3. kapitel omfattede skolens indtægter og udgifter.

Indtægter

Det hidtil oppebårne beløb	925 rd.
De beløb, der hidtil havde været udbetalt til Underofficersskolen samt til 8 Infanteriafdelinger (å 37½ rd.) respektive 200 og 300 rd.	500 "
To rentebeløb, 50 og 20 rd.	70 "
Et yderligere tilskud fra det classenske Fideikommiss	555 "
Ialt	<u>2.050 rd.</u>

Udgifter

Løn til 2 faste civile lærere og timelærere (58 t. ugentlig)	945 rd.
Tillæg til overfyrværkeren	120 "
" " sergenten	60 "
Løn til "syngelæreren"	50 "
" " gymnastiklæreren	30 "
" " lærerinden	150 "
Lærerlønninger ialt	1.355 rd.
Bøger, kort/materialer, inventar	120 "
Brændsel	130 "
Rengøring	50 "
Håndarbejdsmaterialer	300 "
Understøttelser/detachementerne	75 "
Diverse omkostninger	20 "
Ialt	<u>2.050 rd.</u>

Alle lønninger blev betalt en måned forud. Der kom rettelse til lærerindens løn, idet den kom op på 175 rd.

4. kapitel omfattede undervisningen i religion, dansk, skrivning, regning, geografi, historie, tysk, tegning, naturlære, geometri, håndarbejde, sang, gymnastik og svømning. At der var kommet en indremissionsk præst i kommissionen kan udredes af definitionen om religion: Kendskab om alt, hvad der ifølge anordningerne fordres af en konfirmand; et stykke af det ny testamente bør være læst. (Det kan senere ses, at børnene ved eksamen havde lært 20-30 salmer udenad, hvilket må have været spild af undervis-

ningstiden. Da den indbyrdes undervisning blev indført i 1820, var der ikke plads til religionsundervisning i større stil; nu var man havnet i den anden grøft).

Der blev opstillet et skema, som ses øverst på næste side. Det blev endvidere bestemt, at såfremt håndarbejdsskolens tid tillod det, kunne lærerinden lade børnene bringe arbejde med fra hjemmet og forarbejde det på skolen uden betaling. Ligeledes kunne der modtages arbejde for fremmed regning mod betaling.

På alle skoledage blev der givet ½ t. frihed til frokost og bevægelse på legepladsen. Der var følgende fridage:

1. Alle søn- og helligdage.
2. 14 dages juleferie.
3. Påskeferie (6 dage).
4. Pinseferie (4 dage).
5. 3 ugers sommerferie, i slutningen af juli og begyndelsen af august.
6. Kongens og Dronningens fødselsdage.
7. Begge flyttedage.
8. Andre, når kommissionen fandt anledning dertil.

Der afholdtes eksamen hvert år med 8 dages varsel. Dagen var fast på Lillejuleaften, hvor også uddeling af klædningsstykker ville finde sted m.v.

5. kapitel omhandlede skoledisciplinen.

Man lagde særlig vægt på, at børnene kom til tiden og renlige. Ingen måtte udeblive, medmindre der var givet tilladelse eller på grund af sygdom. Hvis børnene jævnlig mødte uordentlige og urenlige, kunne de blive straffet.

Følgende straffemåder var til lærernes rådighed:

- a. at stå i kroge, afsondring fra kammeraterne eller andre straffe, som kunne virke på overfølelsen.
- b. slag med en tynd rotting på ryggen, dog kun nogle få slag på en og samme dag.

Der blev givet følgende anmærkning:

Til hver af Legatskolens dertil kvalificerede elever uddeles årligt et par sko, en skjorte eller særk og et par strømper, der, så vidt muligt, forfærdiges i håndgerningsklassen af dertil indkøbt materiale; desuden til hver af drengene, såvidt midlerne

SKEMA

Fag (se nedenfor):			A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	Antal timer
Dreng- klasser:	Yngste	3. kl.	3	9	6	6							4	2		30
	Mellemste	2. "	4	6	4	4	2	2	2				4	2		30
	Ældste	1. "	3	6	3	3	2	2	2	2	2	2	4	2		33
Pige- klasser:	Yngste	2. kl.	3	7	4	4								16	2	36
	Ældste	1. "	4	6	3	3	2							16	2	36

A = religion. B. = dansk. C. = skrivning. D. = regning. E. = geografi.
 F = historie. G. = tysk. H. = naturlære. I. = geometri. J. = tegning.
 K = gymnastik. L. = håndarbejde. M. = sang.

tillod det, en klædestrøje og et par klædebukser. Efterhånden som undervisningen krævede større udgifter, ville iklædningen ganske bortfalde med undtagelse af det, pigerne kunne udføre i håndgerningsklassen.

Thestrup

I tilslutning til reglementet blev der af Krigsministeriet udsendt et håndskrevet cirkulære, der i genpart ikke er dateret, men byggede på forhandlinger mellem Artilleriet og det classenske Fideikommis, idet det var skolekommissionen, der ad kommandovejen havde gjort forestillinger til følgende forandringer:

1. Pigebørnene fordeles på 3 klasser.
  2. Spind ophører som undervisningsfag; den ældste pige klasse undervises i stedet for i passende fint håndarbejde.
  3. Skolens regulativ § 14 forandres derfor, så pigebørnene selv hjemmefra må medbringe det fornødne materiale til brug ved undervisningen i håndarbejde.
  4. Foruden frihåndstegning undervises den ældste drengeklasse tillige i geometrisk tegning.
  5. Til timelærere og en timelærerinde kan der anvendes henholdsvis 75 rd. og 50 rd. = ialt 125 rd. årlig.
- De under punkt 5 nævnte forhøjede beløb må dog kun anvendes, når der sker en tilsvarende indskrænkning af den årlige uddeling af klædningsstykker til børnene.

Med det nye reglement fik skolen langt om længe flere penge at arbejde med, der kom

civile lærere, men drenge og piger blev adskilt i hver tre klasser, rokke og hasper forsvandt; snart efter forsvandt også den tyngende udgift til tøj og sko til børnene.

Tager man, ifølge det ovenstående skema, timerne fra til gymnastik, sang og håndarbejde, blev religionsundervisningen udvidet t. ca. 15% af læsefagene. I 1864 kom der et tillæg til loven af 2/5 1855 om netop religionsundervisningen.

Lov af 30/9 1864 om tillæg til loven af 2/5 1855

Loven har kun en paragraf som siger: De til folkekirken henhørende børn, som ikke søger den offentlige skole, skal, når de ifølge lov af 2. maj 1855 møder i distriktets skole for at prøves ved eksamen, være aldeles fritagne for at overhøres i religionskundskaber, bibelhistorie derunder indbefattet, såfremt de for distriktets skolebestyrelse fremlægger skriftligt vidnesbyrd fra en i folkekirken ansat sognepræst eller residerende kapellan om, at de i forhold til deres alder besidder tilstrækkelige kundskaber i så henseende .....

Den nævnte lovtekst var gældende endnu i 1938 og er vel stadig gældende, men der var dengang megen debat om religionsundervisningen ikke mindst på grundlag af den kritik, som Grundtvig og andre rettede mod undervisningen i de offentlige skoler.

Ifølge reglementet ydede det classenske Fideikommis 555 rd. mere om året. Tilsagnet

var allerede givet den 8/6 1860, da man gerne så, at der blev oprettet en tredje pige-klasse, hvilket også kom til at ske.

Ældste pige-klasse

Skolen udvidede læsefagene med 1 t. til historie og 2 t. til tysk læsning og tog timerne fra religion, dansk og håndarbejdet. Dette sidste blev delt op med 4 t. til det finere håndarbejde og 11 t. til det almindelige.

Mellemste pige-klasse

Denne klasse blev udvidelsen, og læsefagene blev:

Religion	3 t.
Dansk	6 "
Skrivning	4 "
Regning	4 "
Håndarbejde, almindeligt	17 "
Sang	2
Ugentlige timer	<u>36 t.</u>

Yngste pige-klasse

Skolen reducerede timetallet fra 36 til 33 timer med 6 timer til religion, 4 til dansk, 4 til skrivning, 17 til almindeligt håndarbejde og 2 til sang.

Med henvisning til side 82 var der

pr. 1/4 1861	44 dr.	67 p.	= 111
Man havde hidtil holdt styr på de artilleribørn, der gik i Garnisonsskolen, men nu trak man dem fra			
	6 "	5 "	= 11
ny saldo pr. 1/4 1861 .	38 dr.	62 p.	= 100
Tilgang 1861-1868	85 "	93 "	= 178
Afgang 1861-1868	67 "	97 "	= 164
pr. 31/3 1868	<u>56 dr.</u>	<u>58 p.</u>	<u>= 114</u>

Med henvisning til afgang på 7 år har den nye form for pædagogik ikke passet alle forældre og børn:

Konfirmation	30 dr.	28 p.	= 58
til andre skoler	15 "	19 "	= 34
udmeldte	12 "	21 "	= 33
bortviste	7 "	23 "	= 30
forsømmelser	- "	1 "	= 1
døde	3 "	5 "	= 8
ialt afgang 1861-1868 .	<u>67 dr.</u>	<u>97 p.</u>	<u>= 164</u>

Skolen må have haft et par strenge herrer som formænd for skolekommissionen. I major Klubien's tid 1850-53 blev 41 børn bortviste (7 drenge og 34 piger), i major, senere

oberst Lunn's tid (1865-68) var det 24 børn (7 drenge og 17 piger), eller ialt 65 børn (60%) af de 107 elever, der blev bortviste i tidsrummet 1843 - 1868.

Til at varetage det finere håndarbejde blev i finansåret 1862/63 antaget en kvinde, som hed "Madam Larsen", der ikke nærmere kan defineres. Hun holdt til den 31/3 1867, men efter afskeden blev det finere håndarbejde næppe genoptaget.

Der blev antaget en skolelærer og en seminarist, hvoraf der var tre helt hen til 1868. Efter krigen 1864 blev Legatskolens tidligere hjælpelærer, Eduard Halvorsen, der var avanceret til overfyrværker, genantaget som lærer. Efter Madam Larsens afgang blev antaget frøken E.B.M.Hermansen, som først og fremmest var lærerinde for pigerne. Se for-tegnelsen over lærerkræfterne på næste side.

Den nedslidte skole

Som følge af, at den classenske Legatskole kom til flere penge, gik man i gang med at reparere det gamle og indkøbe nyt. Rokkedrejeren gik igang med at reparere, og der blev indkøbt rokkesnore og olie. En snedker leverede nyt inventar for 268 rd., og en blikkenslager, en glarmester og en maler blev sat på opgaver. Der blev indkøbt vandflasker, glas og vandfade, desuden et signet, et bestik og et termometer. Gipsmedaillonen af Classen blev oppudset; hvornår den er indkøbt, kan ikke ses af materialet. Der blev indkøbt nye gymnastiksko, som drenge ikke selv havde, endvidere lærred til håndklæder, som pigerne syede i håndarbejdstimerne. Af andet kan nævnes gulvkludetøj og gulvmåtter samt et stueur i foderal, som alene kostede 17 rd.

Alt i alt reparerede man eller indkøbte nyt i finansåret 1860/61 for 364 rd. 26 sk. Det har været overordentlig påkrævet.

Lærerkrafterne fra 1/4 1860 til 31/7 1868,

som er tidsrummet fra virkningen af reglementet af 12/11 1860 og til lukningen af Garnisonsskolen for infanteriets børn, der den 1/8 1868 blev overført til Legatskolen.

	1860 /61	1861 /62	1862 /63	1863 /64	1864 /65	1865 /66	1866 /67	1867 /68	1/4-31/7 1868
<u>Førstelærer, overfyrværker</u>									
Halvorsen, Frederik	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<u>Civile lærere</u>									
Jensen, seminarist		(x)							
Gammelgaard, N.P., skolelærer.		(x)	x	x	x	x	x	x	x
Juhl, seminarist		(x)	x	(x)					
Nielsen, seminarist				(x)	x	x	x	x	(x)
Halvorsen, Eduard, overfyrv. .						x	x	x	x
<u>Andenlærere</u>									
Sørensen, A., sergent	(x)								
Petersen, N.F., sergent	(x)	x	x	x	x	x	x	(x)	
Hansen, V., sergent								(x)	x
<u>"Syngelærer"</u>									
Madsen, stabstrompeter	x	x	x	x	x	x	x	x	(x)
<u>Gymnastik- og svømmelærere</u>									
Jespersen, J.F., sergent	x	x	x	(x)					
Leisner, sergent				(x)	x	x	x	x	(x)
<u>Pigelærerinde</u>									
Hermansen, E.B.M., frøken								(x)	x
<u>Håndarbejds lærerinder</u>									
Schoug, Petrea, almindeligt ..	x	x	x	x	x	x	(x)		
" , Amalie, "							(x)	x	x
Larsen, Madam, finere			(x)	x	x	x	x		

Tegnet (x) markerer, at vedkommende lærer ikke har virket i hele finansåret.

Overfyrværker, krigsråd Hans Peter Eduard Halvorsen (1812-1892), der er en ældre broder til førstelæreren, havde siden 1853 været materielforvalter ved Rendsborg Arsenal, men blev efter krigen 1864 afskediget den 4/12 1865 med virkning fra den 1/1 1866. Da han tidligere havde været hjælpelærer ved Legatskolen, kunne man bruge ham igen, og han virkede til 31/3 1887.

Enkefru Petrea Schoug døde den 23/12 1866, hvorefter hendes ugifte datter, Amalie Lovise Thercia Schoug, overtog gerningen som håndarbejds lærerinde og virkede til 1904.

Frøken E.B.M.Hermansen kan ikke nærmere defineres. Hun boede i 1870 på Nytorv, i 1872 i Norgesgade (=Bredgade fra 1877).

Lærerne underviste således i 1863/64:

Frederik Halvorsen havde regning med alle drengeklasseerne, geometri med ældste drengeklasse og skrivning med alle pige klasseerne. Desuden læsning med yngste drengeklasse.

Seminarist Nielsen havde alle klasser i religion, historie og geografi med ældste og mellemste drengeklasse samt ældste pige klasse. Desuden naturlære med ældste drengeklasse.

Lærer Gammelgaard havde dansk og tysk med

ældste og mellemste drengeklasse samt med ældste pige klasse. Dertil læsning med mellemste og yngste pige klasse og retskrivning med ældste dreng- og pige klasse.

Sergent Petersen havde regning med pige klasseerne og skrivning med drengeklasseerne.

For de civile lærere og andenlærerne kan man mere sig med at sætte andre navne ved fagene.

Lærerne er næppe kommet sovende til deres gerning.

Regnskaber for den classenske Legatskole fra 1/4 1860 til 31/3 1868 i hele rigsdaler

	1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867
	<u>/61</u>	<u>/62</u>	<u>/63</u>	<u>/64</u>	<u>/65</u>	<u>/66</u>	<u>/67</u>	<u>/68</u>
Kassebeholdning 1/4	93	62	55	93	158	188	482	542
Det classenske Fideikommis ...	925	925	925	925	925	925	925	925
" " " ...	500	500	500	500	500	500	500	500
" " " ...	-	555	555	555	555	555	555	555
" " " ...	-	-	-	-	-	425	425	425
" " " ...	-	-	-	-	-	100	100	100
<u>Ialt det classenske Fideikommis.</u>	<u>1425</u>	<u>1980</u>	<u>1980</u>	<u>1980</u>	<u>1980</u>	<u>2505</u>	<u>2505</u>	<u>2505</u>
Renter	50	72	72	72	72	72	72	72
Salg af brugt inventar	-	-	3	11	-	-	-	-
Indtægter ialt	<u>1475</u>	<u>2052</u>	<u>2055</u>	<u>2063</u>	<u>2052</u>	<u>2577</u>	<u>2577</u>	<u>2577</u>
Til rådighed	1568	2114	2110	2156	2210	2765	3059	3119
<u>Udgifter:</u>								
<u>Lærerlønninger</u>	(364)	(1310)	(1449)	(1452)	(1460)	(1632)	(1983)	(1908)
Skolebøger, rekvisitt., invent.	631	207	175	150	123	101	98	158
Brændsel	90	142	137	125	178	158	158	169
Rengøring/rengøringsmidler ...	21	48	52	50	53	48	52	52
Premier til flinke børn	10	10	10	10	13	10	9	11
Bogtrykkerregning	13	-	-	-	-	-	-	-
<u>Omkostninger ved skoledrift ..</u>	<u>(765)</u>	<u>(407)</u>	<u>(374)</u>	<u>(335)</u>	<u>(367)</u>	<u>(317)</u>	<u>(317)</u>	<u>(390)</u>
Tøj og sko til børnene	282	258	129	145	145	175	100	117
Understøtt./detachementerne ..	53	66	65	66	50	159	117	104
Sko og strømper, konfirmander	22	-	-	-	-	-	-	-
Julekager, juleaften	20	18	-	-	-	-	-	-
<u>Understøttelser ialt .....</u>	<u>(377)</u>	<u>(342)</u>	<u>(194)</u>	<u>(211)</u>	<u>(195)</u>	<u>(334)</u>	<u>(217)</u>	<u>(221)</u>
<u>Omkostninger ialt .....</u>	<u>(1506)</u>	<u>(2059)</u>	<u>(2017)</u>	<u>(1998)</u>	<u>(2022)</u>	<u>(2283)</u>	<u>(2517)</u>	<u>(2519)</u>
Kassebeholdning 31/3	<u>62</u>	<u>55</u>	<u>93</u>	<u>158</u>	<u>188</u>	<u>482</u>	<u>542</u>	<u>600</u>

*/ Indtaget fra 2. Artilleriregiment i Rendsborg som følge af krigen 1864.

**/ Garnisonsskolen i Rendsborg (15. og 16. Bataillon).

Bogtrykkerregningen omfattede trykning af 100 ekspl. reglementer af 12/11 1860. Legatskolen må være blevet udvidet i 1861/62. Omkostningerne til brændsel og rengøring steg i perioden 60%.

Sko og strømper til konfirmanderne ophørte i 1860/61 og julekagerne året efter, hvorefter det blev en gave fra Fideikommisset.

Omkostningen 1860/61 til skolebøger, rekvisitter og inventar kan specificeres:

Køb af skolebøger	185 rd.
" " skoleinventar	294 "
" " skolerekvisitter	94 "
Reparation af skoleinventar	34 "
Gymnastiksko (voltageersko)	16 "
Skrivning af regnskaber	8 "
<u>Ialt .....</u>	<u>631 rd.</u>

Der følger fortegnelser over skolebøger og inventar.

Posten 1860/61 til rengøring og rengøringsmidler kan specificeres:

Rengøringsmidler	1 rd.
Rengøring af lokaler	12 "
Materialer til håndklæder og vask af samme	8 "
<u>Ialt .....</u>	<u>21 rd.</u>

Der foreligger en skrivelse af 30/4 1864 fra Legatskolen til Fideikommisset, hvor man takker for 20 rd. til julekager til børnene.

Skolens inventar m.v.

	1853	1860	1861		1853	1860	1861
To-etages kakkellovn	1	1	1	Spinderokke	10	10	+2 12
Ildtang, -skuffe, -kasse	2	2	+3 5	Store hasper	2 +1	1	1
Kakkellovnsskraber	1 ÷ 1	0	+1 1	Store garnvinder	2 +1	1	1
Sortmalede tavler	1	1	+3 4	Uldkarter (par)	4 +1	5 ÷1	4
Bogskab m/hylde + reol.	1	1	1	Strikkepinde (par)	200+40	+50+40=230	
Enkelt bogskab	1	1	1	Tilskærersakse	1	1	+1 2
Skab t.elevernes frokost	0 + 1	1	1	Strømpebrætter (par) ..	2 +2	0	0
Skab i håndarbejdsskolen	1	1	1	4 lispund linned	1	1	1
Skab m/ 8 hylde	1	1	1	Vægtskål med lodder ...	1	1	1
Bord m/ skuffe	1 ÷ 1	0	0	"Tvindekasser"	2	2	2
Bord m/ hylde	1	1	1				
Skrivebord m/skabe og to				<u>Gymnastikredskaber</u>			
stole til lærerne	1	1	+1 2	Voltigérsko (par)	48÷48+30÷14+24		40
Lærerborde	0	0	+2 2	Svømmebenklæder	34 +9	25 ÷25	0
Lange borde (solgt)	3	3	÷3 0	Springemaskine	1	1	1
Sortmalede borde med 2				Sjippereb	10	10 ÷6	+6 10
skuffer og 3 blåhuse.	4	4	4	Trækkestang	1	1	1
Mindre borde med skuffe.	1 + 1	2	2	Springereb	1	1 ÷1	+1 1
Lange bænke (4 solgt) ..	15	15	÷4 11	Springereb m/skindpose.	1 +1	2 ÷1	1
Skamler	12 ÷ 1	11	÷1+22 32	Højdespringsreb med			
Læderbetrukne stole	3	3	+12 15	skindpose	1	1	1
Borde m/bænke+30 blåhuse				Trækemaskine	1	1	1
(12 blåh.udskiftet)	10	10	+8 18	Retningsstanger	1 +2÷1		2
Kateder	1	1	1	Spanskrør	20 ÷20	0	0
Forhøjninger t.lærerbor-				Trægeværer	24	24	24
de	0	0	+4 4				
Skrivepult uden fod	1	1	1	Af <u>nyt inventar</u> blev der 1860/61 indkøbt:			
Reol til læreren	1	1	+1 2	22 skamler			til 32
*/ Pegestokke	10 +20	30	÷15 15	12 læderbetrukne stole			" 15
Vaskeborde (servanter) .	0	0	+2 2	4 forhøjninger til lærerne			" 4
Ottedages stueur	0	0	+1 1	1 ottedages stueur			" 1
Fag rullegardiner m/snor	4 ÷ 2	2 ÷2	+7 7	7 rullegardiner med snore			" 7
Fag tapetrullegardiner .	8 ÷ 8	0	0	8 borde med faste bænke			" 18
Knagerækker	6	6	+3 9	3 sortmalede tavler			" 4
Træpyttebakker	6	6	÷4 +4 6	2 vokstavler			" 2
Vandflaske m/ 2 glas (1				og <u>andet</u> :			
glas gik itu i 1853) .	1	1	+1 +2 2	52 regnetavler			" 100
Vandkande m/bæger +bakke	1 + 1	2	÷1 1	80 messing griffelholdere			" 100
Håndklæder	9 ÷9+9	9	+3 12	32 linealer			" 55
**/* Brændeøkse	1 ÷ 1	0	+1 1	12 håndklæder (hjemmesyet)			" 12
General Classens portræt				24 par gymnastiksko			" 40
(gibsmédaille)	1	1	1	De 15 læderbetrukne stole har næppe været			
General Classens portræt				til skolebrug, men til gæster, der skulle			
litografi i glas+ramme	1	1	1	overvære eksamen.			

*/ der var slid på pegestokkene.

**/* brændeøkse forsvundet ved ildebranden i december 1859 i taget på hj. af Strandgade og Bådsmændsstræde.

Det er fortalt, at skolen blev udvidet. Det kan man også se af kakkellovnstilbehør, flere tavler, borde, bænke m.v.

Materiel til den indbyrdes undervisning

I 1854 var der endnu geografier, velfærdslære, læse-, skrive- og regnetabeller, forstandsøvelser, regneapparatet og 12 resterende blikskilte af de oprindeligt indkøbte 37 stk. Portset fra geografimaterialet var alt andet forsvundet pr. 31/3 1861.

Skolebøger benyttet 1853 - 1861 og sikkert også videre frem

	1853	1861
Store bibler	2	2
Salmebøger	28 ÷ 8 +36=	56
Ny Testamente	24 ÷ 4 +26=	46
Balles Lærebog	28 ÷ 2	= 26
Luthers Katekismus	5	+ 5= 10
Hirsch's Bibelhistorie	24	+ 2= 26
Holms Geografi	8 ÷ 8	= 0
Kroghs Geografi	22 +12	= 10
Geografier til I.U.	14 ÷ 4	= 10
Strøms Danmarkshistorie ...	22 +22	= 0
Ursins Regnebog	2 ÷ 1	= 1
Små regnetab. m. facitliste	2 ÷ 1 + 1=	2
Birchs danske Læsebog	10	+10= 20
Hjorths " "	26 ÷ 6	= 20
Børresens Læseøvelsesbog ..	15 ÷ 6 +11=	20
Wilners tyske Læsebog	25 ÷ 5	= 20
Birchs udtale af d.da.sprog	18 +18	= 0
Bojesens Sproglære	20 ÷ 7	= 13
Ingenærns Sangbog	20 ÷ 4	= 16
Hagens Salmer og Rim	24 ÷ 4	= 20
Erslevs Sangbog	24 ÷ 2	= 22
Læsetabelbog	16 ÷ 4 + 8=	20
<u>og de helt nye 1860/61:</u>		
Ingerslevs mindre Geografi.		+50= 50
"Fædrelandets Historie" ...		+20= 20
Gjellebølle:Verdenshistorie		+20= 20
Balslevs Katekismus		+38= 38
" Eibelhistorie		+38= 38
Grundtvigs Danmarkshistorie		+24= 24
" hist.Børnelærdom		+24= 24
Ursins Aritmetik		+36= 36
" Geometri		+36= 36
Jacobis Hovedregn. Tabeller		+ 2= 2
" " Lister .		+30= 30
" de fire Species ...		+ 4= 4
" håndb.Ursins regneb.		+ 1= 1
Borgen/Rung:Danske Læsebog I		+24= 24
" " : " " II		+24= 24
" " : A.B.C.		+24= 24
Thylves Skriftlæseapparat .		+ 2= 2
Danske og latinske forskrif-		
ter (60 gl. kasseret) ...		+144=144
Regulativ af 1861 for den		
classenske Legatskole (der		
var trykt 100, til forskel-		
lige var udleveret 40) ..		60
Hallagers tyske Læsebog ...		+24= 24

Det kan af de store bogindkøb ses, at undervisningen blev lagt helt om i 1860/61, dels var der råd til det, dels må det være den livlige og flittige pastor Blædel, der i samråd med Krigsministeriet og skolekommis-

sionen, der har fået det ordnet. At man må have vidst, hvilke skolebøger man benyttede i de københavnske kommuneskoler, må være givet. Man ville gerne have Legatskolen op på samme stude som kommuneskolerne, da konkurrencen derfra var særdeles følelig.

Skolebøgerne er opført i samme rækkefølge som i inventarlisten, idet skolens ortografi er benyttet. Alligevel gik jeg lidt dybere ind i det.

De to skolemænd, V.A.Borgen (1801-1884) og Georg Frederik Frelsen Rung (1805-1871) udsendte i 1843 de danske Læsebøger, med 14. oplag i 1883.

Skolemanden Peder Hjort (1793-1871) skrev "Den danske Børneven" med første oplag i 1839, der forelå med 10 oplag i 1879. Den indeholdt bl. a. - og for første gang i en skolebog - molbohistorier, hvilket vakte røre i ikke mindst præstestanden.

Pastor David Seidelin Birch (1780-1854) udsendte "Naturen, Mennesket og Borgeren", hvilken lærebog udkom i 15 oplag i tidsrummet fra 1821 til 1865.

Musikhandler Emil Erslev (1817-1882) udgav bl.a. sangbøger.

Bogtrykker Morten Hallager (1740-1803) udgav i 1780'erne en tysk Læsebog, der i omarbejdet stand af C.G.Reisler, udkom helt til 1879.

Skolemanden Christian Frederik Ingerslev (1803-1868) skrev skolebøger i historie, geografi, fransk m.v.

Pastor Gotlich Frederik Peter Strøm (1819-1898) skrev i 1842 "Lærebog i Danmarks Historie" med 10. oplag i 1863. Den blev kasseret til fordel for Grundtvig's.

Georg Frederik Ursin (1797-1859), matematiker og astronom, skrev elementære skolebøger i matematik og geometri.

Biskop Carl Frederik Balslev (1808-1895) havde til brug for sine børn, som han selv underviste, udarbejdet en kort fremstilling af den bibelske historie, der under titlen "Bibelhistorie tillige med lidet af Kirkens Historie efter Apostlenes Dage, til Brug for Almueskoler" udkom i 1844. Den blev autoriseret til brug for almueskolen og konfirmationsundervisningen og fandt derfor stor udbredelse. I 1929 forelå den i 137 oplag.

I 1849 udkom hans "Luthers Catechismus med en kort Forklaring, en Lærebog for den uconfirmerede Ungdom". Også denne bog blev autoriseret til skolebrug og fortrængte efterhånden Balles Lærebog. I 1932 forelå den i 304 oplag.

Skolemanden Ernst Frederik Christian Bojesen (1803-1864) skrev bl.m.a. i 1842 "Kortfattet dansk Sproglære". Han var rektor ved Sorø Akademi 1847-1863.

1863

Den 13/6 1863 henvendte Krigsministeriet sig til det classenske Fideikommis med et forslag om en yderligere udvidelse af Legatskolen med 4 klasser for indtil 120 drenge og 3 klasser for indtil 100 piger, hvilket krævede flere civile lærere, f. eks. 4 á 5 under ledelse af en undervisningsinspektør. Håndarbejds lærerinden skulle fortsat fungere, og til undervisningen i gymnastik, svømning og sang kunne anvendes såkaldte time-lærere.

Forudsætningen for udvidelsen måtte være, at Garnisonsskolen måtte lukke, hvorfor ministeriet foreslog Fideikommisset, at legatpengene på 950 rd. burde overføres til Legatskolen, samtidig med, at man lod infanteribørnene følge med over i Legatskolen, da man ikke kunne lade dem i stikken. For denne plans gennemførelse kom krigen 1864 i vejen. Planen blev dog senere gennemført pr. 1/8 1868.

Krigsåret 1864

Uanset krigen blev der i dagene 17/3 - 19/3 1864 afholdt offentlig eksamen, ledsaget af opråbet: "Til at overvære denne Examen indbydes Skolens Velyndere og Børnenes Forældre og Værger". Eksamensplanen og redegørelsen for årets undervisning forelå som tryksag, og der blev givet en udførlig rapport over, med hvilke bøger og med hvilke pensa undervisningen havde været fulgt. På sædvanlig måde var skrive-, stile- og tegnepróver fremlagt i klasserne, ligeså alt det håndarbejde, pigerne havde fremskillet.

Skolekommissionens formand, major Theodor Wegener, blev d. 19/10 1863 udnævnt til kommandør for artilleriets stab og 25/12 s.å.

som stabschef hos den højstkommanderende artilleriofficer (Mathias Lüttichau) ved "den aktive Armé". Han tog sin afsked i december 1864 og bestred fra 1870-1886 stillingen som gymnastikinspektør under Kultusministeriet.

Skolebørnene 1863/64

	drengekl.			pigeekl.			ialt					
	Æ	M	Y	Æ	M	Y						
31/3 1863:	12	11	16	=	39	16	15	15	=	46	=	85
Oprykning:	16	12	11	=	39	22	15	9	=	46	=	85
Indkom: ..	-	1	13	=	14	4	3	16	=	23	=	37
Saldo: ...	16	13	24	=	53	26	18	25	=	69	=	122
der afgik:												
Konfirmat.	5				2							= 7
Andr.skoler			3				2					= 5
Udmeldte .		1			4							= 5
Bortrejste							1					= 1
Døde			1									= 1
Ialt afgik	5	1	4	=	10	6	1	2	=	9	=	19
31/3 1864	11	12	20	=	43	20	17	23	=	60	=	103

Der blev undervist i følgende fag:

	Æ	M	Y	Æ	M	Y
Religion	x	x	x	x	x	x
Dansk ..	x	x	x	x	x	x
Regning	x	x	x	x	x	x
Skrivning	x	x	x	x	x	x
Geografi	x	x		x		
Historie	x	x		x		
Tysk ...	x	x		x		
Naturlære	x					
Geometri	x					

Pigernes badning var under tilsyn af Petrea Schoug to gang om ugen i sommermånederne.

Med henvisning til gymnastikredskaberne på side 94 var der ikke plads til dem på kaserne i Strandgade. Det kan senere ses, at drengene gjorde gymnastik på Bådsmadsstrædes kaserne.

Børnenes gennemsnitsalder pr. 31/3 1864

Ældste drengeklasse	13 år
Mellemste "	11½ "
Yngste "	9 "
Ældste pigeeklasse	12½ "
Mellemste "	10½ "
Yngste "	8 "

Beretning om undervisningen i den classenske Legatskole i finansåret 1863/64

Beretningen er underskrevet af pastor Blædel og premierløjtnant Laurits Abel Ipsen (*1833), der havde afløst premierløjtnant Christian Theodor Nielsen. At major Wege-ners og major P.E.Glahns underskrifter mangler er forståeligt. Danmark var i krig med Tyskland. Det er den eneste beretning om forløbet af et skoleår, der er bevaret for eftertiden, hvorfor den nedenfor publiceres. Det må være pastor Blædel, der har været mester for den.

I regulativet af 1860 står i § 3, at skolekommissionen hvert år efter afholdt eksamen skal indsende journal til såvel Brigaden som til direktionen for det classenske Fideikommiss samt en liste over elevstyrken. Desuden skulle aflægges regnskab for såvel penge som for inventar til Generaldirektoratet for Armeens Revisionsvæsen.

På grundlag af skolens egne regnskaber, som overfyrværker Frederik Halvorsen udarbejdede, opstillede Krigsministeriet et regnskab i mere koncentreret form, hvilket uafbrudt skete fra 1843 til 1901, begge år incl., og de er alle reviderede.

Beretningen

Ældste drengeklasse:

Ved religionsundervisningen havde man gennemgået indledningen i Balslevs Lærebog, de første 7 bud og "Fadervor", fra "Skabelsen til Rigets deling" samt læst 16 kapitler af "Mathæi" og 13 af "Luca" evangelier. Man havde lært 22 salmer udenad.

Ved danskundervisningen havde man benyttet Borgen og Rungs læsebog, Hjorts "Den danske Børneven" og Birchs "Naturen, Mennesket og Borgeren". Der var blevet forelæst fra adskillige bøger i skolens bibliotek for at vække børnenes smag og interesse for modersmålet. Ved grammatikken havde man benyttet Boisens kortfattede danske sproglære og ved diktat blev af tegnene kun dikteret punktum; desuden var der stiløvelse.

Ved skrivningen blev de ældre elever øvet i at skrive uden streger, især breve, regninger, sange til skolens brug og deslige.

Ved regning havde man øvet brøkrekning, så-

vel enkelt som sammensat, omvendt reguladetri, procent- og rentesregning, "Resisk Reg- gel", decimaludregning, kvadrat- og kubik- fodregning samt udmåling af flader og lege- mer, hvortil kom hovedregning.

Ved geografiundervisningen havde man gennemgået Danmark udførligt, medens Norge, Sverige, Rusland, Østrig, Preussen, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig og England var gennemgået i korthed.

Ved historieundervisningen havde man gennemgået "Fadrelandets Historie" fra Svend Tveskæg til Christian 1 og af verdenshistorien det vigtigste af oldtidens historie.

Ved naturlære havde man gennemgået "Legemernes almindelige Egenskaber", vægtstangen og "Tridsen".

Ved undervisningen i tysk var den prosaiske del af Hallagers tyske læsebog oplæst samt oversat, ligesom man havde gennemgået og indøvet den vedføjede grammatik i samme læsebog.

Ved geometri havde man benyttet Ursins geometri og gennemgået de vigtigste af "Planimatriens Læresætninger med Bevisførelse".

I tegning havde man udført ornamenttegninger efter fortegninger af professor Hetsch. Endvidere havde man udført geometriske tegninger.

Alle drenge havde 4 timers gymnastik suppleret med svømning om sommeren samt sang 2 timer ugentlig.

Mellemste drengeklasse:

Ved religionsundervisningen havde man gennemgået hele det ny Testamente, og der var læst 19 kapitler af "Apostlenes Gerninger". Endvidere havde man "lært ca.30 salmer udenad".

Ved danskundervisningen havde man benyttet Borgen og Rungs, Hjorts og Birchs lærebøger. Ved grammatik benyttede man ingen bøger. De skulle fremføre ord og oplæse lette sætninger. Ved diktat og stiløvelse var man gået frem som i ældste klasse, blot var stoffet lettere.

Ved regning rekapitulerede man begyndelses-

grundene, hvorefter målsætningen var, at alle elever til eksamen kunne regne 4 specier i brøk og reguladetri.

I geografi havde man gennemgået Danmark udførligt, medens Norge, Sverige og Rusland var gennemgået i korthed.

I historie var gennemgået fra Gorm d. Gamle til Christian 1.

I tysk var der læst i Hallagers tyske læsebog for begyndere og rekapituleret fra side 63-111 og fra 141-188 samt forfra til side 24 for de elever, som sidst var tilgåede. I grammatik havde man læst den i bogen værende grammatik og øvet artikler og hjælpeverber.

Gymnastik, svømning og sang foregik sammen med ældste klasse.

Yngste drengeklasse:

Ved religionsundervisningen havde man gennemgået fra "Skabelsen til Kongerne".

Ved undervisningen i dansk læsning havde man opdelt børnene i tre hold på henholdsvis 10, 6 og 4 elever "paa Grund af det forskellige Modenhedstrin".

1. hold læste i det 1ste kursus af Borgen & Rungs læsebog,
2. hold læste i Børresens Læseøvelsesbog og
3. hold læste ABC.

(Sådan gjorde man også ifølge reglementet (af 1794. Det har sikkert også været nødvendigt helt til 1820, da den indbyrdes undervisning blev indført med 2 klasser.

Ved skrivning kunne:

4 sammenskrift med danske bogstaver i bog,
6 enkelte ord " " " " " " ,
10 på tavle.

I regning havde man gennemgået begyndelsesgrundene, talskrivning og tabel. Eleverne var derefter således fremskredne, at:

5 elever regnede addition i benævnte tal,
5 " " division " ubenævnte tal,
5 " " multiplikation " "
4 " " addition " "
1 " kunne skrive taltegn.

Gymnastik, svømning og sang foregik sammen med de øvrige drenge.

Ældste pigeklasse:

Ved religionsundervisningen havde man gennemgået kapitel 5 og 7 i Balles Lærebog til Nadverens Sakramente, fra Skabelsen til Rigets Deling, de første 14 kapitler af Mathæus Evangeliet, og man havde lært 23 salmer udenad.

Danskundervisningen var som for ældste drengeklasse.

Ved skrivning havde man øvet sammenskrift i bog, såvel med danske (=gotiske) som med latinske bogstaver (=nutidsskrift).

I regning kunne klassens 21 elever mestre:

- 5 reguladetri i faste og brudne tal samt forskellige øvelses-eksempler,
- 11 de 4 specier i brøk og reguladetri i hele tal,
- 4 de 4 specier i hele tal og
- 1 kunne multiplicere.

Ved geografi; som i ældste drengeklasse.

I historie; fra Valdemar 1 til Christian 2.

Af tysk læsning havde man gennemgået fra side 90-116 i Hallagers tyske Læsebog og forfra til side 34 for de elever, som sidst var oprykket. Ved grammatikken: Artiklerne, hjælpeverberne, de uregelmæssige verber, såvidt disse fremkom i de oplæste penser, dertil det vigtigste af køns- og declinationslæren.

Ved håndarbejdet:

Fint håndarbejde var øvet 4 timer ugentlig i forskellig slags brodering, filering, hækling og navnesyning.

Almindeligt håndarbejde var øvet 11 timer ugentlig i strikning, syning, stopning samt lapning hvortil tilskæring af skjorter og "Chemiser".

Mellemste pigeklasse:

Ved religionsundervisningen havde man gennemgået det ny Testamente indtil lidelseshistorien. 30 salmer var lært udenad.

Ved dansk læsning blev 1ste kursus af Borgen og Rungs Læsebog benyttet. De flinkeste kunne skrive diktat.

I skrivning kunne alle elever sammenskrift i bog med danske, og de flinkeste kunne til-

lige skrive med latinske bogstaver.

Ved regning kunne:

14 elever de 4 specier i benævnte tal,
3 " " 4 " " ubenævnte tal.
Desuden var der hovedregning og tabel.

Ved håndarbejdet var der øvet 17 timer ugentlig i strikning og syning.

Yngste pige klasse:

I religion og dansk fulgte eleverne undervisningen i mellemste pige klasse.

Ved begyndelsesgrundene i skrivning var eleverne så fremskredne, at

6 elever kunne skrive i bog: sammenskrift.
6 " " " " på tavle.
10 " " " " enkelte ord ell. bogstaver.

I regning kunne de 4 specier i ubenævnte tal, talskrivning og tabel.

Pigerne deltog i håndarbejdet sammen med alle de øvrige piger.

Alle pigerne øvede 2 timer ugentlig i sang, men ikke sammen med drengene.

Alle pigerne badede 2 gange ugentlig i sommermånederne og udenfor den egentlige skoletid.

Der blev uddelt flidspræmier 1863/64

Som følge af eksamensresultater fik 3 drenge og 3 piger flidspræmier:

Eldste klasse:

Frederik Smith 1 tegnebestik.

Mellemste klasse:

Alfred Neumann 1 skrivemappe.

Yngste klasse:

Ingvar Knudsen 1 skrivemappe, mindre.

Eldste klasse:

Emilie Truelsen 1 syskrin med tilbehør.

Anna Nielsen 1 fotografi-album.

Mellemste klasse:

Alexandrine Smith 1 syskrin med tilbehør.

(Fotografi-albummet var på tidspunktet særdeles moderne, eftersom fotograferingen (slog igennem i 1864, fra hvilket år alle

(danskere er blevet fotograferet. Frederik (og Alexandrine Smith var søskende.

På grund af det opbevarede arkiv-materiale kan børnene følges som skoleelever indenfor tidsrummet 1854 - 1864, begge år inclusive (se note 20 om disse børn og deres søskende).

1865 og 1866

Der er ingen oplysninger om Legatskolen i 1865, og for 1866 må det gentages, at håndarbejds lærerinden, enkefru Petrea Schoug, døde den 23/12 1866, hvorefter hendes ugifte datter, Amalie Schoug, overtog gerningen og kunne rykke ind i tjenesteboligen på kaseren i Strandgade, hvor hun dog hele tiden havde boet sammen med moderen.

Artilleriet fik ny status efter krigen 1864

Ved kompagniskrivelser af 1862 blev Fæstningsartilleriet oprettet i 1863, idet Lynetten blev bemanded i 1864, ligeså Mellemfortet og Prøvestenen, medens Trekroner havde været bemanded siden 1856. Krigen havde vist, at artilleriet trængte til en modernisering, og ved hærloven 1867 blev det bestemt, at artilleriet for fremtiden skulle bestå af en stab, feltartilleriet, fæstningsartilleriet og de tekniske afdelinger, hvilket indebar, at feltartilleriet forlod kaseren i Strandgade til fordel for fæstningsartilleriet, ligesom dele af artilleriet besatte kystforterne.

Grundlaget var 1.-6. Fæstningskompagni, der fungerede fra 1863 til 1869. Ved hærloven af 1867 blev 1. Artilleribataillon oprettet på grundlag af 1. Fæstningskompagni og 2den Artilleribataillon, hvis grundstamme var 2. Fæstningskompagni, blev lagt under Fæstningsartilleriet. De to batailloner blev indkvarteret på artilleriets kaserner.

Den classenske Legatskole blev fortsat styret af artilleriet, men var i virkeligheden underlagt Fæstningsartilleriet, hvad enten det nu var 1. eller 2. Artilleribataillon, hvor chefen havde rang af oberst og var formand for skolekommissionen. Øverst oppe kom så Generalinspektøren for Artill., Krigsmi-nisteriet og Krigsministeren.

KAPITEL 10

Den classenske Legatskole fra 1/8 1868 til 31/3 1892, skoleinspektør Lauritz Stürups tid

---

Krigsminister Waldemar Raasløff

Selv om det ikke står skrevet nogetsteds, så er der for mig ingen tvivl om, at såvel krigsminister Thestrup (s. 88) som krigsminister Raasløff begge har haft en del tilovers for den classenske Legatskole.

Waldemar Rudolph Raasløff (1815–1883) var artilleriofficer, sekondløjtnant 1832, 1/7 1842 premierløjtnant og i 1848 udnævnt til kaptajn, men var ved krigsudbruddet på vej til udlandet. Han kom dog tilbage, idet han blev ansat ved Batteriet Marcussen, med hvilket han deltog i felttogene 1849–50 med stor dygtighed og var med ved Gudsø, Fredericia og Isted. I 1851 tog han sin afsked og rejste med sin familie til de forenede Stater, hvor han blev generalkonsul i Washington. Han havde fået rang af generalmajor i den danske hær og var på besøg i Danmark i 1866.

Ministeriet C.E.Krag-Juel-Vind-Frijs (1865–1870) havde afløst ministeriet Bluhme 6/11 1865. Konseilspræsidenten, der var greve, havde været skolekammerat med Raasløff på Sorø Akademi og vidste, at han var på besøg i Danmark. Han fik ham overtalt til at indtræde i ministeriet som krigsminister.

Raasløff, der var en uhyre praktisk mand, gennemførte:

Hærloven af 6/7 1867, hvor stillingerne for de forskellige våbens generalinspektører blev nøje fastlagt. Samme år blev Artilleriets Underofficersskole lagt under Generalinspektøren for Fodfolket og derefter benævnt "Elevskolen", hvor der i 1868 kom en ny plan for denne skole. Samme år blev Direktionen for Garnisonsskolevæsenet ophævet, hvorfor Garnisonsskolen måtte lukke. Den classenske Legatskole blev udvidet til også at omfatte børn af underofficerer af alle våbenarter.

Selv om reglementet af 1860 stadig var gældende, blev der givet en instruks af 11/8 1868, der bestemte, at der i spidsen for

den classenske Legatskole fortsat skulle være en skolekommission, men at der tillige skulle være en bestyrelse til at varetage den daglige ledelse bestående af en undervisningsinspektør og en økonomibestyrer, idet instruksens bestemte, at de to skoleledere også skulle være knyttet til Legatskolen som lærere.

Krigsministeriet udstedte i den anledning kundgørelse for hæren nr. 79 af 15/8 1868, der befalede:

6a. Den i København hidtil bestående Garnisonsskole er nedlagt fra begyndelsen af indeværende måned at regne, fra hvilket tidspunkt også Direktionen for Garnisonsskolevæsenet er ophævet.

6b. Den classenske Legatskole, i hvilken undervisningen meddeles uden betaling, vil efter sommerferiens ophør erholde en sådan udvidelse, at den vil kunne optage endnu omtrent 100 børn (ca. 60 drenge og 40 piger). Pladserne kunne ansøges for børn af underofficerer af samtlige hærens afdelinger. Ansøgninger vil være at indgive til kommissionen for den classenske Legatskole.

Ingeniørkorpset blev sat på opgaven og erklærede, at der uden ulemper kunne tilvejebringes såvel plads til de nødvendige skolelokaler, der hidtil havde rummet omtrent 115 børn, som til bolig for en gift lærer og en ugift lærerinde.

Formænd for skolekommissionen

Oberstløjtnant Theodor Wegener tog sin afsked den 19/12 1864 og blev afløst af Poul Egede Glahn, der var blevet oberstløjtnant og kommandør for det Artilleriregiment, der opstod efter krigen. Glahn blev afløst i 1865 af major Ove Lunn, der samme år blev kommandør for Københavns Søbefæstning, fra 1867 oberst og chef for 1. Artilleribatalion, og han virkede som formand til sin død den 8/3 1873 (se note 21).

Om den nye ledelse, se næste side.

Den ny skoledirektion

Cand. theol. Lauritz Frederik Stürup (1824-1896), der var gift, havde siden 1/4 1855 været overlærer ved Garnisonsskolen, først på kaseren i Sølvgade, fra 1859 i Stokhusgade 3, og fratrådte den 31/7 1868. Dagen efter blev han ansat som skoleinspektør ved den classenske Legatskole. Parret, der ikke havde børn, boede i St. Kongensgade 93, men flyttede ikke straks til Strandgades kaserne (se note 22).

Skolens hidtidige førstelærer, overfyrværker Christian Frederik Halvorsen, blev den 1/8 1868 udnævnt til økonomiinspektør, og det blev ham, der sammen med sin familie, kunne flytte ind i tjenesteboligen på kaseren, som var den gamle majorbolig til venstre for porten, set fra gadesiden.

Stürup underviste i dansk, religion, geografi og historie, navnlig i de ældste klasser.

Frederik Halvorsen underviste de store drenge i regning og geometri, men havde også de små drenge i regning.

Lærerkræfterne

Udover Stürup og Halvorsen havde man:

- 1 eller 2 kandidater. Dem havde man 17 af på 24 år.
- 1 eller 2 andre lærere. De blev senere erstattet af kandidater.
- 1 pigelærerinde, hvor der var 3 på 24 år.
- 1 sanglærer, som også var 3 på 24 år.
- 1 sergent som gymnastiklærer.
- 1 " " svømmelærer og
- 1 " " regnelærer samt
- 1 håndarbejds lærerinde.

Se fortegnelserne på de næste 2 sider, der rækker fra 1868 til 1892.

Skolebørnene

Krigsministeriet indberettede pr. 21/6 1869 til det classenske Fideikommiss følgende:

Pr. 1/4 1868 var der	56 dr.	58 p.	= 114
Tilgang 1/8 1868 */	81 "	42 "	= 123
	137 dr.	100 p.	= 237
Afgang 1868/69	22 "	24 "	= 46
Pr. 31/3 1869	115 dr.	76 p.	= 191

Tegnet */ angiver antallet af infanteribørn, der blev overført til den classenske Legatskole, da Garnisonsskolen lukkede.

Udvidelse af en skoleklasse mere for drenge

Legatskolen blev udvidet med en skoleklasse mere for drengene, således at den mellemste klasse fik betegnelserne næstældste- og næst yngste drengeklasse. Det kan af arkivmaterialet ikke ses nøjagtigt hvornår. Det skete næppe der første år, men var gennemført pr. 1/4 1870.

Lærerne underviste i følgende fag

Udover hvad der er nævnt om Stürup og Halvorsen, var undervisningen således:

Eldste drengeklasse:

Lærer N.P.Gammelgaard i naturlære.

Næstældste drengeklasse:

I dansk, religion, geografi og historie underviste en kandidat. I regning underviste Eduard Halvorsen og i naturlære N.P.Gammelgaard.

Næst yngste drengeklasse:

I dansk lærer Gammelgaard. I regning en sergent, i religion en kandidat og i geografi samt historie Eduard Halvorsen.

Yngste drengeklasse:

I dansk og religion var det Eduard Halvorsen, i regning Frederik Halvorsen.

Eldste pige klasse:

I regning en sergent, i historie en kandidat og i naturhistorie lærer Gammelgaard.

Mellemste pige klasse:

I dansk og geografi frk. E.Hermansen, i regning og historie Ed. Halvorsen og i religion lærer Gammelgaard.

Yngste pige klasse:

I dansk frk. Hermansen, i regning og religion Eduard Halvorsen.

Faget naturhistorie i ældste pige klasse var noget nyt og var egentlig et lærd fag. Måske har Stürup taget det med fra Garnisonsskolen. I 1872 hedder det i eksamensplanen fortsat naturhistorie, i 1875 dog naturlære, men i 1880'erne fortsat naturhistorie, så faget var kommet for at blive. Hvordan undervisningen har været, vides ikke.

Lærerkræfterne fra 1. april 1868 til 31. marts 1892

	1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
	/69	/70	/71	/72	/73	/74	/75	/76	/77	/78	/79	/80
<u>Skolens direktion</u>												
Skoleinspektør L. Stürup	(x)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Økonomibestyrer F. Halvorsen.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
*/ <u>Kandidater</u>												
Kandidat 1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
" 2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
cand. theol. Th.N.Skibsted ..												
" " Frederik Stage .												
<u>Andre lærere</u>												
Seminarist N.P.Gammelgaard ..	x	x	x	x	x	x	(x)					
Overfyrv. Eduard Halvorsen ..	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
**/ En sergent som regnelærer ...	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<u>Pigelærerinder</u>												
Frøken E. Hermansen	x	x	x	x	(x)							
Fru Rudbeck						(x)	x	(x)				
Frøken Julie Schleppegrell ..								(x)	x	x	x	x
<u>Sanglærere</u>												
Stabstrompeter Madsen	(x)											
Organist Barth	(x)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	(x)
Klokker Hillebrandt												(x)
Kantor Wiig												
<u>Gymnastik- og svømmelærere</u>												
**/ sergenter	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<u>Håndarbejds lærerinde</u>												
Amalie Schoug	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

*/ Kandidaterne

Af kandidaterne var der mange. De nævnes i den rækkefølge, som de gik ind og ud af skolen. Når de var teologiske kandidater, er titel ikke anført; når de var andet, er titel vedføjet:

H.Sjødt, cand.phil. N.Nielsen, A.V.Olrik, stud.theol.Olrik, A.Lind, cand.phil.C. Heiberg, L.Bostrup, Bladel (nok en søn), J.A. Ørsted, Willerup, Thalbitzer, stud.jur. G. Ørsted, stud.theol.G.Winther, pastor B. Vestergaard og cand.phil. C.Svendsen.

**/ Sergenterne

Af sergenter var der også mange. Det er umuligt at skelne mellem dem: Hannibal, Jespersen, Helsing, J.Jensen, Hansen, Leisner, Vandborg, P.Lund, Street, Greve, Lorentsen, N.Schjønnemand, Andersen, P. Møller, Johnsen, Christiansen og Petersen.

Skolelærer Niels Petersen Gammelgaard (1838-1877) blev syg i året 1874/75 og døde på St. Hans Hospital den 7/5 1877 og blev begravet fra Vor Frelsers kirke.

Fru Rudbeck var formentlig gift med skolelærer Peter Rudbeck. Parret boede i 1872 i Nørregade, i 1874 i Sølvgade.

Det blev mig fortalt, at frk. Julie Schleppegrell skulle være datter af generalen, der faldt ved Isted i 1850, hvorfor jeg analyserede hende. Nok hører hun til den samme slægt, men hendes farfar var major ved Sjællandske Rytterregiment Georg Schleppegrell, født 1774 i Pløn, og han levede endnu i Slagelse i 1845 og var 71 år. Selv er hun født i Slagelse d. 29/1 1844 som datter af lærer ved Borgerskolen i samme by, Julius S. og Louise Simsen. Hun havde flere søskende bl.a. Emilie Charlotte, f. i Slagelse 29/9 1848. Hun fik pension fra Vallø.

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	
<u>/81</u>	<u>/82</u>	<u>/83</u>	<u>/84</u>	<u>/85</u>	<u>/86</u>	<u>/87</u>	<u>/88</u>	<u>/89</u>	<u>/90</u>	<u>/91</u>	<u>/92</u>	
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Stürup
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Halvorsen
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	kandidat 1
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	" 2
								(x)	x	x		Skibsted
											x	Stage
x	x	x	x	x	x	x						E.Halvorsen
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	sergent
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Schleppegrell
x	x	x	x	(x)								Hillebrandt (se s. 150)
				(x)	x	x	x	x	x	x	x	Wiig (" " 150)
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	sergenter
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Schoug

Det Scholtenske Legat

Da Garnisonsskolen lukkede i 1868 og direktionen for samme blev ophævet, havde man ingen styrelse mere til det scholtenske legat, hvorfor det blev lagt i hænderne på direktionen for den classenske Legatskole (se note 23).

Blandt de andre, som allerede fortalt, var skolens økonomibestyrer Frederik Halvorsen flyttet ind i majorboligen sammen med sin kone, 1 søn og 1 datter og tjenestepigen. I stueetagen mod Wildersgade boede håndarbejds lærerinden Amalie Schoug sammen med sin to år ældre broder, der nu var typograf, og som bevisligt har været elev i Legatskolen.

Folketællingen pr. 1/2 1870

Ifølge folketællingen 1870, der er underskrevet af kasernekommandanten, oberst Th. Wegener, husede kasernen i Strandgade:

2. Artilleribataillons 1. kompagni	37
2. do. 2. "	36
Tøjhusafdelingens kompagni	67
Laboratorieafdelingens kompagni	<u>49</u>
	189
Andre	<u>20</u>
	<u>209</u>

Skoleinspektør Stürup blev enkemand d. 11/1 1876. Da det i reglementet stod, at inspektøren skulle være gift, fandt han på råd, idet han fik majorboligen overladt ved at medbringe sin ugifte svigerinde som husbestyrerinde og sin tjenestepige, hvorfor familien Halvorsen måtte rykke ud og flytte ind i Wildersgade nr. 45.

Stürup giftede sig igen i 1884 med den 21-årige Christiane Lund, og der kom 1 barn i ægteskabet, som fik navnet Paula Theodora (* 5/6 1889 + 9/1 1890).

Den classenske Legatskole i 1870'erne

Skolekommissionen

Efter oberst Ove Lunn's død i 1873, blev oberst Carl Brun (1824-1898) formand for kommissionen og virkede som sådan til 1889, da han 12/6 blev afskediget som generalmajor. Fra 1871 havde han været chef for 2. Artilleribataillon, i 1876 blev han stabschef ved Artilleriet og fra 1879 chef for Københavns Søbefæstning. Pastor Blædel var fortsat medlem, medens det tredie medlem, indtil 1875, var kaptajn Carl Theodor Schlegel (1826-1909).

Undervisningen 1871/72

Man reducerede timetallet og havde følgende timeplan:

Ældste drengeklasse

Religion	3	Stürup
Dansk	6	"
Skrivning	3	overserg. Vandborg
Regning	3	F.Halvorsen
Geografi	2	"
Historie	2	"
Naturlære	2	N.P.Gammelgaard
Geometri	2	F.Halvorsen
Tegning	2	overserg. Vandborg
Gymnastik	3	sergenterne
Sang	2	organist Barth
Ugentlige timer .	<u>30</u>	

Næstældste drengeklasse

Religion	4	cand.theol.Lind
Dansk	7	" " "
Skrivning	3	overserg. Vandborg
Regning	3	F.Halvorsen
Geografi	2	cand.theol.Lind
Historie	2	" " "
Naturlære	1	N.P.Gammelgaard
Tegning	1	overserg. Vandborg
Gymnastik	3	sergenterne
Sang	2	organist Barth
Ugentlige timer	<u>28</u>	

Næstyngste drengeklasse

Religion	4	cand.theol.Lind
Dansk	8	N.P.Gammelgaard
Skrivning	4	overserg. Vandborg
Regning	4	" "
Geografi	2	F.Halvorsen
Historie	2	"
Gymnastik	3	sergenterne
Ugentlige timer .	<u>27</u>	

Yngste drengeklasse

Religion	3	F.Halvorsen
Dansk	9	"
Skrivning	6	overserg. Vandborg
Regning	6	E.Halvorsen
Gymnastik	3	sergenterne
Ugentlige timer .	<u>27</u>	

Ældste pigeklasse

Religion	3	Stürup
Dansk	5	"
Skrivning	3	E.Halvorsen
Regning	3	overserg. Vandborg
Geografi	2	Stürup
Historie	2	cand.theol.Lind
Naturhistorie ...	1	N.P.Gammelgaard
Sang	2	organist Barth
Håndarbejde	9	Amalie Schoug
Ugentlige timer .	<u>30</u>	

Mellemste pigeklasse

Religion	3	N.P.Gammelgaard
Dansk	5	frk. Hermansen
Skrivning	3	E.Halvorsen
Regning	3	"
Geografi	2	frk. Hermansen
Historie	2	F.Halvorsen
Sang	2	organist Barth
Håndarbejde	10	Amalie Schoug
Ugentlige timer .	<u>30</u>	

Yngste pigeklasse

Religion	3	F.Halvorsen
Dansk	6	frk. Hermansen
Skrivning	5	E.Halvorsen
Regning	4	F.Halvorsen
Håndarbejde	10	Amalie Schoug
Ugentlige timer .	<u>28</u>	

Offentlig eksamen blev afholdt på kasernen i Strandgade 44 i dagene 19/3 - 22/3 1872. For de ældste klasser tog man censorer udefra: Kandidat Muhle, krigsråd Jacobi, stud.theol. Pontoppidan, cand.theol. Møller samt cand.theol. Semler, men ellers virkede skolens lærere som censorer.

Pigernes håndarbejde var under tilsyn af en damekomité. Oversergent Vandborg havde undervist drengene i skrivning og tegning. Oversergenterne Jespersen og Vandborg havde undervist drengene i gymnastik og svømning. Eksamen i gymnastik foregik på "Ny-Artillericaserne". Der var sangprøve på en halv time, drenge og piger hver for sig.

Skolebørnene 1874/75

	Drengeskasser					Pigeskasser			ialt
	<u>Æ</u>	<u>NE</u>	<u>NY</u>	<u>Y</u>		<u>Æ</u>	<u>M</u>	<u>Y</u>	
Elevantallet pr. 1/4 1874	15	30	27	21 =	93	24	36	31 =	91 = 184
Afgang 1874/75:									
konfirmation	4	-	-	- =	4	12	-	- =	12 = 16
bortrejste	1	5	2	- =	8	-	-	2 =	2 = 10
udmeldte	-	-	-	2 =	2	5	-	- =	5 = 7
Lov af 2/5 1855	6	-	-	- =	6	8	-	- =	8 = 14
afgang ialt	11	5	2	2 =	20	25	-	2 =	27 = 47
ny saldo	4	25	25	19 =	73	(1)	36	29 =	64 = 137
tilgang af nye elever	-	-	-	13 =	13	1	2	9 =	12 = 25
elever før oprykning	4	25	25	32 =	86	-	38	38 =	76 = 162
" efter " pr. 31/3 1875	17	28	20	21 =	86	17	34	25 =	76 = 162

Loven af 2/5 1855 blev udnyttet; det kan dog ikke ses af materialet, om børnene var 13, 14 eller 15 år i de ældste klasser.

Siden finansåret 1860/61 er der ikke dukket navnefortegnelser over eleverne op i arkivmaterialet.

Lærernes ugentlige timetal

Lærerne havde i 1874/75 følgende undervisningstid:

Lærers navn:	dr.	p.	ialt
Inspektør Stürup	11	11 =	22
Frederik Halvorsen	11	9 =	20
Pastor Lind	19	2 =	21
cand. phil. Heiberg	13	1 =	14
Eduard Halvorsen	19	14 =	33
sergent Greve	23	3 =	26
fru Rudbeck	-	18 =	18
Gymnastikken	3	- =	3
sangtimer	2	2 =	4
håndarbejde	-	10 =	10
ialt	101	70 =	171

Eftersom eksamen i gymnastik foregik på den ny Artillerikaserne i Bådsmadsstræde, må gymnastikredskaberne have været opbevaret dér. Jeg forestiller mig derfor, at alle drengene, når de skulle have gymnastik, har været opstillet på de toppede brosten inde i gården på kaserne i Strandgade, og under anførsel af oversergent Helsing og sergent Greve, som det for tiden var, ført hen til den ny kaserne og tilbage igen.

Håndarbejds lærerinden Amalie Schoug har næppe haft alle pigerne til håndarbejde på een

gang, men måske hver klasse for sig, altså 8 + 8 + 10 t. = 26 timer. Hun skulle også holde skolen ren; det har nok ikke været det store problem, hun havde sikkert alle pigerne til at hjælpe sig.

Lærerlønningerne 1869/70

Inspektør Stürup	972
" " huslejegodtg. .	150 11:22
Frederik Halvorsen	538
Lærer N.P. Gammelgaard	230
Eduard Halvorsen	450
Kandidaterne	334
Sergenten som skrivelærer	50
Amalie Schoug	130
Frk. E. Hermansen	131
Den faste lærerstab	rd. 3205
Timelærerne:	
Organist Barth	90
Oversergenten ved gymnastikken .	35
Sergenten " "	35 150
Lærerlønninger ialt	rd. 3365

Sådan var lærerlønningerne pr. år. Se også regnskaberne på siderne 110/111.

Pastor Wilhelm Carl Schousboe
(se forrige side)

Den classenske Legatskole i 1880'erne

Skolekommissionen

Oberst Brun var formand for skolekommissionen og pastor Schousboe var lige tiltrådt. Om det tredje medlem, se note 21.

Undervisningen 1884/85

Ældste drengeklasse

Religion	3	Stürup
Dansk	6	"
Skrivning	3	oversergent Andersen
Regning	3	F.Halvorsen
Geografi	2	Stürup
Historie	2	cand.teol.Thalbitzer
Naturlære	2	cand.teol.Ørsted
Geometri	2	F.Halvorsen
Tegning	2	oversergent Andersen
Tysk	2	cand.teol.Ørsted
Gymnastik	2	sergenterne
Sang	2	kantor Wiig
Ugentlige timer .	<u>31</u>	

Næstældste drengeklasse

Religion	4	cand.teol.Ørsted
Dansk	7	" " "
Skrivning	3	oversergent Andersen
Regning	3	E.Halvorsen
Geografi	2	cand.teol.Ørsted
Historie	2	" " "
Naturlære	1	" " "
Tegning	1	oversergent Andersen
Tysk	2	cand.teol.Ørsted
Gymnastik	2	sergenterne
Sang	2	kantor Wiig
Ugentlige timer .	<u>29</u>	

Næstyngste drengeklasse

Religion	4	cand.teol.Thalbitzer
Dansk	8	" " "
Skrivning	4	oversergent Andersen
Regning	4	" "
Geografi	2	E.Halvorsen
Historie	2	"
Gymnastik	2	sergenterne
Ugentlige timer .	<u>26</u>	

Yngste drengeklasse

Religion	3	E.Halvorsen
Dansk	9	"
Skrivning	6	oversergent Andersen
Regning	6	E.Halvorsen
Gymnastik	2	sergenterne
Ugentlige timer .	<u>26</u>	

I forhold til det forrige årti havde de ældste drengeklasse fået 1 time mere om ugen, idet de havde 2 timer i tysk, hvorfor man reducerede gymnastikken med 1 time, som fik til følge, at de mindste drengeklasse fik 1 time mindre om ugen. Alle drengeklasse havde gymnastik samtidig.

Ældste pigeklasse

Religion	3	Stürup
Dansk	6	"
Skrivning	3	F.Halvorsen
Regning	3	oversergent Andersen
Geografi	2	Stürup
Historie	2	cand.teol.Ørsted
Naturhistorie ...	1	cand.teol.Thalbitzer
Sang	2	kantor Wiig
Håndarbejde	8	Amalie Schoug
Ugentlige timer .	<u>30</u>	

Mellemste pigeklasse

Religion	3	frk.Schlepppegrell
Dansk	7	" "
Skrivning	3	F.Halvorsen
Regning	3	"
Geografi	2	frk.Schlepppegrell
Historie	2	E.Halvorsen
Sang	2	kantor Wiig
Håndarbejde	8	Amalie Schoug
Ugentlige timer .	<u>30</u>	

Yngste pigeklasse

Religion	3	E.Halvorsen
Dansk	6	frk.Schlepppegrell
Skrivning	5	F.Halvorsen
Regning	4	E.Halvorsen
Håndarbejde	10	
Ugentlige timer .	<u>28</u>	

Offentlig eksamen blev afholdt på kasernen i Strandgade 44 i dagene 24/3 - 27/3 1885. Der var ingen fremmede censorer. Elevernes skrive-, stile- og tegneprøver samt pigerens håndarbejde var på sædvanlig måde fremlagt i klasserne. Pigerens håndarbejde var under tilsyn af en damekomité. Eksamen i gymnastik foregik på Bådsmadsstrædes kaserne. Undervisningen i gymnastik og svømning havde været varetaget af oversergent Andersen og sergent Schønemann. På sædvanlig måde var der en halv times sangprøve med piger og drenge hver for sig.

Et par nye kandidater var dukket op. Disse

Skolebørnene 1884/85

	Drengeskasser					Pigeskasser			ialt
	Æ	NE	NY	Y		Æ	M	Y	
Elevantallet pr. 1/4 1884	10	29	26	24 = 89		20	24	20 = 64 =	153
Afgang 1884/85:									
konfirmation	13	-	-	- = 13		6	-	- = 6 =	19
bortrejste	-	3	-	- = 3		-	-	2 = 2 =	5
udmeldte	-	-	-	- = -		-	1	- = 1 =	1
Lov af 2/5 1855	-	2	-	- = 2		-	-	3 = 3 =	5
døde	-	-	-	1 = 1		-	-	- = 1 =	1
afgang ialt	13	5	-	1 = 19		6	1	5 = 12 =	31
ny saldo	(3)	24	26	23 = 70		14	23	15 = 52 =	122
tilgang af nye elever	-	-	-	10 = 10		-	1	8 = 9 =	19
elever før oprykning	(3)	24	26	33 = 80		14	24	23 = 61 =	141
" efter " pr. 31/3 1885	15	24	18	23 = 80		20	24	17 = 61 =	141

Skolebørnene 1887/88

Elevantallet pr. 1/4 1887	18	25	27	21 = 91		22	24	18 = 64 =	155
Afgang 1887/88:									
konfirmation	12	-	-	- = 12		7	-	- = 7 =	19
bortrejste	-	-	1	- = 1		-	-	3 = 3 =	4
udmeldte	-	-	-	1 = 1		1	-	- = 1 =	2
Lov af 2/5 1855	-	-	-	2 = 2		-	-	- = 0 =	2
døde	-	-	-	1 = 1		-	1	- = 1 =	2
afgang ialt	12	-	1	4 = 17		8	1	3 = 12 =	29
ny saldo	6	25	26	17 = 74		14	23	15 = 52 =	125
tilgang af nye elever	-	-	1	12 = 13		-	-	7 = 7 =	20
elever før oprykning	6	25	27	29 = 87		14	23	22 = 59 =	146
" efter "	16	28	21	22 = 87		24	21	14 = 59 =	146

= skolebørnene 1888/89

Afgang 1888/89:									
konfirmation	12	-	-	- = 12		9	-	- = 9 =	21
bortrejste	-	-	-	3 = 3		-	-	3 = 3 =	6
udmeldte	-	-	1	- = 1		-	1	- = 1 =	2
Lov af 2/5 1855	-	1	-	- = 1		-	3	- = 3 =	4
døde	-	-	-	- = 0		-	-	1 = 1 =	1
afgang ialt	12	1	1	3 = 17		9	4	4 = 17 =	34
ny saldo	4	27	20	19 = 70		15	17	10 = 42 =	112
tilgang af nye elever	-	1	2	13 = 16		-	3	11 = 14 =	30
elever før oprykning	4	28	22	32 = 86		15	20	21 = 56 =	142
" efter "	12	26	27	21 = 86		19	22	15 = 56 =	142

var:

Viggo Alfred Thalbitzer (*1859 i Skelskør) var student fra Ålborg i 1877 og blev cand. theol. i 1885, hvorefter han blev lærer ved Legatskolen, indtil han 24/4 1888 blev sognepræst og skolelærer på Omø. Han blev afløst af stud.theol. Winther.

Jacob Albert Ørsted (*1853 i Hasle) blev student i 1873 fra det Westenske Institut, cand.theol. 1880, derefter lærer ved Gasværksvejens kommuneskole, fra 1881-89 fastansat lærer ved den classenske Legatskole.

Eduard Halvorsen fratrådte den 31/3 1887, og da var han næsten 75 år. Det classenske Fideikommiss gav ham en årlig understøttelse på 364 kr.

Af andre kandidater, der fulgte efter, var pastor B. Vestergaard og cand.phil.C.Svendsen.

Udsnit af København 1850 i fugleperspektiv

- A. Artillerikasernen i Strandgade på hjørnet af Bådsmadsstræde.
- B. Ny Artillerikaserner eller Bådsmadsstrædes kaserne.
- C. Laboratoriegrunden ved Frederiks tyske kirke.
- D. Hvor svømmeflåden lå om sommeren, og hvor drengene lærte at svømme.
- E. Amager Batteri.

(Tivoli er der, ligeså jernbanen til Roskilde og m.m.)

Regnskaber for den classenske Legatskole fra 1/4 1868 til 31/3 1892

Beløbene er indtil 1873/74 i hele rigsdaler, fra 1874/75 i hele kroner

	1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877
	<u>/69</u>	<u>/70</u>	<u>/71</u>	<u>/72</u>	<u>/73</u>	<u>/74</u>	<u>/75</u>	<u>/76</u>	<u>/77</u>	<u>/78</u>
Kassebeholdning, primo	600	243	398	601	708	801	653	953	1324	1572
Det class. Fideikommis	3455*/	3455	3455	3455	3455	3455	8000	8000	8000	8000
Renter	72	74	76	72	72	84	277	280	280	280
Renter Garnisonsskolen	560	560	560	560	560	560	1120	1120	1120	1120
Renter Citadellet	<u>200</u>	<u>200</u>	<u>200</u>	<u>200</u>	<u>200</u>	<u>200</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>
Indtægter ialt	<u>4287</u>	<u>4289</u>	<u>4291</u>	<u>4287</u>	<u>4287</u>	<u>4299</u>	<u>9797</u>	<u>9800</u>	<u>9800</u>	<u>9800</u>
fradrag ***/	<u>885</u>									
	<u>3402</u>									
Til rådighed	4002	4532	4689	4888	4995	5100	10450	10753	11124	11372
Udgifter:										
Lærerløninger, faste										
og timelønnede	<u>(2800)</u>	<u>(3365)</u>	<u>(3356)</u>	<u>(3406)</u>	<u>(3406)</u>	<u>(3970)</u>	<u>(7902)</u>	<u>(7820)</u>	<u>(7831)</u>	<u>(7964)</u>
Skolemateriel m.v. ...	514	310	254	289	283	301	644	636	729	579
Brændsel	253	269	303	280	359	354	675	690	700	618
Rengøring	70	92	95	100	95	102	200	200	210	203
Leje af svømmeflåde ..	-	20	20	20	20	20	40	40	40	40
Flytteomkostninger ...	<u>36</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Omkostn. ved skoledrift	<u>(873)</u>	<u>(691)</u>	<u>(672)</u>	<u>(689)</u>	<u>(757)</u>	<u>(777)</u>	<u>(1559)</u>	<u>(1566)</u>	<u>(1679)</u>	<u>(1440)</u>
Underst. detachementer	<u>(86)</u>	<u>(78)</u>	<u>(60)</u>	<u>(85)</u>	<u>(31)</u>	<u>(27)</u>	<u>(36)</u>	<u>(43)</u>	<u>(42)</u>	<u>(50)</u>
Omkostninger ialt	<u>(3759)</u>	<u>(4134)</u>	<u>(4088)</u>	<u>(4180)</u>	<u>(4194)</u>	<u>(4774)</u>	<u>(9497)</u>	<u>(9429)</u>	<u>(9552)</u>	<u>(9454)</u>
Kassebeholdning ultimo	<u>243</u>	<u>398</u>	<u>601</u>	<u>708</u>	<u>801</u>	<u>326</u>	<u>953</u>	<u>1324</u>	<u>1572</u>	<u>1918</u>

*/ Indtægten fra det classenske Fideikommis var i 1867/68 på 2.505 rd., dertil kom 950 rd., da Garnisonsskolen lukkede, hvorefter Legatskolen havde 3.455 rd.

Pr. 1/4 1874 blev tilskuddet fra det classenske Fideikommis forhøjet med 545 rd. til 4000 rd.

**/ Ved møntlov nr. 66 af 23/5 1873 blev det i § 20 bl.a. bestemt, at 1 rigsdaler rigsmønt skulle tages for 2 kroner. Loven blev fulgt op af et kgl. rescript af 29/5 1874, der bestemte, at omvekslingen af rigsdaler skulle være sket senest 1/1 1875, og som man ser, skete det også. De 4.000 rd. blev til 8.000 kr., det næsthøjeste tilskud Fideikommisset ydede pr. år til den classenske Legatskole.

***/ Fradraget på 885 rd. blev beregnet af Krigsministeriet, fordi Garnisonsskolen havde fungeret til 31/7 1868. Beløbet dækkede også renter af samme skoles store kapital og fra Citadellets Fattigkasse, som Legatskolen fik glæde af fremover. Legatskolen måtte betale 36 rd. for flytning af inven-

tar fra Stokhusgade 3 til Strandgade.

Renterne fra Landetatens bogholderi voksede fra oprindelig 50 rd. til 280 kr., og det blev mere senere hen. 2 og 4 rd. under renter i 1869/70 og 1870/71 dækker salg af gammelt inventar.

Man kan til 1892 følge, at tilskuddet fra Fideikommisset stort set dækkede omkostningerne til lærerløninger. Renteindtægterne dækkede alt andet. Udlevering af tøj og sko ophørte i 1868/69, ligeså præmier til flinke børn, men der var i mange år stadig understøttelser til børn i detachementerne.

I 1869 lejede man en svømmeflåde for 20 rd. årlig eller 40 kr. Den var placeret i Kalvebod Strand ved Lynetten foran Kalvebod Bastion, men måtte opgives i 1887 som en følge af opfyldningen, da der skulle skaffes plads til en ny geværfabrik og det nye Tøjhus.

Rentebeløbet på 1120 kr. kom fra Krigsministeriet svarende til 4% af 28.000 kr., der var Garnisonsskolens kapital.

1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891
<u>/79</u>	<u>/89</u>	<u>/81</u>	<u>/82</u>	<u>/83</u>	<u>/84</u>	<u>/85</u>	<u>/86</u>	<u>/87</u>	<u>/88</u>	<u>/89</u>	<u>/80</u>	<u>/91</u>	<u>/92</u>
1918	1237	1649	2081	1291	1666	1096	1666	2135	1336	1888	1306	1723	1769
8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000
316	328	328	340	376	416	416	416	428	464	464	495	506	506
1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120	1120
<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>
<u>9836</u>	<u>9848</u>	<u>9848</u>	<u>9860</u>	<u>9896</u>	<u>9936</u>	<u>9936</u>	<u>9936</u>	<u>9948</u>	<u>9984</u>	<u>9984</u>	<u>10015</u>	<u>10026</u>	<u>10026</u>
11754	11085	11497	11941	11187	11602	11032	11602	12083	11320	11872	11321	11749	11795
(7966)	(7970)	(7966)	(7970)	(7964)	(7964)	(7935)	(7964)	(7964)	(7958)	(7958)	(7958)	(8308)	(8308)
1694	621	589	1769	623	1643	421	467	1819	534	1668	632	618	717
583	574	587	576	549	485	593	591	513	552	570	622	621	512
207	206	210	202	218	210	213	215	222	210	218	217	219	215
40	40	40	40	40	40	40	40	40	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1137
<u>(2524)</u>	<u>(1441)</u>	<u>(1426)</u>	<u>(2587)</u>	<u>(1430)</u>	<u>(2378)</u>	<u>(1267)</u>	<u>(1313)</u>	<u>(2594)</u>	<u>(1296)</u>	<u>(2456)</u>	<u>(1471)</u>	<u>(1458)</u>	<u>(2581)</u>
<u>(27)</u>	<u>(25)</u>	<u>(24)</u>	<u>(83)</u>	<u>(127)</u>	<u>(164)</u>	<u>(164)</u>	<u>(190)</u>	<u>(189)</u>	<u>(178)</u>	<u>(152)</u>	<u>(169)</u>	<u>(214)</u>	<u>(233)</u>
<u>(10517)</u>	<u>(9436)</u>	<u>(9416)</u>	<u>(10650)</u>	<u>(9521)</u>	<u>(10506)</u>	<u>(9366)</u>	<u>(9467)</u>	<u>(10747)</u>	<u>(9432)</u>	<u>(10566)</u>	<u>(9598)</u>	<u>(9980)</u>	<u>(11122)</u>
<u>1237</u>	<u>1649</u>	<u>2081</u>	<u>1291</u>	<u>1666</u>	<u>1096</u>	<u>1666</u>	<u>2135</u>	<u>1336</u>	<u>1888</u>	<u>1306</u>	<u>1723</u>	<u>1769</u>	<u>673</u>

****/ Der blev købt 3½ obligationer, nom. kr. 1200,-, til kurs 94,75.

Skolekommissionen

Pastor Vilhelm Carl Schousboe forlod kommissionen, da han i 1888 blev biskop i Ålborg. Han blev afløst af pastor Søren Christian Sørensen (1843-1916).

(Chr.Sørensen havde siden 1879 været residence-kapellan ved Garnisons kirke og blev (sognepræst efter Schousboe. Han var også (en fuldtro tilhænger af indre Mission, der-til journalist ved bl. a. Kristeligt Dagblad og Den Indre Missions Tidende. Han (sad i skolekommissionen til 1901.

Oberst Carl August Brun forlod posten som formand for kommissionen, da han den 12/6 1889 blev afskediget som generalmajor. Han blev afløst af oberstløjtnant Christian Theodor Nielsen, der den 14/9 1889 blev oberst og chef for 2. Artilleribataillon. Han sad som formand indtil 14/2 1894, da han blev afskediget (se note 24).

Den classenske Legatskole i begyndelsen af 1890'erne.

I en alder af 67 år blev skoleinspektør Lauritz Frederik Stürup i november 1891 ramt af en hjerneblødning og indgav sin afskedsbegæring pr. 31/3 1892.

Ved Krigsministeriets kundgørelse af d. 6/4 1892 blev der tilstået ham en årlig pension på 150 kr. Ministeriet ansøgte den 14/4 1893 det classenske Fideikommiss om et yderligere tilskud til Stürups pension, med motiv, at han havde forsørgerpligt over for sin unge hustru. Fideikommisset gik ind derpå og ydede et årligt tilskud på 300 kr. fra den 1/4 1893 at regne med udbetalinger kvartalsvis. Stürup døde den 26/3 1896, 71½ år gl., og boede da på Svanemosegårdsvej på Frederiksberg.

Skolekommissionen måtte se sig om efter en ny skoleinspektør. Det blev Detlev T.Rønne.

Frederik Halvorsen fortsatte et år endnu som økonomibestyrer og lærer ved skolen.

KAPITTEL 11

Den classenske Legatskole fra 1/4 1892 til 31/7 1899, skoleinspektør D.T.Rønnes tid.

Skolekommissionen

Oberst C.T.Nielsen blev afskediget den 14. februar 1894 (men fik skolens 100 års jubilæum med). Hans efterfølger som formand for kommissionen blev oberstløjtnant Georg Frederik Krogh Harhoff (1845-1937), der den 1/2 1893 blev chef for 2. Artilleribatalion. Ifølge et nyt reglement af 4/11 1893 skulle chefen for Elevskolen ikke mere være medlem; i stedet for skulle det være en kaptajn af artilleriet.

Generalinspektøren for Artilleriet

Den 13/11 1889 var Johan Linnemann (1826-1906) udnævnt til generalmajor og generalinspektør for alt artilleri, herunder Søartilleriet, og virkede, indtil han den 6/8 1896 blev afskediget.

Linnemann lagde navn t. en ny "Plan for Den Classenske Legatskole af 27/12 1893", trykt i Krigsministeriet i 1894. Planen er i 5 kapitler med 23 paragraffer, og den bringes i uddrag. Skoleinspektør Detlev Trappaud Rønne blev antaget den 1/4 1892.

Om overtilsynet siges det i §§ 1-4: Ifølge kgl. resolution af 15/11 1793 og Krigsministeriets skrivelse af 20/12 1867 er den classenske Legatskole underlagt Artilleriet. Tilsynet med skolen er overdraget en kommission, bestående af en officer af Artilleriets oberstklasse som formand, sognepræsten ved Garnisons menighed og en kaptajn af Artilleriet. Kommissionen har ledelsen af skolens undervisning og økonomiske anliggender, indkommer til Artilleriet med forslag om det faste lærerpersonales ansættelse og afskedigelse, bestemmer undervisningstiden, ferietiden og timernes fordeling mellem lærerpersonalet, afgør andragender om optagelse i og udtagelse af skolen, affatter og indsender hvert år inden 31/12 et budget f. det kommende finansår, idet regnskabet aflægges og indsendes efter de derom gældende bestemmelser. Kommissionen fastsætter og overvårer skolens årlige prøver. Når disse

er endt, indsender kommissionen til Artilleriet og til direktionen for det classenske Fideikommissionen beretning om prøvernes udfald samt en liste over børnene. En sådan liste indsendes også til direktionen for Borger- og Almueskolevæsenet i København.

§ 5. Skolen bestyres af en inspektør, der både er undervisningsinspektør og økonomibestyrer ved skolen, der samtidig skal være lærer ved skolen. Inspektøren har ansvaret over for kommissionen.

§ 6. Inspektøren optræder på kommissionens vegne over for lærerpersonalet og de skole-søgende børn, d.v.s. er tilsynsførende. Endvidere fremkommer han med forslag om undervisningstiden og fordelingen samt har opsyn med ferietid, lærebøger, orden og renlighed. I sin egenskab af økonomibestyrer affatter han skolens regnskaber og bestyrer skolens midler. Han fører tilsyn med inventar, udstyr, rengøring, opvarmning og udluftning. Han er tillige sekretær i kommissionen.

§ 8. Planen nævner, at børnene skulle bringes kundskaber i omtrent samme omfang som det, der opnås i Københavns kommunes betalingsskoler.

§ 9. Skolen var indrettet f. 120 drenge og 100 piger, der skulle fordeles i:

1. fællesklasse.
2. fællesklasse.
3. drengeklasse.   3. pigeklasse.
4.   "   .   4.   "   .
5.   "   .   5.   "   .
6.   "   .
7.   "   .

Skolen var fortrinsvis for børn af artilleriets underklasser, dog kunne andre børn optages, når tallene ikke kunne nås.

§ 15. Den faste lærerstab bestod af inspektøren, 3 lærere og 3 lærerinder, men time-lærere kunne antages. Når Artilleriet afgiver en sergent som lærer, skulle denne undervise i gymnastik, skrivning, tegning eller regning. Det blev overvejet at indføre gymnastik for pigerne, herunder badning.

§ 16 bestemte, at det faste lærerpersonale havde 3 måneders opsigelse og ved sygdom fuld løn i 3 måneder.

§§ 17 og 18 gav lærerne mulighed for at straffe, som kunne være:

- a. at stå i kroen,
- b. at give anmærkninger herunder oversidning fra mindst $\frac{1}{2}$ time til højst 2 timer pr. gang og undtagelsesvis
- c. at give slag med en tynd rotting.

Ved straffemåde c. skulle læreren indberette til inspektøren, der skulle notere straffen i en straffeprotokol.

§ 19 nævner, at undervisningen er gratis og § 21, at undervisningen finder sted hele året i daglig 4-6 timer.

§§ 22 og 23 nævner, at drengene skal deltage i gymnastik, svømning eller badning samt sang. Pigerne skulle deltage i håndarbejde, sang, badning og, efter forholdene, også gymnastik. Pigerne skulle kunne strikke en strømpe, sy linned, brodere lidt, hække, sy navn og til fuldkommenhed stoppe og lappe.

Læsefagene var: Dansk, skrivning, regning, tegning, geografi, historie, matematik, naturlære, naturhistorie, tysk og engelsk.

Planen havde en fejl: Der var intet budget.

Året efter, at Rønne tiltrådte, fratrådte Frederik Halvorsen, der var 75 år. Det var et tab for Legatskolen, men ingen kan blive ved.

Krigsministeriet begik den fejl at lægge så mange stillinger på en enkelt mand: Undervisningsinspektør, økonomibestyrer, lærer, personalechef, guvernante, materielforvalter og økonom. Som økonomibestyrer skulle han være bogholder, aflægge regnskaber samt budgetter med statsadministrationens tidsfrister og være kasserer for 3 kasser: Hovedkassen, den lille kasse og det scholten-ske Legat. Samtidig skulle han være sekretær for skolekommissionen.

Rønne havde taget skoleembedseksamen v. det filosofiske fakultet og var magister artium med historie som hovedfag og geografi som bifag (når historie var hovedfag). At han

Skoleinspektør D.T. Rønne
(1846-1925)

gik med til det, må være helt uforståeligt. Dertil kom, at skolen skulle udvides fra 7 til 10 klasser med følge, at der kom flere lærere. Personlig havde han en stor forsørgerbyrde med kone, 6 børn, 1 plejebarn og 2 tjenestefolk (se note 25).

1892 og 1893

Der er ingen oplysninger om Legatskolen i de nævnte år.

1894

Den omkring nytår 1894 siddende skolekommission: Oberst C.T. Nielsen, pastor S.C. Sørensen og oberstløjtnant H.P. Caspersen ønskede at markere 100 års dagen for Legatskolens virksomhed 1794-1894 ved at holde en mindefest og indbød i en skrivelse af 29/12 1893 Direktionen for det classenske Fideikommiss med følgende ord:

"Idet Kommissionen ikke undlader at bringe i den høje Direktions Erindring, at det Lørdagen den 6. Januar n.A. er 100 Aar siden, den Classenske Legatskole traadte i Virksomhed, og at underrette samme, at der paa nævnte Dag Kl. 11 Formiddag vil blive afholdt en Mindefest i Skolens Lokale i Strandgades Kaserne paa Christianshavn til Ihukommelse af Skolens forevige Stifter, Generalmajor J.F. von Classen, tager den sig herved den ærbødige Frihed at indbyde den høje Direktion til at bivaane Festen.

Kommissionen føler Trang til ved denne Lejlighed at bringe den høje Direktion en dybt følt Tak for den store Bevaagenhed, Samme i de mange henrundne Aar har ladet Legatskolen blive til Del, en Bevaagenhed, der visselig

er bleven til Velsignelse for mange Under-officersbørn.

P.K.V.

C.T.Nielsen

Oberst, Kommissionens Formand"

Oberst C.T.Nielsen

Fideikommisset takkede, deltog naturligvis og gav ekstraordinært 100 kr. som tilskud til festen, for hvilket oberst Nielsen takkede i en skrivelse af 6/1 1894.

Man ønskede at markere sig på datoen den 6. januar 1894, fordi skolen begyndte sin virksomhed på samme dato i 1794, som var den efter nytårsdag 1794 mest praktiske. I den kgl. resolution af 15/11 1793 befaledes den 1/1 1794 udtrykkeligt som begyndelsesdag, som også var dagen, hvor de første classenske penge til driften kunne blive udbetalt.

I sin indledning i sin skrivelse til Krigsministeriet af 22/6 1912 skrev fhv. skoleinspektør Rønne bl.a.:

"Jeg overtog i April 1892 Stillingen som pædagogisk Inspektør og Aaret efter tillige som Økonominspektør ved Den Classenske Legatskole, en lille forældet Skole, der i 100 Aar havde ligget under Krigsministeriet. Skolen var bestemt for Børn af Hærens Underofficerer, men vragedes af Størstedelen af Forældrene, idet de københavnske Almueskoler var løbet den langt forbi ....".

Som man kan se, så man forskelligt på tinge-

ne. Rønne, der iøvrigt elskede børn, var i 1912 en bitter mand. Hans ord var uden glæde.

Det skal indskydes, at oberst C. T. Nielsen som premierløjtnant var med i Dybbøl i 1864; efter at kanonerne var fornaglet, måtte batteriet, da tyskerne stormede, retirere til Als. Den 22/12 1891 blev han chef for 1. Artilleriregiment; Han blev afskediget den 14/2 1894, men fik skolejubilæet med. Hans efterfølger som formand for skolekommissionen blev oberstløjtnant Georg Frederik Krogh Harhoff, der den 1/2 1893 var blevet chef for 2. Artilleribataillon.

Generalinspektør for Artilleriet Johan Linnemann blev afskediget den 6/8 1896; på samme dato blev hans efterfølger udnævnt; det var Frederik August Hartvig Wagner (1840 - 1923).

Rønne nåede ikke at blive uvenner med general Linnemann og oberst C.T.Nielsen. Det blev han til gengæld med general Wagner og oberst Harhoff, hvorom senere berettes.

Skolebørnene 1893/94

Elevantallet 1/4 1893..	89 dr. 75 p. = 164
afgang 1893/94	16 " 19 " = 35
ny saldo	73 dr. 56 p. = 129
tilgang 1893/94	45 " 24 " = 69
Elevantallet 31/3 1894.	<u>118 dr. 80 p. = 198</u>

Lærerkrafterne

I skoleinspektør Stürups tid var følgende antaget:

15/6 1889: cand.theol. Thorvald Nikolaj Skibsted (1865-1937).

1/3 1891: cand.theol. Carl Frederik Stage (1863-1938).

Skibsted blev skoleinspektør efter Rønne.

I skoleinspektør Rønnes tid blev følgende antaget:

1892: cand.phil.C.Swendsen (til 1894)

1894: pastor Andreas Emilius Eduard Dahlberg (1847-1924), var præst ved Christianshavns Straffeanstalt og i Abel Katrienes Stiftelse (var lærer endnu i 1901)

1895: dr.phil. Carl Abraham Kalisch (1856-1931), var timelærer helt til begyndelsen af 1920'erne. cand.phil.C.J.With (til 1900).

1897: cand.theol. Holger Lund, var lærer endnu i 1901. cand.phil. H.Rønne (til 1899).

Andre:

1893: frk.Cathrine Marie Rønne (1841-1913), var lærerinde til 1913, se s. 150.

1895: frk.Alvine Marie Pullich (1861-1941), var lærerinde endnu i 1920'erne. frk. Berg (kun i 1895).

frk. Anna Margrethe Holst (1857-), var lærerinde endnu i 1901.

1896: Valdemar Lynge (1864-1928), var vice-skoleinspektør i 1920'erne.

Vilhelm Gustav Zangenberg (1870-1919), var lærer endnu i 1901, se s. 150.

Elise Marie Magdalene Dahl (1874-1948), gift 1900 med cand.theol. Fr.Stage, var lærerinde helt til 1930'erne.

1897: frk. Karen Udsen (1878-), var lærerinde endnu i 1920'erne.

1898: Peter William Lindholm (1856-1934) og Rignor Theodora Lindholm (1855-1942), parret var lærere endnu i 1901.

P.W.Lindholm var indstifter af skolehaverne.

Frøken Julie Schleppegrell ophørte ved skolen i 1894. Sanglærer, kontor Wiig, sluttede i 1893 og blev erstattet af V.Liebe, der fungerede til 1899, hvorefter lærer Høyer blev sanglærer.

1894 og 1895

På Artillerikasernen i Strandgade 44 blev afholdt offentlig eksamen:

I 1894 den 29. og 30. marts og " 1895 " 3., 4. og 5. april.

Året 1895 var sidste gang, der blev afholdt eksamen i Strandgade, året efter var det i Wildersgade nr. 5. I 1895 var der kommet 1 drengeklasse mere (8. klasse). Da der var 2 fællesklasser, 3 pigeklasser og 6 drengeskoler, medens skolen kun havde 7 klasseværelser (+håndarbejdsklassen), var der mere end trangsel på kasernen, hvorfor det blev nødvendigt at flytte skolen.

Skolekommissionen var oberst Hørhoff, pastor Sørensen og chefen for Elevskolen, kaptajn Carl August Wagner (1847-1906), men fratråd-

te, da han i 1895 blev oberstløjtnant samt chef for 2. Artilleriafdeling. Hans efterfølger blev kaptajn Theodor Petersen.

Skolebørnene

Legatskolen sluttede i Strandgade med følgende antal børn:

Elevantallet 1/4 1894 .	118 dr.	80 p.	=	198
afgang 1894/95	18 "	22 "	=	40
ny saldo	100 dr.	58 p.	=	158
tilgang 1894/95	29 "	33 "	=	62
Elevantallet 31/3 1895:	<u>129</u> dr.	<u>91</u> p.	=	<u>220</u>

Vester Borgerdydskole i Wildersgade 5

Skolebestyrer Johannes Helms (1828-1895) havde i 1867 overtaget skolen efter skolebestyrer Martin Johannes Hammerich (1811-1881). Helms havde d. 23/11 1891 fået tilslutning til nogle bygningsforandringer:

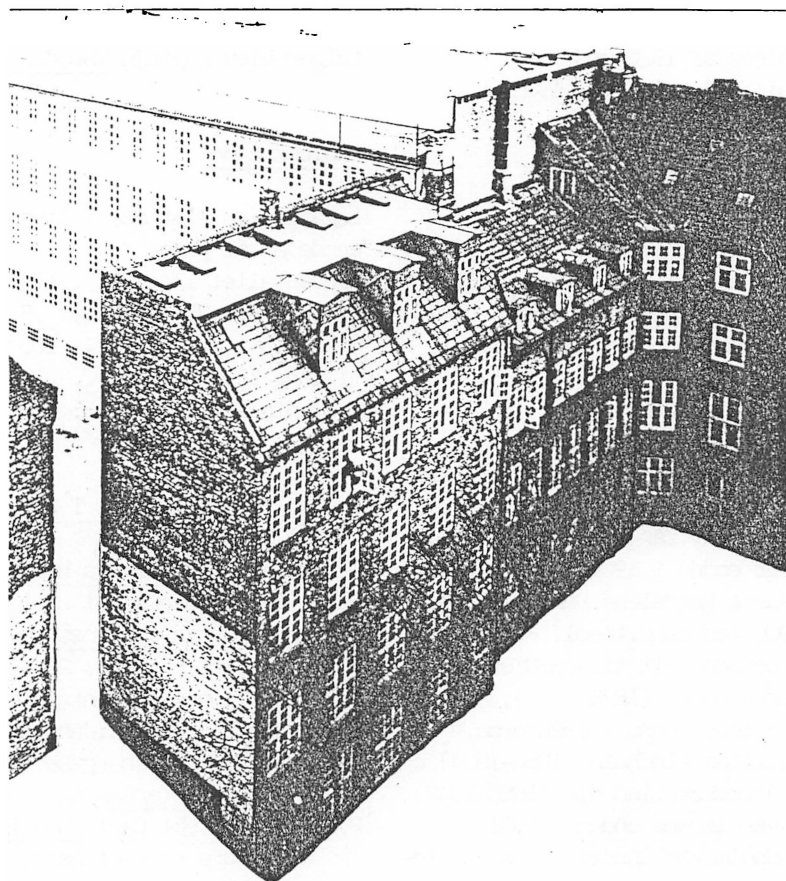
- 1) Forandringer i sidehusets tagetager ved (den frederiksborgske) muremester Emil Lytthans-Petersen og
- 2) ved arkitekt Carl Thorning (1855-1926) at opføre en 4-etagers tilbygning til skolebrug samt en 3. etage til beboelse i tilslutning til venstre sidehus.

Helms ændrede planer og det 4-etagers skolehus m.v. blev ikke opført, idet man i stedet for flyttede Borgerdydskolen til Helgolandsgade d. 7/4 1893. Forinden havde Helms samlet alle eleverne i skolegården for med hurra-råb at sige farvel til Wildersgade 5. Da der foreligger et fotografi af denne beboelse, kan man samtidig se, at de nævnte bygningsændringer ikke havde fundet sted.

Ved folketællingen 1/2 1895 var det muremester Emil Lytthans-Petersen, der var ejer af Wildersgade 5.

Skoleinspektør Rønne må have vidst alt dette og kan have sat skub i tingene, så muremesteren - i første omgang i spekulationsøjemed - har bygget det omtalte skolehus, før hele sagen var på plads. Samtidig blev den udvendige trappe på det venstre sidehus sløjfet til fordel for en indvendig, hvorved fløjen mod kirkegården blev længere, og der blev sat en etage på. Den gamle trappe ses på Henningsens maleri fra 1893: "Helms modtager studenterne i 1892" (se note 26).

Et kikk ned i skolegården fotograferet i 1938 fra Christians kirke. Det 4-etagers skolehus, som muremester Lythans-Petersen byggede i 1894/95, er bygningen til venstre. B&W havde på tidspunktet nedrevet et lille hus, så der var passage imellem gårdspladserne. Huset blev nedrevet i 1939. Bemærk vinduespudderen på 3. sal.

Muremester Lythans-Petersen lejede skolebygningerne ud til den classenske Legatskole for 5000 kr. pr. år fra 1/4 1895 at regne, indtil man 4 år efter købte bygningerne. I samme anledning ydede Krigsministeriet et årligt tilskud på 6000 kr.

Hovedhuset mod Wildersgade blev stillet til rådighed for beboelse til de lærerkræfter, der var plads til, og der blev allerede fra starten opkrævet husleje.

Fra 1/4 1897 begyndte man at opkræve elevskolepenge til dækning af lys og brændsel.

Så snart Legatskolen var installeret i Wildersgade, ændrede skoleinspektør Rønne klas-

seinddelingen som følger:

1. fællesklasse.

2. "

for pigerne:

3. - 6. klasse.

for drengene:

3. - 6. klasse og

1. - 4. realklasse,

hvilket for pigerne var 6 år, for drengene

10 år, om de havde evner. Det tog to år,

før seks drenge kunne tage den almindelige

Forberedelseseksamen, der byggede på anord-

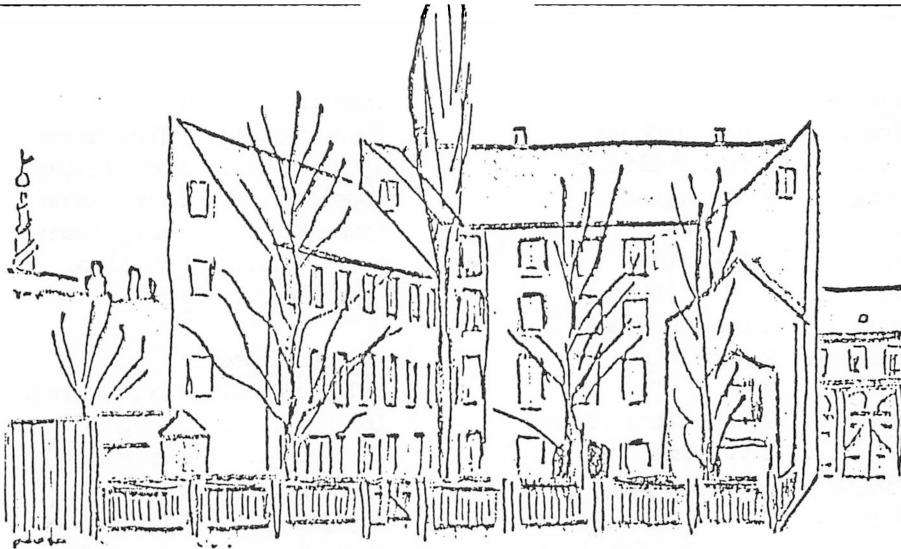
ning af 1/3 1895. Tre af drengene var kom-

met i skole 1/4 1888 i en alder af 7 år, en

var kommet i skole 7/6 1890 (9 år), en 1/4

1894 (12 år) og den sidste 14/8 1894 (13 år).

Realskolen var blevet en kendsgerning.

Som skolebygningerne i Wildersgade 5 så ud, da Johannes Helms forlod skolen tidligt i 1893. Der var dengang et træstakit til kirkepladsen, det blev senere erstattet af et smedjernsgitter. Til venstre ses spiret af Vor Frelzers kirke, til højre en indkørsel til kirkepladsen. Bagved ses en bid af Burmeister & Wain's Maskinfabrik i Wildersgade.

Legatskolen var i finansåret 1897/98 således opbygget:

1. fællesklasse

Bibelhistorie	1 frk. Holst
Dansk	10 frk. Rønne
Skrivning ...	4 en sergent
Regning	4 frk. Udsen
Historie	1 frk. Holst
Håndarbejde .	6 frk. Schoug
Ugentlig	26 t. <u>for piger</u>
for drenge:	
Håndarbejde .	+6
Dansk	+2 frk. Rønne
Gymnastik ...	+4 sergenterne
Ugentlig	26 t. <u>for drenge.</u>

2. fællesklasse

Bibelhistorie	2 frk. Holst
Dansk	9 frk. Rønne
Skrivning ...	4 en sergent
Regning	4 frk. Udsen
Historie	2 frk. Holst
Geografi	2 " "
Håndarbejde .	6 frk. Schoug
Ugentlig	29 t. <u>for piger</u>
for drenge:	
Håndarbejde .	+6
Dansk	+2 frk. Rønne
Gymnastik ...	+4 sergenterne
Ugentlig	29 t. <u>for drenge.</u>

3. pigeklasse

Religion	2 frk. Holst
Dansk	5 frk. Pullich
Skrivning ...	3 en sergent
Tegning	1 " "
Regning	3 hr. Vinkler
Historie	2 frk. Pullich
Geografi	2 sergent Brandt
Naturhistorie	2 frk. Holst
Tysk	2 " "
Gymnastik ...	1 Elise Dahl (Stage)
Sang	1 V.Liebe
Håndarbejde .	6 frk. Schoug
Ugentlig	30 t.

4. pigeklasse

Religion	2 frk. Holst
Dansk	4 frk. Pullich
Skrivning ...	3 en sergent
Tegning	1 " "
Regning	3 frk. Pullich
Historie	2 " "
Geografi	2 sergent Brandt
Naturhistorie	2 frk. Holst
Tysk	2 " "
Gymnastik ...	2 Elise Dahl (Stage)
Sang	1 V.Liebe
Håndarbejde .	7 frk. Schoug
Ugentlig	31 t.

5. pigeklasse

Religion	2 hr. Lindholm
Dansk	4 frk. Pullich
Skrivning ...	2 en sergent
Tegning	1 " "
Regning	2 frk. Pullich
Historie	2 " "
Geografi	2 sergent Brandt
Naturhistorie	2 frk. Holst
Tysk	2 " "
Gymnastik ...	2 Elise Dahl (Stage)
Sang	1 V. Liebe
Håndarbejde .	8 frk. Schoug
Ugentlig	30 t.
Ikke obligat.	2 fransk, frk. Holst
	<u>32</u>

6. pigeklasse

Religion	2 hr. Lindholm
Dansk	3 frk. Pullich
Skrivning ...	1 en sergent
Tegning	1 " "
Regning	2 frk. Pullich
Historie	2 " "
Geografi	2 sergent Brandt
Naturhistorie	2 frk. Holst
Tysk	2 " "
Gymnastik ...	2 Elise Dahl (Stage)
Sang	1 V. Liebe
Håndarbejde .	9 frk. Schoug
Ugentlig	29 t.
Ikke obligat.	2 fransk, frk. Holst
	<u>31</u>

3. drengeklasse

Religion	2 frk. Holst
Dansk	7 frk. Udsen
Skrivning ...	3 en sergent
Regning	3 hr. Vinkler
Historie	2 sergent Brandt
Geografi	2 frk. Udsen
Naturhistorie	2 cand.phil.H.Rønne
Tysk	4 hr. Vinkler
Gymnastik ...	6 sergenterne
Sang	1 V. Liebe
Ugentlig	32 t.

4. drengeklasse

Religion	2 hr. Lindholm
Dansk	5 frk. Udsen
Skrivning ...	3 en sergent
Regning	3 hr. Vinkler
Tegning	2 en sergent
Historie	2 sergent Brandt
Geografi	2 frk. Udsen
Overført	19 t.

Overført	19 t.
Naturhistorie	2 frk. Rønne
Tysk	3 hr. Vinkler
Engelsk	3 frk. Rønne
Gymnastik ...	5 sergenterne
Sang	1 V. Liebe
Ugentlig	33 t.

5. drengeklasse

Religion	2 hr. Lindholm
Dansk	5 sergent Brandt
Skrivning ...	2 en sergent
Tegning	2 " "
Regning	3 hr. Vinkler
Historie	2 sergent Brandt
Geografi	2 cand.phil.H.Rønne
Naturhistorie	2 " " "
Tysk	3 hr. Vinkler
Engelsk	3 frk. Rønne
Gymnastik ...	6 sergenterne
Sang	1 V. Liebe
Ugentlig	33 t.
Ikke obligat.	3 fransk, frk. Holst
	<u>36</u>

6. drengeklasse

Religion	2 pastor Dahlberg
Dansk	5 sergent Brandt
Skrivning ...	2 en sergent
Tegning	2 " "
Regning	3 hr. Vinkler
Historie	2 sergent Brandt
Geografi	2 cand.phil.H.Rønne
Naturhistorie	2 " " "
Tysk	3 hr. Vinkler
Engelsk	3 frk. Rønne
Gymnastik ...	6 sergenterne
Sang	1 V. Liebe
Ugentlig	33 t.
Ikke obligat.	3 fransk, cand.phil.H.Rønne
	<u>36</u>

1. realklasse

Religion	2 pastor Dahlberg
Dansk	5 cand.theol. Fr. Stage
Skrivning ...	2 en sergent
Tegning	2 " "
Regning	2 Valdemar Lyng
Matematik ...	4 hr. Zangenberg
Historie	2 sergent Brandt
Geografi	2 cand.phil. H. Rønne
Naturhistorie	2 Valdemar Lyng
Tysk	3 hr. Vinkler
Engelsk	3 frk. Rønne
Gymnastik ...	4 sergenterne
Overført.....	33 t.

Overført	33 t.
Sang	<u>1</u> V. Liebe
Ugentlig	34 t.
Ikke obligat.	<u>2</u> fransk, cand.phil.H.Rønne
	<u>36</u>

2. realklasse

Religion	2 pastor Dahlberg
Dansk	4 cand.theol. Fr.Stage
Skrivning ...	1 en sergent
Tegning	2 " "
Regning	2 Valdemar Lyng
Matematik ...	4 hr. Zangenberg
Historie	3 inspektør Rønne
Geografi	2 " "
Naturlære ...	2 cand.theol.Th.N.Skibsted
Naturhistorie	0
Tysk	3 Th.N.Skibsted
Engelsk	3 frk. Rønne
Gymnastik ...	4 sergenterne
Sang	<u>1</u> V. Liebe
Ugentlig	33 t.
Ikke obligat.	<u>3</u> fransk, cand.phil.H.Rønne
	<u>36</u>

3. realklasse

Religion	1 pastor Dahlberg
Dansk	5 cand.theol. Fr.Stage
Skrivning ...	0
Tegning	0
Regning	2 Th.N.Skibsted
Matematik ...	4 cand.phil.With
Historie	2 inspektør Rønne
Geografi	2 " "
Naturlære ...	2 Th.N.Skibsted
Naturhistorie	2 Valdemar Lyng
Tysk	2 cand.theol. Lund
Engelsk	4 frk. Rønne
Gymnastik ...	4 sergenterne
Sang	<u>1</u> V. Liebe
Ugentlig	31 t.
Ikke obligat.	<u>3</u> fransk, cand.theol. Lund
	<u>34</u>

1895

Oberst Harhoff ansøgte i en skrivelse af 20/2 1895 Fideikommisset om hjælp til Karl Fallesen (* 10/3 1881), søn af sergent ved 1. Bataillon V.P.Fallesen, for at eleven kunne gennemføre sin præliminæreksamen. Fideikommisset svar herpå var, at man ville yde ham 125 kr. i 5 kvartaler á 25 kr. reg-

4. realklasse (eksamensklasse)

Religion	1 pastor Dahlberg
*Dansk	5 cand.theol. Fr.Stage
Skrivning ...	0
Tegning	0
*Regning	2 cand.phil.With
*Matematik ...	5 " " "
*Historie	3 inspektør Rønne
*Geografi	2 " "
*Naturhistorie	3 Valdemar Lyng
*Naturlære ...	3 Th.N.Skibsted
*Tysk	3 cand.theol. H.Lund
*Engelsk	4 dr.phil. Carl Kalisch
Gymnastik ...	4 sergenterne
Sang	<u>1</u> V. Liebe
Ugentlig	36 t.
*Ikke obligat.	<u>3</u> fransk, Th.N.Skibsted
	<u>39</u>

* eksamensfag. Dansk var skriftlig og mundtlig, ligeså Engelsk. Matematik var opdelt i aritmetik og geometri, begge fag såvel skriftlig som mundtlig.

net fra 1/4 1895.

På den samme dag skrev oberst Harhoff et brev til det classenske Fideikommiss:

Efter at der på dette års finanslov er bevilget skolen 6000 kr. til leje af nye lokaler, er skolen henflyttet til sin fremtidige bopæl i den tidligere Christianshavns Borgerdydskole.

Det er vel uundgåeligt, at nogle af skolens hundredeårige traditioner, idet den forlader, hvori den stiftedes og fik vækst, efterhånden vil tabe sig. Men hvad kommissionen særlig og på enhver måde ønsker at værne om, er mindet om skolens stifter, således som kommissionen er sig bevidst, at den hidtil ikke alene har søgt bibragt børnenes kærlighed til deres skole, men at der også er sørget for, at dens stifters navn og fortjenstlige virken jævnlige er draget frem for dem.

Som et middel hertil under de nye forhold ville kommissionen anse det for i høj grad ønskeligt, at skolen laver en buste af deres stifter, der kunne opstilles på et sted i skolebygningen, hvor den var iøjnefaldende og såvidt muligt tilgængelig for alle, såvel børn som forældre.

Efter at kommissionen har bragt i erfaring,

at der ved Fideikommisset findes en støbeform, hvoraf afstøbninger af generalmajor Classens buste kan tages, tillader den sig derfor herved at anmode den høje direktion om at måtte erhverve en sådan afstøbning til skolens brug, helst af metal, for at undgå beskadigelser, men iøvrigt efter de dispositioner, som den høje direktion i så henseende måtte træffe.

Som en af generalmajor Classens ældste og betydeligste velgørende institutioner, følger skolen sig særlig bunden til hans minde, og kommissionen tillader sig derfor at henstille til den høje direktion, om den til de mange tidligere modtagne beviser på velvilje for skolen endnu vil føje opfyldelsen af det her udtalte ønske som en gave, idet kommissionen ville sætte den højeste pris på at modtage netop denne gave af den høje direktions hånd.

Sluttelig tillader kommissionen sig at bringe den høje direktion sin tak for den understøttelse, som er tilstået et af skolens børn, Karl Fallesen.

P.K.V.

Harhoff

Skrivelsen blev fremsendt til Krigsministeriet den 31/5 1895 med anbefaling fra general Linnenmann.

Fra arkitekt Gotfred Tvede (1863-1947) forelå den 7/7 1895 et overslag over, hvad en buste af general Classen ville koste udført i zink:

Transport med pakning af busten på Arresødal og tilbage	kr. 15,-
En gibsafstøbning til brug for metalstøberen	" 75,-
Forstøbning og udførelse i zink	" 350,-
	kr. 440,-
1 piedestal	" 65,-
	kr. 505,-

Krigsministeriet støttede idéen, men såvidt jeg kan skønne, blev busten ikke udført i metal.

Offentlig eksamen

For alle klasser med undtagelse af 4. realklasse blev de første eksamener afholdt i Wildersgade 5 på følgende dage:

1896: 30/6, 1/7 og 2/7.

1897: 2/7, 3/7 og 6/7.

1898: 25/6 og fra 27/6 til 30/6, begge dage incl.

Skolebørnene

Skolen begyndte i Wildersgade 5 med følgende antal børn:

Elevantallet 1/4 1895	129 dr.	91 p.	= 220
Afg.1/4 1895-30/6 1896	24 "	22 "	= 46
ny saldo	105 dr.	69 p.	= 174
Tilg.1/4-95 -30/6 1896	48 "	32 "	= 80
Elevantallet 1/7 1896	153 dr.	101 p.	= 254
Afg.1/7 1896-30/6 1897	20 "	16 "	= 36
ny saldo	133 dr.	85 p.	= 218
Tilg.1/7-96 -30/6 1897	51 "	31 "	= 82
Elevantallet 1/7 1897	184 dr.	116 p.	= 300
Afg.1/7 1897-30/6 1898	18 "	28 "	= 46
ny saldo	166 dr.	88 p.	= 254
Tilg.1/7-97 -30/6 1898	29 "	35 "	= 64
Elevantallet 1/7 1898	195 dr.	123 p.	= 318

Skoleinspektør Rønne lagde skoleåret om, således at det første år i Wildersgade var på 5 kvartaler. Der har sikkert været megen uro omkring flytningen, men §13 i anordning nr. 42 af 1/3 1895 ang. den almindelige forberedelseseksamen har følgende ordlyd:

Almindelig forberedelseseksamen afholdes ved skolerne een gang årligt, enten i månederne marts-april eller i månederne juni - juli, men ved eksamenskommissionen 2 gange årligt, nemlig i tiden 6. januar - 8. februar og i månederne juni-juli. Desuden afholdes der en sygeeksamen i september måned.

Ud fra det sidst nævnte var det nødvendigt at lægge skoleåret om, hvilket godt kunne være generende, når man havde finansåret som regnskabsår.

Tak til det classenske Fideikommis

Skolekommissionen (Harhoff, Sørensen og Th. Pedersen) takkede Fideikommisset i en skrivelse af 20/12 1896, fordi tilskud til skovtur og juletræ var forhøjet fra 40 kr. til 100 kr. som en følge af, at børnenes antal var steget fra 120 til 300.

Tallet 120 børn er dog i underkanten, idet antallet var ca. 140 (se side 108).

- * -

Om skolens lærerkræfter fra 1.april 1892 t. 31. marts 1901, se næste side.

Skolens lærerkrafter fra 1. april 1892 til 31. marts 1901

	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901
	/93	/94	/95	/96	/97	/98	/99	/00	/01	
<u>Skolens ledelse</u>										
Inspektør L.Stürup	(x)									
Økonomiinspektør F.Halvorsen	x	(x)								
Inspektør D.T.Rønne	(x)	x	x	x	x	x	(x)			
Forstander Th.N.Skibsted							(x)	x	x	
							↑			
							↑			
<u>Kandidater</u>										
cand.theol.Th.N.Skibsted	x	x	x	x	x	x	(x)			
cand.theol.Frederik Stage	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
cand.phil.C.Swendsen	x	x								
pastor A.Dahlberg		x	x	x	x	x	x	x	x	x
dr.phil.Carl Abraham Kalisch			x	x	x	x	x	x	x	x
cand.phil.J.C.With			x	x	x	x	x	x	(x)	
cand.theol.H.Lund					x	x	x	x	x	x
cand.phil.H.Rønne					x	x	x			
cand.phil.E.C.N.Møllerup									x	x
<u>Andre lærere</u>										
frk.E.Rønne	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
frk.A.M.Pullich			x	x	x	x	x	x	x	x
frk.Berg (se s. 150)			x							
frk.A.M.Holst			x	x	x	x	x	x	x	x
Valdenar Lynge				x	x	x	x	x	x	x
V.G.Zangenberg (se s. 150)				x	x	x	x	x	x	x
frk.Karen Udsen					x	x	x	x	x	x
P.W.Lindholm						x	x	x	x	x
fru R.Th.Lindholm						x	x	x	x	x
Jørgen H.Petersen							x	x	x	x
V.Sørensen								x	x	x
sergent J.Jensen			x	x	x					
" A.Jensen			x	x	x					
" Vinkler						x	x	x	x	x
" Brandt						x	x	x	x	x
<u>Pigelærere</u>										
frk. Julie Schleppegrell	x	x								
frk. Elise Dahl (senere fru Stage)				x	x	x	x	x	x	x
frk. Amalie Schoug	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<u>Sanglærere</u>										
kantor Wiig	(x)									
V. Liebe	(x)	x	x	x	x	x	x			
Høyer									x	x
<u>Gymnastiklærere</u>										
sergent af artilleriet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
sergent af fodfolket	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<u>Andre</u>										
intendant E.Larssen						x	x	x	x	x
skolebetjent Hans Chr. Hansen									x	x

Af praktiske grunde er finansårene 1899/1900 og 1900/1901 medtaget, selv om det rækker ud over inspektør Rønnes funktionstid.

De seks drenge, der bestod almindelig forberedelseseksamen i sommeren 1897

<u>Navn</u>	<u>født</u>	<u>føde-</u> <u>sted</u>	<u>faders</u> <u>still.</u>	<u>optg. i</u> <u>skolen</u>	<u>i hvilken</u> <u>klasse</u>	<u>Karakter</u> <u>points</u>
Bertramsen, Aage Bertram Kristen	24/7 -82	Kbhvn.	overserg.	1/4-94	2. real	108
Ehlers, Henrik Lars Vinord	26/8 -81	"	stabsserg.	1/4-88	forberedel.	91 1/3
Fallesen, N. Karl Kr. Marius	19/3 -81	"	overserg.	1/4-88	"	87 2/3
Hogrefe, Johan Martin	2/8 -81	"	stabsserg.	1/4-88	"	97
Jensen, Thorv. Ludvig Karl	29/12-81	"	overserg.	14/8-94	2. real	95 2/3
Molich, Harald	18/12-81	Sundbyv.	guide	7/6-90	2. klasse	107

Eksempelvis havde Aage Bertramsen følgende karakterer:

Dansk skr.	mg÷ 6 1/3 =12	2/3=12,666
" mundtl. ...	mg 7 =14	=14,000
Engelsk		
skr.og mundtl..	mg+ 7 1/3 =14	2/3=14,666
Tysk	mg+ 7 1/3 =	7,333
Historie	mg+ 7 1/3 =	7,333
Geografi	mg+ 7 1/3 =	7,333
Regning	ug÷ 7 2/3 =	7,666
Aritmetik	ug 8 =	8,000
Geometri	mg 7 =	7,000
Naturhistorie ...	mg+ 7 1/3 =	7,333
Naturlære	mg+ 7 1/3 =	7,333
Orden m/skr.arb..	mg+ 7 1/3 =	7,333
Karaktersum		<u>107,996</u>
Oprundet til		<u>108,000</u>

Man benyttede den Ørstedeske skala d.v.s. $ug = 8$, slet $\div 23$, som den blev indført ved bekendtgørelse af 9/8 1871. Ifølge anordningen af 1/3 1895 skulle der efter §1 gives karakter i dansk skriftlig og mundtlig, som hver for sig skulle regnes dobbelt, i mundtlig og skriftlig engelsk 1 karakter, men dobbelt op; på den måde fremkom 15 karakterer. For at bestå skulle man med to fremmede sprog i gennemsnit have 65, med tre 69 1/3. For at få udmærkelse skulle gennemsnit ligge mellem 112 2/3 og 120 points. Karaktererne i dansk måtte være mindst 17 1/3 points. Karl Fallesen, der fik tilskud fra Fideikommisset, fik også sin eksamen.

Nedenstående vises de lærere, der havde undervist i skoleåret og censorer ved eksamen:

Dansk, skriftlig	Fr. Stage, cand. theol.	N.V.Müller
" , mundtlig	" " " "	"
Engelsk, skriftlig og mundtlig ..	Carl Kalisch, dr. phil.	A.Boysen
Tysk	Th.N.Skibsted, cand. theol.	N.V.Müller
Historie	D.T.Rønne, mag. art.	H.H.Lefolii
Geografi	" " "	Carl Andersen
Regning	J.C.With, cand. phil.	P.Foldberg
Aritmetik, skriftlig og mundtlig.	" " "	"
Geometri, " " "	" " "	"
Naturhistorie	Valdemar Lynge	William Sørensen
Naturlære	Th.N.Skibsted, cand. theol.	P.Foldberg
Orden med de skriftlige arbejder.	D.T.Rønne, mag. art.	"

Af censorerne kan nævnes:

Skolemanden Hans Henrik Lefolii (1819-1908). Han blev i 1837 student fra Vester Borgerdydskole på Christianshavn og var fra 1866 rektor ved Katedralskolen i Viborg, indtil han i 1892 tog sin afsked og bosatte sig i Charlottenlund. Han var således Skibstedes gamle rektor.

Zoologen William Emil Sørensen (1848-1916) var en ejendommeligt og særpræget skikkelse inden for dansk zoologi. Studerede 1876-78 edderkopper og fisk i Argentina og blev i 1884 doktor på en afhandling om lydorganer hos fisk. Han var fra 1872 til 1899 assistent ved Zoologisk museums edderkoppeafdeling.

De fire drenge, der bestod almindelig forberedelseseksamen i sommeren 1898

<u>Navn</u>	<u>født</u>	<u>føde-</u> <u>sted</u>	<u>faders</u> <u>still.</u>	<u>optg. i</u> <u>skolen</u>	<u>i hvilken</u> <u>klasse</u>	<u>Karakter</u> <u>points</u>
Hansen, Axel Chr. Hjalmar	14/5 -82	Sundby	guide	1/11-93	1.real	101 1/3
Jørgensen, Hans Henrik Valdemar	26/12-81	Kbhvn.	stabsserg.	1/8 -95	2. "	106
Jørgensen, Henry Jørgen Ludvig	14/12-81	"	overserg.	11/4 -95	2. "	102
Petersen, Ejner Frederik Peter	12/3 -82	"	oversk.minør	1/8 -96	3. "	110

Nedenstående vises de lærere, der havde undervist i skoleåret og censorer ved eksamen:

Dansk, skriftlig	Fr. Stage, cand. theol.	A.F.Mandix Schou
" , mundtlig	" " " "	" " "
Engelsk, skriftlig og mundtlig ..	Carl Kalisch, dr. phil.	Arnstrup
Tysk	H.Lund, cand.theol.	Osc. Arlaud
Fransk (kun ovenn. 2 og 4)	Th.N.Skibsted cand. theol.	A.Sørensen
Historie	D.T.Rønne, mag. art.	N.Bierring
Geografi	" " "	Carl Andersen
Regning	J.C.With, cand. phil.	C. Juel
Aritmetik, skriftlig og mundtlig.	" " "	" "
Geometri, " " " "	" " "	" "
Naturhistorie	Valdemar Lyngø	Sofie Rostrup
Naturlære	Th.N.Skibsted, cand. theol.	C. Juel
Orden med de skriftlige arbejder.	D.T.Rønne, mag. art.	A.F.Mandix Schou

Af censorerne kan nævnes:

Sproglærer og forfatter Oscar Arlaud (1836-1907) havde været lærer ved Borgerdydskolen 1864-1878, ved Efterslægtsselskabets Skole fra 1865 og ved Officeresskolen fra 1881. Af hans skrifter er mest kendt "Bevingede Ord, de i det danske Skriftsprog hyppigst anvendte Citater" (1878) med supplement (1881) og en samarbejdet og betydelig udvidet 2. udgave i 1906.

Matematikeren Christian Juel (1855 - 1935) havde siden 1894 været lærer ved forberedelseskursuset ved Polyteknisk Lærestanstalt, fra 1895-1930 censor ved skoleembedseksamen ved Universitetet, fra 1901-1926 censor i matematik ved lærereksamen ved seminarierne og docent i matematik for fabrikingeniørerne.

Sofie Rostrup (1857-1940) var entomolog (om insekter). Hun havde siden 1879 været naturhistorielærerinde ved de københavnske skoler, i 1889 magister i zoologi, fra 1907 leder af den plantepatologiske Forsøgsstation oprettet af de samvirkende danske Landboforeninger, idet hun var ekspert i skadedyr.

Axel Sørensen (1851-1920) blev cand. theol. i 1875 og var fra 1875-1915 lærer i dansk og regning ved Krebs Skole, fra 1882 også ved Metropolitanskolen, fra 1885 adjunkt og overlærer s.st. Fra 1888 var han kasserer og sekretær i Dansk Lærereforening og m.m.

Man kan vist godt sige, at censorerne hørte til samtidens bedste.

Inspektør Rønne gennemførte eksamen med 4 elever, der havde gået i skolen fra 5½ til 2 år.

Fra side 122:

Professor Peter Thomsen Foldberg (1861-1925) Medlem af eksamenskommissionen for almindelig forberedelseseksamen fra 1897. Kultusministeriets konsulent i sager vedrørende tilskud til private mellem- og realskoler. Medredaktør af Matematisk Tidsskrift 1890-1898 og har udgivet matematiske lærebøger for mellem- og realskolen.

De otte drenge, der bestod almindelig forberedelseseksamen i sommeren 1899

<u>Navn</u>	<u>født</u>	<u>føde- sted</u>	<u>faders still.</u>	<u>optg. i skolen</u>	<u>i hvilken klasse</u>	<u>Karakter points</u>
Christensen, Einar Pihlkjær	31/5 -82	Randers	fh.oversg.	21/7 -95	2. real	110 2/3 1.
Ehlers, Aage Jørgen Chr.	16/8 -83	Kbhvn.	stabsserg.	1/4 -95	2. "	96 1/3 2.
Hansen, Johan Ludvig	7/10-82	"	mekaniker	1/4 -95	1. "	105 1/3 3.
Jørgensen, Georg Fredrik	26/12-82	"	stabsserg.	1/8 -95	2. "	113 2/3 4.
Molich, Axel	22/8 -83	Frberg	guide	1/4 -91	1. klasse	100 5.
Molich, Oluf	21/8 -84	"	"	1/4 -91	1. "	104 2/3 6.
Sørensen, Chr. Louis Nielsen	30/5 -83	Kbhvn.	fh.oversg.	21/8 -90	1. "	94 1/3 7.
Trauelsen, Herman Adolf Casper	21/7 -83	"	afd.serg.	7/10-90	1. "	116 1/3 8.

Fædrene var: Til 1. fhv. oversergent ved Dragonerne.
 " 2. Stabssergent ved den kgl. Livgarde.
 " 3. Mekaniker ved Artilleriet.
 " 4. Stabssergent ved den kgl. Livgarde.
 " 8. Afdød sergent ved Gardehusarregimentet.

En guide var en stabssergent (senere en officiant) ved Generalstaben.

Nedenstående vises de lærere, der havde undervist i skoleåret og censorer ved eksamen:

Dansk, skriftlig	Fr. Stage, cand. theol.	Rønning
" , mundtlig	" " " "	"
Engelsk, skriftlig og mundtlig ..	Carl Kalisch, dr. phil.	A. Boysen
Tysk	H. Lund, cand. theol.	H. Møller
Fransk, alle undtagen 1	" " " "	Baruël
Historie	D.T.Rønne, mag. art.	H. Møller
Geografi	" " " "	V. Balslev
Regning	J.C.With, cand. phil.	E.C.Valentiner
Aritmetik, skriftlig og mundtlig.	" " " "	"
Geometri, " " "	" " " "	"
Naturhistorie	Valdemar Lyng	V. Balslev
Naturlære	Th.N.Skibsted, cand. theol.	K.S.Kristensen
Orden med de skriftlige arbejder.	D.T.Rønne, mag. art.	Rønning

Af censorerne kan nævnes:

Skolemanden Vilhelm Balslev (1860-1935) blev cand.theol. 1883, fik skoleembedseksamen i 1893 med tillægseksamen i geografi og naturhistorie og var knyttet til de københavnske skoler. 1886-89 ved Kostskolen i Birkerød, 1889-93 ved Slomanns Skole og 1893-1930 lærer ved Zahles Skole, lektor 1920. Skrev skolebøger og udgav zoologiske vægtavler. Han udarbejdede planen for naturhistorieundervisningen i Almenskoleloven af 1903.

Skolemanden og Skolebogsforfatter Euchaire Baruël (1849-1901) tog magisterkonferens i fransk 1874, var lærer ved Borgerdydskolerne, Zahles Skole og Lyceum. Medlem af eksamenskommissionen for almindelig forberedelseseksamen og censor i fransk ved skoleembedseksamen.

Kristian Smidt Kristensen (1852-1922) var mag. sc., lærer, senere skoleinspektør.

Hans Larsen Møller (1861-1928) var politiker, skolemand og forfatter. Tog skoleembedseksamen i 1886 med historie som hovedfag, huslærer 1880-81, derefter lærer ved Vester Borgerdydskole, 1888-1911 forstander for de Brockske Handelsskoler, leder af Foreningen til unge handelsmænds uddannelse og aftenskoleundervisning 1891-1902, fra 1899 undervisningsinspektør ved de statsstøttede handelsskoler.

Skolemanden og forfatteren Frederik Rønning (1851-1929) var 1877-79 lærer ved Højskolen på Skovgård i Ordrup, til 1898 lærer ved de københavnske skoler, derefter undervisningsinspektør for realskolerne indtil 1924.

Ernst Christian Valentiner (1854-1940) var lektor ved Metropolitanskolen.

Køb af ejendommen, matr. nr. 60 A af Christianshavns kvarter, Wildersgade 5

Krigsministeriet gav den 7/7 1897 tilladelse til - via artillerigeneralen - at købe ejendommen i Wildersgade 5 for maksimalt 115.000 kr. Som det kan ses af den nedenstående opstilling, blev købet overskredet med 8.000 kr.

Ministeriet har udarbejdet opstillingen og stillede det op som et regnskab med indtægter og udgifter, hvorved der fremkom et overskud. Jeg har ændret det til aktiver og passiver, da det i realiteten er en statusopgørelse.

Aktiver

Køb af ejendommen 60A af Christianshavns kvarter	110.675,00	
Sagføreromkostninger	110,00	
Ombygningsomkostninger	8.579,00	
Forskel mellem aktiver og passiver	3.636,00	*/
	<u>kr. 123.000,00</u>	

Passiver

1. prioritet, det classenske Fideikommis 3½%	75.000,00	**/
2. " , lånt af det scholtenske Legat 3½%	4.000,00	***/
3. " , enkefru Mahnfelddt 4½%	8.000,00	****/
	<u>87.000,00</u>	
Fra Krigsministeriet blev modtaget den i skolens regnskab hidtil opførte legatkapital på 28.000 kr., der er anbragt i Krigsministeriet i 4% panteobligationer, som andel i 64.000 kr. med 1. prioritet i ejendommen matr. 329 af Nørrevold kvarter	28.000,00	*****/
Hævet hos Krigsministeriet af skolens opsparede kapital	8.000,00	*****/
	<u>kr. 123.000,00</u>	

Hertil knytter jeg nogle bemærkninger:

- */ Købet burde have hvilet i sig selv. Beløbet kr. 3.636,- blev indtagtsført i regnskabet 1898/99, jvf. nedenfor om lån i det scholtenske Legat på kr. 4.000,-.
- **/ Uden dette tilskud fra det classenske Fideikommis kunne købet aldrig være kommet i stand.
- ***/ Det scholtenske Legat var "separatist i boet", så det var forkert at gå ad denne vej, jvf. overskuddet.
- ****/ Til dækning af ikke betalte regninger. Fru Mahnfelddt var enke efter bødkermeister M.
- *****/ Kapitalen fra den i 1868 ophævede Garnisonsskole.
- *****/ Det var de oprindelige 1.250 rd., der var vokset, og det var ikke hele kapitalen, der blev brugt (se s. 54).

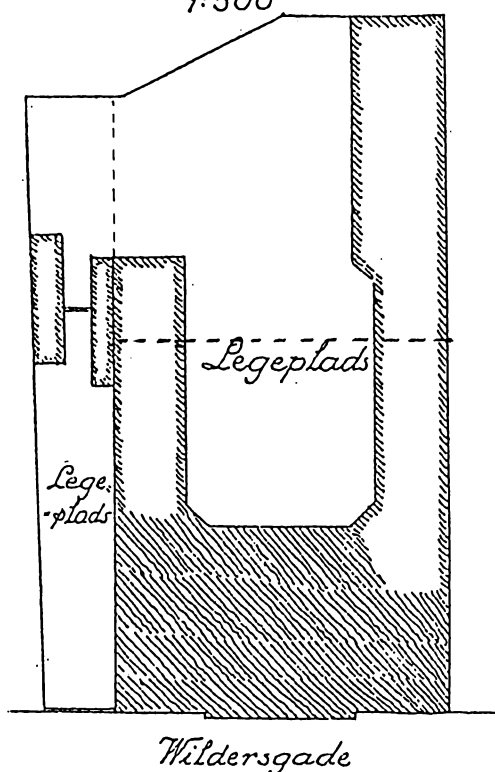

Ejendommen var vurderet til kr. 175.000,-. Sælgeren var muremester Emil Lytthans-Petersen, så det var vel egentlig et godt køb, men inspektør Rønne har næppe kendt alle detaljer. Jeg er helt overbevist om, at flere af Rønnes uordener gemmer sig i den ovenfor viste opstilling, hvorom jeg senere fortæller.

Indkørslen fra Wildersgade til kirkepladsen, som den ses på billedet på s. 117, fik matr. nr. 492 og blev sammenlagt med matr. nr. 60A. Det blev nødvendigt at indrette en pibegård samt retirader for såvel piger som drenge. Den 27/11 1897 fik den classenske Legatsskole byggetilladelse til at opføre en "Latrinbygning under 80 kv. alen".

Situationsplan 1:500

Skitse af grunden matr. nr. 60A, hvor den classenske Legatskole lå i Wildersgade nr.5 fra 1895 til 1938, udført af 2. Bygningsinspektør, Københavns kommune, januar 1934.

Da rektor Krarup, Vester Borgerdydskole, i 1836 købte præstegården til Frederiks tyske kirke, blev grund og huse opmålt d.4/2 1835 og fik matr. nr. 60A af Christianshavns kv. Præstegården gik til den stiplede linie, i det alt nordvest for linien var udlagt som have. Alle bygninger havde en lav stueetage, en første sal og almindeligt sadel-tag, men voksede efterhånden i højden.

Den lille legeplads hørte oprindeligt ikke med, men som allerede beskrevet, blev stykket tillagt skolen i 1897. For at man kunne komme derind, blev der indrettet en port fra den store til den lille gård, som i min tid hed "Pigegården", hvor der stod en lærerinde som vagt i frikvartererne. Retiraderne ses adskilt med et plankeværk. Det gamle slogan: "Frøken, må jeg gå i gården" var gældende i al den tid, skolen lå i Wildersgade. Det senest byggede blev nedrevet i 1939, resten blev ødelagt ved en sabotageaktion i sommeren 1944. I dag har B&W kantine på stedet i stueplan og, set fra kirkepladsen, er der mure hele vejen rundt.

1898

Inspektør Rønne var en god pædagog og vidste nøje, hvad han ville med den classenske Legatskole, men det, at han også skulle være økonomiinspektør, oversteg hans kræfter; skolekommissionen havde efterhånden svært ved at følge ham, eftersom han "kørte" bilagene på sin egen måde. Det blev i virkeligheden Artilleriet, der blev hans fjende, fordi det svirrede med rygter om bedrageri, underskud i kassen og returkommissioner. Sådant kan nemt opstå, når en og samme mand var såvel bogholder som kasserer, en tilstand revisorer ikke bryder sig om.

I november 1898 klagede Rønne i en skrivelse til Krigsministeriet over forholdene, og så blev der ballade. General Wagner sagde det lige ud: "at han altid kunne se på et menneske, om han kunne have tillid til ham eller ikke, og at han straks havde set, at Rønne hørte til den slags". Generalen sagde også: "Jeg agter af humanitets hensyn ikke at opsigte inspektøren straks, men betragter det som ønskeligt, om Rønne selv vil opsigte sin stilling senest til d. 31. juli næste år. Skulle det ikke ske, så var det hans agt at opsigte inspektøren til denne dag, dog var det betingelsen for denne lange frist, at hans forhold ikke foranlediger kommissionen til at andrage om en undersøgelse imod ham, i hvilket tilfælde en tidligere fjernelse vil stå i udsigt". I december 1898 lod general Wagner lærerpersonalet forstå, at dersom dette påtænkte at indgive en adresse til ham for at beholde Rønne som inspektør ved skolen, ville han betragte et sådant skridt som en personlig fornærmelse.

Den overbebyrdede skoleinspektør

Om Legatskolens vækst har skoleinspektør Rønne udtalt sig på følgende måde:

Det er klart, at når en skole som den classenske Legatskole, stagneret som den var, uden nogens interesse, og hvis ophævelse havde været påtænkt, skulle drives op, måtte det, i alt fald i begyndelsen, ske ved en enkelt mand, der lagde sin hele kraft i arbejdet, og først derefter, når der forelå et resultat, kalde almenhedens interesse til. Det var da også med dette som løftestang, at reformen lykkedes, men i hvilken grad denne var bunden til mit arbejde og mi-

ne afsavn – og min derigennem vundne autoritet – vil fremgå af følgende:

I en lang årrække (5 år) overtog jeg foruden mine pligtige 21 ugentlige undervisningstimer endnu 33 á 36 ugentlige timer. Dette alene er efter stats- og kommuneskolens forhold arbejde for 1 mand, jeg således overtog foruden mit eget, der under skolens omformning allerede i og for sig måtte være stort, men der vandtes således en indtægt for skolen, som i de 7 år, beregnet efter skolens højeste lærerlønning, kom til at udgøre 15.000 kr. og derved blev en væsentlig støtte for udvidelsen.

Der næst overtog jeg den afgående økonomiinspektørs forretninger uden at gøre fordring på et mig tilsagt lønningstillæg af 600 kr. årlig, og blot dette tilskud til skolen beløber sig dog til ca. 3.500 kr., som jeg kun behøvede at hæve, men som nu under skolens vanskelige forhold kom den til nytte.

Når jeg dertil føjer – blandt meget andet – (jeg skal tilføje, at under skolens stærke vækst fra 7-14 klasser måtte min bolig, til tider den hele lejlighed, to soveværelser fraregnet, overlades til klasselokaler), at jeg af 2 mig fra Krigsministeriet tilståede gratialer (tilsammen 1300 kr.) dækkede skolens eksamensudgifter m.m. med 1200 kr.

Da jeg senere fik følelsen af, at kommissionen ville prøve at ramme mig økonomisk, den affordrede mig senere ca. 2000 kr., tilbageleverede jeg – en tid efter regnskabsaflevering – en del af disse regninger – derfor af ældre dato – til et beløb af ca. 300 kr. – vil man se, med hvilket arbejde og hvilke afsavn, jeg gennemførte reformerne og gjorde skolen god.

Jeg kan med stolthed fremhæve, at medens det hele mig underlagte personale vandt forbedringer i deres kår (lærerlønningerne steg fra 60 øre til 1 á 2 kr.), blev mine lønningforhold uforandrede, hvor det havde kostet mig så lidt at tage først (Lønningskontoen steg med ca. 6500 kr.).

Jeg erindrer dog senere, at jeg i nogle år beholdt et midlertidigt tillæg af 200 kr.. Jeg kan til den anden side fastslå, at min hele virksomhed så langt fra bragte skolen udgift, og at dens formue blev endog betydelig forøget.

Alt dette var jo ikke kommissionen ubekendt,

og den havde da også anerkendt min virken.

Det første kommissionsmøde blev først afholdt i efteråret 1897, hvor medlemmerne havde rejst sig og takket for den dygtighed, energi og uegennyttighed, hvormed jeg havde styret skolen.

Måske gik der panik i kommissionen. Formanden, oberst Harhoff, havde udtalt: at kommissionen mente, at sagen havde stået på grænsen af fraus (=svig/bedrageri) eller grov uorden; man mente at måtte vælge den sidste grund, at det var let at låne penge at vise frem, at det var let at smøre regninger op, at dersom Rønne tog fordringen om en undersøgelse tilbage, ville man søge at skaffe ham en pension, ellers ville han få sin afsked på gråt papir, at kommissionen mente, at en økonomiinspektør var nødvendig, så lange inspektør Rønne var ved skolen, at Rønne havde undladt kasseopgørelse lige siden 1895, at det var let nok at låne penge til en sådan og at Rønne havde brugt skolen som malkeko.

Kommissionsmedlem, pastor Chr.Sørensen, var kommet med nedsættende ytringer om, at Rønne havde begået bedrageri og skrevet falske regninger for at dække et kasseunderskud.

Kommissionsmedlem, kaptajn Th.Petersen, havde udtalt, at der manglede penge i kassen.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen for finansåret 1897/98 blev intendant Emil Larsen sat på opgaven at løse de regnskabsmæssige problemer. Samme intendant havde på Rønnes opfordring en samtale med provst V. Glahn, som resulterede i et brev fra provsten til Rønne, hvor denne bl.a. skrev: Thi lige så vis jeg er på, at De ikke har villet noget uhæderligt, lige så meget har det været mig et trist eksempel på, hvad uorden og mangel på ansvarsfølelse i det enkelte kan medføre. Gud ske lov, De blev stoppet, inden det hele blev bundløst.

Intendant Larssen refererede til Rønne, at da cand.theol. Fr.Stage erfarede, at der skulle mangle 4000 kr. i kassen, så havde hr. Stage tilbudt, at Rønne kunne låne 1000 af ham til hjælp til dækning. Rønne glemte aldrig denne vennetjeneste. Rønne tilføje-

de, at det var unødvendigt.

General Wagner havde så tidligt som i sommeren 1896 udtalt, at Rønne af muremester Lyththans-Petersen skulle have modtaget 5000 kr. for at bringe bygningskøbet i stand, at Rønne lånte penge af skolens lærere og at Rønne havde tilegnet sig nogle persienner, der tilhørte skolen.

Der går næppe røg af en brand, uden at der er ild. Rønne var så fortravlet, at han først i skolens sommerferie kunne tænke på at opstille et regnskab for det afvigte finansår; det må have indebåret, at tidsfristerne har været overskredet. Eftertiden kan se det på to ting:

1) Det scholtenske Legat. Dette var sirligt ført siden 1856/57 af Garnisonsskolens regnskabsfører, Alexander Jacobi, fra 1868 af Legatskolens økonomibestyrer Fr. Halvorsen indtil 31/3 1893, men så snart Rønne kom ind i det, var regnskaberne uordentlige. Da intendant Emil Larssen i 1898 kom ind i det, blev der styr på det igen.

2) Det classenske Legat m.v. Det har flydt med bilag. De ligger stadig i sirlige bunker for det sidste år, som intendant Larssen har søgt at bringe i orden.

Rønne blev fuldstændig diskvalificeret. Når der skulle indkøbes papir, blæk, kridt, grifler m.v., skulle Rønne have malersvend Hansens billigelse. Han blev senere skolebetjent.

Under intendant Larssens bortrejse blev Rønne angående bygnings-sager beordret at henvende sig til den unge sergent Brandt, der i 1897/98 var antaget som gymnastik- og regnelærer.

Herom siger Rønne, at malersvend Hansen næppe har kunnet dømme om skolens behov i disse småting, så lidt som sergent Brandt har været i stand til at dømme om de krav, den endnu ikke fuldførte bygning kunne stille. Disse udslag kan iøvrigt jævnføres med kommissionens ubetænksume forbud mod, at mit navn blev anbragt på regninger som attestation for deres rigtighed til udbetaling, eller man bød mig at underskrive et mig ukendt og uvedkommende tillukket regnskab, hvor kun pladsen til mit navn var åben.

III. Familie Journal skrev i nr. 34, andet tillæg af 20/8 1899 under "Nyt fra alle Lande" om skolebestyrer cand. mag. D. Rønne følgende:

"Den 1. August frattraadte Skolebestyrer Rønne sin Stilling ved "Den Classenske Legatskole" paa Kristianshavn, hvor ca. 350 Underofficersbørn gaa gratis i Skole. I en Aarrække har Hr. Rønne ledet Skolen, der fra en ringe Begyndelse paa henved 100 Elever med en meget indskrænket Undervisning er vokset op til sin nuværende Størrelse med en udmærket Undervisning, der rækker saa vidt, at Eleverne kunne tage Præliminæreksamen fra Skolen. Skolebestyrer Rønne er en sjælden Børneven, og det var derfor noget af en virkelig Sorg for Eleverne, da han forleden for stedse tog Afsked med Skolen".

Inspektør Rønne fik pension

Krigsministeriet meddelte i Rigsdagstidende 1899/1900, at der var optaget en understøttelse af 1080 kr. til forhenværende inspektør ved den classenske Legatskole, cand. mag. D. T. Rønne. Denne var antaget af Artilleri-generalen fra 1. maj 1892 at regne. Hans helbred blev imidlertid i de sidste år ved overanstrengende arbejde og særegne forholds overvældende vanskeligheder så nervøst medtaget, at han, efter en af hans læge afgiven erklæring næppe kunne ventes at ville blive restitueret, så længe han virkede under de hidtidige forhold. Under påberåbelse af dette søgte han sin afsked fra 31. juli 1899 at regne, hvilket blev ham tilstået af vedkommende myndighed. Samtidig med, at inspektør Rønne indgav ansøgning om afsked, anholdt han om at erholde en pension, hvorefter Krigsministeriet bemærkede, at han i sin mere end 7-årige virksomhed som inspektør ved den classenske Legatskole ikke alene havde lagt stor kærlighed til sin gerning for dagen, men tillige udfoldet en ikke almindelig energi og stor pædagogisk dygtighed, hvorved han bragte skolen frem til et meget højere standpunkt end det, hvorpå den stod ved hans tiltrædelse som inspektør, så skønnede ministeriet ikke rettere, end at billighed taler for, at der bliver den pågældende tilstået en passende årlig understøttelse i lighed med, hvad der umiddelbart før hr. Rønnes tiltrædelse fandt sted, da den da afgående inspektør erholdt tillagt en årlig understøttelse. Ministeriet har der-

for efter forudgået brevveksling med Finansministeriet ikke taget i betænkning at optage en sådan understøttelse, som i betragtning af hr. Rønnes embedsinstægter som skoleinspektør og hans tjenestetid - heri indbefattet det tidsrum af 5 år, i hvilket han tidligere var i Statens tjeneste som overlærer ved Vridsløselille Straffeanstalt - formentlig passende har kunnet ansættes til 1080 kr. Ministeriet går ud fra, at denne understøttelse kommer ham til gode fra den 1. august 1899.

Skoleinspektør Rønne var ikke tilfreds

Rønne mente selv at der var begået ham uret, at han ville have æresoprejsning, at hans pension skulle forhøjes og at han burde have en professortitel.

Ellers holdt han sig i ro, indtil hans kone Sofie Magdalene f.Schiødt døde i 1909. Alt det materiale, han havde samlet sammen, gav sig udslag i "Skrivelse til Krigsministeriet af 22. Juni 1912 fra D. Rønne, Magister Artium, forh. Inspektør ved den Classenske Legatskole", en diger sag på 100 trykte sider, hvori han ofte gentager sig selv.

Forinden havde der fra Krigsministeriet foreligget en skrivelse af 22/3 1911 til Rønne som svar på Rønnes skrivelse af 13/3 s.å. Ministeriet udtalte: at man ikke fandt anledning til påny at tage sagen op vedrørende Rønne's afgang fra den classenske Legatskole og til ny undersøgelse.

Under henvisning til en vedlagt udskrift af Krigsministeriets henvendelse til Rigsdagen om at bevilge Rønne en årlig pension, tilføjede man, at når der i sin tid samtidig med hans afgang fra skolen blev udvirket en sådan årlig pension, lå deri en officiel anerkendelse for hans arbejde ved skolen i hans funktionstid, og ministeriet så sig ikke nu i stand til at foranledige en yderligere officiel påskønnelse for hans gode arbejde ved og store interesse for undervisningen i den classenske Legatskole. Ministeriet tilføjede, at der ikke forelå noget angående hans virksomhed ved skolen, der efter Krigsministeriets skøn har kunnet sætte en plet på Rønne som embedsmand og menneske.

Skrivelsen er underskrevet af Klaus Berntsen (1844-1927), der 1910/13 var såvel konseilspræsident som forsvarsminister. Denne var iøvrigt også skolemand.

Forhuset i Wildersgade 5 blev udlejet til lærere og lærerinder

Etage	1896	97	98	99	1900
st.					
h. skolebetj. V.Larsen .			x		
" Hansen ...				x	x
v. lærer Zangenberg	x	x	x	x	x
1.					
h. inspektør D.T.Rønne .	x	x	x	x	
v. " Skibsted				x	x
2.					
h. lærer H. Lund				x	x
v. frk. C.M.Rønne	x	x	x	x	x
" A.Schoug	x	x	x	x	x
3.					
h. lærer J.C.With			x	x	x
Wildenbrück */			x	x	
lærer Skibsted			x		
v. lærer V.Lyngge	x	x	x	x	x
4.					
h. lærer P.W.Lindholm ..			x	x	x
v. lærer E.Møllerup					x

Hr. Lyngge kom fra Nørrevoldgade 52.
frk. Rønne " " Nansensgade 48.
Skibsted " " Havnegade 49.
Zangenberg " " Absalonsgade 6.

*/ skuespillerinde.

Skoleinspektør Rønnes efterfølger

Thorvald Nikolaj Skibsted (1865-1937) cand. theol. Skoleinspektør (forstander) fra 1899 til 1934.

Regnskaber for den classenske Legatskole fra 1/4 1892 til 31/3 1901

	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
	/93	/94	/95	/96	/97	/98	/99	/00	/01
Kassebeholdning, primo	673	733	752	631	1574	1004	1044	3517	357
Det classenske Fideikommis.	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000
Renter	548	912	912	870	828	828	828	220	508
"	1520	1520	1520	1520	1520	1520	885	400	400
<u>Indtægter I ialt .....</u>	<u>10068</u>	<u>10432</u>	<u>10432</u>	<u>10390</u>	<u>10348</u>	<u>10348</u>	<u>9713</u>	<u>8620</u>	<u>8908</u>
Husleje, Wildersgade 5	-	-	-	1054	1105	2919	5741	5458	5403
Tilskud, Krigsministeriet .	-	-	-	6000	6000	6000	6000	6000	6000
Solgt obligationer	-	-	-	2472	-	-	-	-	-
Elev-skolepenge	-	-	-	-	-	1012	1630	2675	3178
Overskud ved køb af ejendommen, Wildersgade 5 ...	-	-	-	-	-	-	3636	-	-
Pensioner	(1800)	-	-	-	-	-	(500)	-	-
Refusion, pensioner	1800	-	-	-	-	-	500	-	-
<u>Indtægter II ialt .....</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>9526</u>	<u>7105</u>	<u>9931</u>	<u>17007</u>	<u>14133</u>	<u>14581</u>
<u>Indtægter I og II ialt ....</u>	<u>10068</u>	<u>10432</u>	<u>10432</u>	<u>19916</u>	<u>17453</u>	<u>20279</u>	<u>26720</u>	<u>22753</u>	<u>23489</u>
Til rådighed	10741	11165	11184	20547	19027	21283	27764	26270	23646
Udgifter:									
Lærerlønninger	(8155)	(7638)	(8374)	(10011)	(10484)	(12141)	(14426)	(15131)	(15345)
Køb af skolemateriel m.v.	712	1717	1361	2587	1044	1152	1829	3220	1000
Brændsel	681	555	336	593	599	949	1150	1046	1085
Rengøring	221	301	300	650	800	800	1150	758	1077
Husleje i Wildersgade 5 eller ombygninger s.st..	-	-	-	5000	5000	5000	5000	5000	4500
<u>Omkostn. ved skoledrift .</u>	<u>(1614)</u>	<u>(2573)</u>	<u>(1997)</u>	<u>(8830)</u>	<u>(7443)</u>	<u>(7901)</u>	<u>(9129)</u>	<u>(10024)</u>	<u>(7662)</u>
<u>Underst.detachementerne .</u>	<u>(239)</u>	<u>(202)</u>	<u>(182)</u>	<u>(132)</u>	<u>(96)</u>	<u>(197)</u>	<u>(692)</u>	<u>(758)</u>	<u>(839)</u>
<u>Omkostninger ialt .....</u>	<u>(10008)</u>	<u>(10413)</u>	<u>(10553)</u>	<u>(18973)</u>	<u>(18023)</u>	<u>(20239)</u>	<u>(24247)</u>	<u>(25913)</u>	<u>(23646)</u>
Kassebeholdning ultimo	<u>733</u>	<u>752</u>	<u>631</u>	<u>1574</u>	<u>1004</u>	<u>1044</u>	<u>3517</u>	<u>357</u>	<u>0</u>

Regnskabsoversigterne bygger på de af Krigsministeriet udarbejdede regnskaber fra 1/1 1843 til 31/3 1901, der alle er reviderede.

Fra 1/4 1892 til 31/3 1895 lå Legatskolen i Strandgade 44, derefter i Wildersgade 5; det kan ses på udgiften til brændsel og rengøring, at skolen er blevet større.

Købet af ejendommen i Wildersgade er bogført i 1898/99; derefter må renter af prioriteterne gemme sig under "husleje og ombygninger".

Hovedhuset i Wildersgade 5 blev lejet ud til lærerpersonalet, og der blev opkrævet husleje.

På Krigsministeriets forslag kom Legatskolen i 1895 på finansloven med et statstilskud på 6000 kr., fortrinsvis at benytte til leje af skolebygningen i Wildersgade 5.

Det blev nødvendigt at opkræve skolepenge til dækning af brændsel og lys.

Der kom refusioner for Stürups og Halvorsens pensioner.

Inspektør Rønne gjorde en del for at forhøje lærerpersonalets lønninger; også på denne omkostning kan det ses, at skolen voksede.

Fra 1898 blev Rønne fjernet fra posten som økonomibestyrer, og indsat blev embedsmænd, intendant E. Larssen (senere navneforandring til Lenau).

Kassebeholdningen på 0 kr. pr. 31/3 1901 er tilsigtet. Fra 1/4 s.å. overgik den classenske Legatskole som privat skole u/ Kultusministeriet, også af de grunde, at Marinens underofficerers børn kunne få undervisning i den classenske Legatskole.

dan indt. 31/3 1887. Det classenske Fideikommiss gav ham en understøttelse på 364 kr. årlig. Af formentlig familiemæssige årsager flyttede han i april 1892 til Varde sammen med sin kone Maren (*1830), men døde d. 14/5 s.å. Da hans enke ikke kunne beholde statspensionen efter den afdøde mand, og da Fideikommisset ikke indlod sig på enkeforsørgelse, ansøgte dette Krigsministeriet om et tilskud til enken, men også derfra kom afslag.

Jeg gætter på, at Eduard H. har giftet sig i Fredericia før han drog til Rendsborg, og at der har været børn i ægteskabet, ellers ville han ikke rejse til Varde.

Johanne Marie Halvorsen

Da hun den 11/7 1819 blev døbt i Garnisons kirke, var blandt fadderne Niels Frederiksen, der blev førstelærer ved Legatskolen.

Sievert Halvorsen endnu en gang

Hans kone Jacobine døde den 10/5 1833 af en lungebetændelse på Garnisonshospitalet i Ringensgade og blev begravet den 15. på kirkegården udenfor Østerport.

Den 4/4 1834 giftede han sig igen med Ida Marie Berg f. Hansen og på et skiftebrev af 23/10 1833 (se s. 150).

Christian Frederik Halvorsen

Efter konfirmationen i 1831 kom han på Elevskolen og gik ud derfra i 1834 som nr. 3 af 14. Han avancerede hurtigt, og da han var blevet fourer ved 1. Artilleriregiment, giftede han sig d. 12/4 1843 m. Cathrine Marie Christoffersen (*1815 i Ringsted). I ægteskabet var følgende børn:

Emma Frederikke Emilie * 2/1 1844 † Kbhvn.
 Emil Frederik Sivert * 17/4 1845 Kbhvn.
 Carl Christian * 24/2 1847 "
 Ida Henriette Johanne * 17/5 1850 Kastell.

Alle børnene kom i den classenske Legatskole, og de kan i årene 1855-1863 følges således:

	<u>1855</u>	<u>56</u>	<u>57</u>	<u>58</u>	<u>59</u>	<u>60</u>	<u>61</u>	<u>62</u>	<u>63</u>
Frederik	x	x	x	x					
Carl	x	x	x	x	x	x	x		
Ida			x	x	x	x	x	x	x

De blev konfirmeret henholdsvis i 1859, 1861 og 1865, alle 3 i april md. I håndarbejds-klassen tjente Ida i 1860 20 sk. for at sy 2 stk. linned og i 1861 50 sk. for at sy 5 stk.

Ved folketællingen i 1850 boede familien i Artilleristok 7 i Kastellet, hvorfor Ida blev døbt i Kastelskirken. Senere flyttede man til Bådsmadsstræde, derefter til Store Kongensgade (=Wildersgade 45), og dér boede man i mange år. I tiden fra 1843 til 1850 avancerede han til fyrværker, dernæst til overfyrværker. Den 1/7 1854 blev han førstelærer efter Henrik Jørgensen, idet det samtidig blev ham pålagt at være Legatskolens regnskabsfører, og han var normeret på Elevskolens budget.

Da han i 1862 boede i Wildersgade havde han en indtægt om året på 600 rd. Da han havde rang af krigsråd betalte han rangskat med 1½ rd. pr. kvartal, hvilket var trækprocent 1. Rangskatten blev indført ved forordn. af 17/1 1764, hvor der ifølge § 8 skulle betales 6 rd. årlig for de første 9 rangklasser.

Da majorboligen efter krigen 1864 blev ledig, kunne han overtage den i 1868, men måtte flytte tilbage til Wildersgade, da skoleinspektør Stürup fandt ud af, at der skulle han bo.

Den 1/8 1868 blev hans stilling normeret som økonomiinspektør og dannede, sammen med Stürup, Legatskolens direktion, en stilling han bevarede til den 31/3 1893, da han trak sig tilbage i en alder af 76 år. Foruden at være krigsråd var han også Dannebrogsmænd. Han døde i 1906 på Frederiksberg.

Sønnen Emil Frederik Sivert

Denne blev i 1869 sekondløjtnant ved Artilleriet, men overgik til rytteriet. I 1874 var han premierløjtnant v. 4. Dragonregiment, i 1885 ritmester i 2. Dragonregiment og fra 1891 skoleofficer og lærer i ridning og exercits ved Officersskolen.

15) Petrea Schoug

Petrea Christine var fra Vordingborg-egnen. Hun er født den 21/5 1804 som datter af bonde og gårdbeboer Niels Bagger og Lovise Flor af Bakkebølle Gårde og døbt i Vordingborg kirke. Egentlig hed hun Nielsdatter, men i folketællinger og kirkebøger yndede hun at kalde sig Rasmussen, hvorfor man må formode, at hun har været gift før, men hurtigt blev enke.

Den 10/6 1825 ægtede hun kommandersergent v.

Artilleriet Adolph August Schoug, der var kommet i tjenesten d. 31/3 1809 og på samme dag udnævnt til bombarder, så han er sikkert kommet fra den norske brigade. Derefter udnævnt til fourer 18/8 1811 og til kommandersergent 18/9 1814. Han må have været mindst 10 år ældre end Petrea, der ved giftermålet kalder sig Rasmussen. Schoug blev 1/1 1828 udnævnt til fyrværker ved Laboratorietaten.

I ægteskabet var følgende børn:

Adolph Christian Jacob	*	20/4	1826	Kbhvn.
Amalia Lovise Theresia	*	13/11	1830	"
Johan Christian Joseph	*	30/6	1833	"

(Den ældste har bl.a. fået både sin fars og (sin mors navn, Amalia bl.a. også fået sin (mormors navn og drengene tillige bibelske (navne.

Børnene har alle gået i Legatskolen, idet Adolph kom i skole i 1833. Ingen af sønnerne blev artillerister. Adolph kom i typograflære og blev typograf, Johan i snedkerlære og blev snedkersvend; han nedsatte sig senere som instrumentmager i København, medens Amalia aldrig blev gift. Hun blev håndarbejds lærerinde efter moderens død.

Ved folketællingen i 1845 for Artillerikaserne i Strandgade står tydeligt, at hun er lærerinde ved den classenske Legatskole, en stilling hun overtog efter fru Ellefsen, enke, født i Vordingborg. Hun kalder sig Petrea Rasmussen, medens alle hendes børn hedder "Schau", nok en lydudtale for Schoug.

Ved folketællingen 1850 er sønnerne fløjet af reden, medens Amalia stadig bor hos hende, ligeså i 1860.

Fra 1854 og til sin død den 23/12 1866 var hendes gage 8 2/3 rd. om måneden og et gratiale på 25 rd., som dog i 1860 var forhøjet med 6 rd., hvortil kom fribolig på kasernen og brandsel. Hendes datter overtog gerningen som håndarbejds lærerinde.

Amalia Lovise Theresia Schoug

Efter at have virket som håndarbejds lærerinde i 38 år, sagde hun sin stilling op ved udgangen af 1904, og da var hun 74 år. Hun har også virket som viceinspektrice. Hendes løn var fra 1899-1904 1000 kr. årlig.

16) Lov af 2/5 1855 indeholdende nogle forandrede bestemmelser i anordningen om skolegangen og om udskrivning af skolen

§1. Forpligtelsen til skolegang bortfalder for de børn, hvis forældre eller værger erklærer selv at ville sørge for deres undervisning og regelmæssigt, efter tilsigelse, lader dem møde til overhøring i distriktets skole ved hver offentlig examen, sålænge som børnene ved disse prøver af skolebestyrelsen, nemlig skolekommissionen, skønnes at besidde samme grad af kundskab og færdighed i de foreskrevne undervisningsgenstande, som børn af samme alder i gennemsnit opnå i skolen. Dog kræves skolebestyrelsens indvilligelse for en sådan fritagelse for skolegang påny kan gives børn, der ved prøven i skolen er befundne utilstrækkelig underviste, eller uden, bevislig, uovervindelig forhindring er udblevet fra prøven, og en sådan indvilligelse af skolebestyrelsen er ligeledes fornøden for de børn, der er vedblevne at søge skolen indtil det fyldte 12te år.

§2. Det skal være de kommunale skolebestyrelser på landet tilladt at ordne skolegangen således, at undervisningen for øverste klasse ophører om sommeren (fra maj til september begge måneder medregnet) når samme klasse om vinteren har haft 4 hele dages undervisning ugentlig og ferien i pløjetiden er bortfaldet. Yngste klasse skal da om sommeren have fem dages undervisning ugentlig.

§3. Ethvert barn kan, når det har fyldt sit 13de år, fuldstændig udskrives af skolen og få det nødvendige vidnesbyrd derom meddelt, såfremt dets forældre eller værg forlanger det, og barnet af skolebestyrelsen anses for at have opnået det mål af kundskaber og færdigheder, til hvilket skolen bør føre børnene.

§4. Ethvert barn skal, når det er fyldt sit 15de år, fuldstændig udskrives af skolen og få det nødvendige vidnesbyrd meddelt, når dets forældre eller værg forlanger det.

(understregningerne anfører, at passagerne (er frenhævet i lovteksten).

17) Wilhelm Hermann Oluf Madsen (1844-1917)

Hermann Madsen, som han blev kaldt i den classenske Legatskole, var med i det sidste landkadethold 1859-61, og blev sekondløjtnant i infanteriet, var 1863-68, med afbrydelse af krigsdeltagelse 1864, i Højskolens sidste hold, blev 1867 premierløjtnant ved infanteriet, året efter i artilleriet, som han siden tilhørte. 1868-79 var han ansat ved Artilleristaben, 1880-87 til rådighed s.st., 1889-95 stabschef hos Artillerigeneralen, men var i mellemtiden til praktisk tjeneste ved Feltartilleriet og Kystartilleriet.

1879 blev han kaptajn, 1889 oberstløjtnant, og ved Artilleriets omordning i 1895 blev han chef for den tekniske tjeneste indtil 1898, da han blev chef for Fæstningsartilleriregimentet. I 1900 trådte han uden for nummer og blev repræsentant for de Kruppske Våbenfabrikker. Denne stilling afgav han i 1901, idet han ved "Systemskiftet" indtrådte som krigsminister i ministeriet Deuntzer, der sad fra 24/7 1901 til 14/1 1905.

Han har siddet i mange kommissioner, hvoraf bl.a. den, der endte med indførelse af magasingevær model 1889 i den danske hær. Fra 1883 samarbejdede han med rustmester Rasmussen (=Bjarnov) med et rekylgevær, som, efter forbedringer, i 1903 blev indført ved rytteriet og artilleriet, senere også ved fodfolket.

Enhver værnepligtig soldat var indtil 29/8 1943 fortrolig med gevær M.89, hvortil kom rekylgeværet M.24, som kunne affyres på 2 forskellige trefødder som maskingevær.

Madsen-maskingeværet og infanterikanonen system Madsen er kendt overalt i udlandet.

Efter 29. august 1943 huggede tyskerne hele beholdningen, som var 4.000 rekylgeværer og 60.000 geværer med 8 mm ammunition.

Efter 2. verdenskrig blev fremstillet en forbedret udgave af rekylgeværet (model 48).

18) Skolekommissioner bestående af artilleriofficerer og sognepræsten ved Garnisons sogn fra 1/4 1860 til 31/3 1868

1860-65	Theodor Wegener	(1810-1899) fm.
til 1865	Poul Egede Glahn	
" 1863	C.T.Nielsen	
	L.A.Ipsen	(1833-1895)
	pastor N.G.Blædel	(1816-1879)
1866-68	oberst Ove Lunn	(1821-1873) fm.
	J.V.Salto	
	L.A.Ipsen	
	pastor N.G.Blædel	

19) Hans Nikolaj Thestrup

Hans Nikolaj Thestrup (1794-1879) begyndte i 1811 officersgermingen i 2. Jydske Infanteriregiment, et regiment, han stedse tilhørte, hvorfor det er muligt, at han ad den vej havde mere tilovers for den classenske Legatskole. Han var med i Felittoget 1813, var med i Auxiliærkorpset i Nordfrankrig 1815-1818 og deltog i krigen 1848-1850 som oberstløjtnant og bataillonskommandør f. 9. Bataillon (=2. Jydske). Han var en dygtig hærfører og en stor organisator, og hans Bataillon var et mønsterregiment.

Af de ting, der skete i Thestrups minister-tid, kan nævnes, at han i 1861 oprettede reserveofficersaspirantskoler ved artilleriet, ved Landkadetakademiet og på Frederiksberg Slot, at han ville forbedre underofficerskorpsets kår og uddannelse, ligesom han ved afkortede tjenestetider ville vække mandskabets lyst og interesse for soldatertjenesten.

Det danske folk var i disse år urolig og meget krigerisk indstillet, ikke mindst på grund af de trusler, som Kongen af Preussen, Vilhelm I, ved sin tronbestigelse i januar 1861 rettede mod Danmark. Ved indkaldelse af 10 årgange var det Thestrups ønske at få styrken op på 60.000 mand; Danmark burde have taget krigen i 1861 i stedet for i 1864, men England mæglede, og så blev det udskudt.

20) Familier til de elever, der i 1864 fik flidsprämier

Nedenfor nævnes de familier i alfabetisk orden, der i 1854-64 havde børn i Legatskolen, idet de elever, der fik flidsprämie, er understreget:

Knudsen, P.V., sadelmagersvend ved Tøjhusetaten, havde børnene:

	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4
<u>Annine</u> .... * 1844	x x x										
<u>Oskar</u> ..... * 1847		x x x x x x x									
<u>Emma</u> ..... * 1849				x x x x x x							
<u>Olga</u> ..... * 1851						x x x x x x x					
<u>Ingvar</u> .... * 1854									x x x x		

Familien boede i Overgaden oven Vandet.

Nielsen, sergent ved Infanteriets Kommandantskab, havde datteren:

	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4
<u>Anna</u> ..... * 1850								x x x x x			

Familien boede på Skydebanerne på Amager.

Neumann, K.T.W., fyrværker ved Artilleriet, havde med sin kone Anna f. Walløe, følgende børn:

	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4
<u>Anna</u> ..... * 1850				x x x x x							
<u>Alfred</u> .... * 1852					x x x x x x x x						
<u>Vilhelm</u> ... * 1854									x x x x		

Familien boede på Amager Ravelin. Fyrværker Neumann var udgået fra Elevskolen i 1843.

Smith, J.C., overfyrværker ved Artilleriet, havde børnene:

	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4
<u>Charlotte</u> . * 1848		x x x x x x x x									
<u>Frederik</u> .. * 1850				x x x x x x x x x							
<u>Alexandrine</u> * 1854									x x x x x		

Familien boede i Prinsensgade (=Prinsessegade). Smith var udgået fra Elevskolen i 1838.

Truelsen, kommandersergent ved Ingeniørkorpset, havde følgende børn:

	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4
<u>Emilie</u> ... * 1849				x x x x x x x x							
<u>Laura</u> ..... * 1855									x x x x		
<u>Laurine</u> ... * 1857											x

Familien boede i Vagthuset ved Langebro.

21) Skolekommissioner bestående af artilleriofficerer og sognepræsten ved Garnisons sogn fra 1/4 1868 til 31/3 1892

Til 1873 oberst Ove Lunn (†1873) fm.
 " 1875 Carl Th. Schlegel (1826-1909)
 " 1885 L.A.Ipsen
 " 1879 pastor N.G.Blædel

Til 1889 oberst Carl Brun (1824-1898) fm.
 " 1885 L.A.Ipsen
 " 1889 H.P.Caspersen (1838-1925)
 " 1879 pastor N.G.Blædel
 " 1888 " Schousboe (1841-1900)
 " 1901 " Sørensen (1843-1916)
 oberst C.T.Nielsen (1829-1907) fm.
 C.A.Wagner (1847-1906)
 pastor Sørensen

Chefer for Artilleriets Underofficersskole (fra 1869 officielt benævnt Elevskolen) var således:

Kaptajn A.U.Falbe 1841-1847
 " B.B.P.Klubien 1847-1849
 " F.C. Just 1849-1856
 Major Poul Egede Glahn 1856-1865
 Kaptajn J.W.Salto 1865-1873
 " P.S.Bjerring 1873-1880
 " L.A.Ipsen 1880-1885
 " H.P.Caspersen 1885-1889
 " C.A.Wagner 1889-1895

Bortset fra kaptajn P.S.Bjerring, hvis navn jeg ikke har set i materialet, har alle øvrige været medlemmer af skolekommissionen i den classenske Legatskole.

Det var krigsminister Raasløff, der bestemte, at Elevskolen i 1869 skulle flyttes fra Bådsmandsstrædes kaserne til Fr'berg Slot.

22) Skoleinspektør Lauritz Frederik Stürup

L.F.Stürup var født i Vonsild nogle få kilometer syd for Kolding den 18/10 1824, som søn af toldinspektør Jens Wilhelm Stürup (1791-1850) og Sophie Dothea Stürup f. ? (1788-1866), idet han var det 6te barn af 9 søskende. Han blev cand. theol., hvorefter han i 1855 blev overlærer ved Garnisonsskolen på Sølvgedes kaserne, hvis skolebygninger lå inde på gårdspladsen. Den 3/8 1855 ægtede han Caroline Hansine Gjerding *10/12 1816, som meget vel kan have været Nykøbing på Falster. Der var ingen børn i ægteskabet.

I 1859 blev Garnisonsskolen flyttet t. Stokhusgade 3, og i 1863 boede familien Stürup i St. Kongensgade 93. Det er mit indtryk, at fru Stürup ikke straks ville skifte adresse til kasernen i Strandgade, men andre mening. Derfor måtte økonomibestyrer Frederik Halvorsen flytte ud af majorboligen for at give plads til familien Stürup. Fru Stürup døde den 11/1 1876; derefter tog han sin ugifte svigerinde, Thora Sofie Gjerding (*1822 i Nyk. F.) med som husbestyrerinde, hvortil kom de to tjenestepiger, han hidtil havde haft.

Den 27/12 1884 indgik Stürup et nyt ægteskab med den purunge Christiane Lund * 21/7 1863 på Slemmingegård på Maribo.egnen. I ægteskabet var to børn:

Ellen * 1887 i Kbhvn.
Paula Theodora * 5/6 1889 + 9/1 1890.

Fra den 1/8 1868 ledede han den classenske Legatskole sammen med den hæderkronede økonomiinspektør Frederik Halvorsen, og en bedre mand kunne han ikke have ved sin side. Selv om der af praktiske grunde havde været børn af underofficerer fra andre våbenarter i Legatskolen, så voksede denne, ved Garnisonsskolens lukning, i 1870'erne og 1880'erne med ca. 40%. I Stürups tid dukker der trykte eksamensplaner op.

Stürup blev i november 1891 ramt af en hjerneblødning og sagde sin stilling op pr.31/3 1892. Ifølge Krigsministeriets kundgørelse af 6/4 1892 blev hans statspension fastsat til 150 kr. om året. Samme ministerium ansøgte den 14/4 1893 det classenske Fideikommiss om et yderligere tilskud, hvortil man svarede, at man fra 1/4 1893 ville supplere pensionen med 300 kr. pr. år, at udbetale kvartalsvis med en fjerdedel.

Stürup flyttede fra kasernen og bosatte sig på Frederiksberg, hvor han døde 26/3 1896.

23) Det scholtenske Legat

Da Garnisonsskolen lukkede i 1868 og direktionen for samme ophævedes, havde man ingen styrelse mere til det scholtenske legat, hvorfor det blev lagt i hænderne på direktionen for den classenske Legatskole, hvorefter det blev Frederik Halvorsen, der førte det.

Slægten von Scholten levede i Holland (Amsterdam), hvorfra Jobst v. S. kom til Danmark ca. 1663. Hans sønnesøn, generalmajor Jobst Gerhard v. S. (1723-1786), blev optaget i den danske adel 1777, og med hans søner delte slægten sig i 3 linier, hvoraf en fra en af linierne indstiftede et legat med formål, at renterne skulle benyttes til vedligeholdelse af det scholtenske familiegravsted på Assistens kirkegård i København, nærmere betegnet blandingerne 14-19 på den tyske reformerte afdeling, D. nr. 590.

Pengene var sat i 4% statsobligationer således:

Nr. 486 af 31/3 1790	1000 rd.
" 1508 " 11/6 1797	250 "
" 1694 " 11/6 1797	250 "
	<u>1500 rd.</u>

Gravstedet er et mausoleum i bindingsværk, med kælder under, bygget ca. 1800. Der er vinduer i huset, så man kan se nogle af kisterne. I 1813 blev den 1½ årige Vilhelm v. S. bisat i kælderen, og kapellet skal rumme ca. 10 medlemmer af slægten.

Den første voksne, der blev bisat, var oberst Jobst Gerhard v. S., der døde i 1824, den næste generalguvernør i Vestindien, Peter Carl Frederik v. S. (1785-1854), der var søn af kommandant på St. Jan og St. Thomas, oberst Casimir Wilh. v. S. (1752-1810). Den mest kendte skal være ovennævnte Peter C.F. v. S., der blev afsat på grund af sin holdning over for negeropstanden 2/7 1848.

Efter sidstnævntes død 1854 ser det ud til, at styrelsen af legatet blev lagt under Direktionen for Garnisonsskolevæsenet, idet der pr. 31/12 1856 foreligger følgende underskrifter:

Schepelem Bruun Wørishøffer / Jacobi

Christian August Schepelem (1794-1870) havde siden 1856 været Københavns kommandant-
Carl Bruun (1805-1883) var i tiden fra 1853 til 1859 sognepræst ved Garnisons sogn.

Johan Philip Andreas Wørishøffer (1804-1892) var oberstløjtnant og kommandør for 16. Bataillon. I 1865 blev han kommandant i København og Kastellet.

Alexander Jacobi (1793-1875) var Garnisonsskolens regnskabsfører og inspektør samt lærer ved samme.

I de tolv år, Garnisonsskolevæsenet styrede

legatet, var kapitalen øget til 2000 rd. og det var summen, Legatskolen overtog.

Frederik Halvorsen førte regnskaberne indtil 31/3 1893, og da var kapitalen steget til 6.800 kr., selv om der gennem tiderne var smågifter til vedligeholdelse. Skolekommissionens formænd var medunderskrivere, således oberst Lunn, oberst Brun, oberst C. T. Nielsen og oberstløjtnant Harhoff.

Den 12/12 1876 døde oberst ved 6. Dragonregiment Casimir William von Scholten (*1816), der var søn af forannævnte Peter C.F.von S. Han blev bisat i gravstedet, og legatet bestodte bisættelsen.

Han havde indtil 19/12 1864 været ritmester i 6. Dragonregiment, der lå i Itzehoe fæstning. Det blev i 1865 omdøbt til 3. Dragonregiment og ved hærplanen i 1932 til Jyske Dragonregiment, der fortsat eksisterer.

I 1894/95 blev gravstedet restaureret under tilsyn af arkitekt Valdemar Schmidt (1864-1944), der boede Nyelandsvej 4. Gravstedet blev den 19/12 1896 fornyet for 20 år indtil 31/12 1916, og det kostede 1000 kr., og så var der i 1897/98 5000 kr. i legatet.

Så kom det forargelige, at man, med Krigsministeriets hjælp, lånte 4000 kr. i legatet, der dog var "separatist i boet". Der blev udstedt en panteobligation af 17/5 1898 på 4000 kr., der blev tinglæst på ejendommen, matr. nr. 60A i Wildersgade 5, og til 3½%.

Med henvisning til side 125 om køb af ejendommen var det helt unødvendigt at låne de penge, når man bogførte et overskud på kr. 3.636,-. Forskellen mellem kr. 4.000 og kr. 3.636 = kr. 364 må det have været nemt at fremskaffe, når der tilmed var en kassebeholdning på 3.517 kr. Af skoleinspektør Rønnes skrivelse til Krigsministeriet 22/6 1912 frengår, at Rønne troede, at dette legat hørte med til Legatskolens egenkapital.

Der kommer mere om det scholtenske Legat i 3die del om Legatskolen.

24) Skolekommissioner bestående af artilleriofficerer og sognepræsten ved Garnisons sogn fra 1/4 1892 til 31/3 1899

Til 1894 oberst C.T.Nielsen fm.
C.A.Wagner
pastor Sørensen.

Til 1899 oberstl. G.Harhoff (1845-1937) fm.
" 1895 C.A.Wagner
pastor Sørensen.

Til 1901 oberstl. Harhoff fm.
" 1901 Th.Petersen (1854-)
" 1901 pastor Sørensen.

25) Skoleinspektør Detlev Trappaud Rønne

Detlev Trappaud Rønne var født d. 16/7 1846 på Christianshavn - ((Lange)Brogade 16) som søn af skibskaptajn Henning Christian Rønne (1815-1846) og Juliane Marie Judithe Angersbach (1812-1890). Han havde en tvillingebroder Hans, født den 17/7, og de blev begge døbt i Vor Frelzers kirke 27/9 1846. Slægten udsprang fra kæmper i Rønne Hans Olsen, der er nævnt 1659 og 1661. Rønne havde været på Jonstrup og blev mag. art i 1871.

I 1877 blev han gift med Sophie Magdalene Schiødt (1847-1909) og i ægteskabet var der seks børn:

Henning Kristian	* 29/5	1878	Fr'berg
Poul Trappaud	* 5/4	1880	"
Louise Hansine Katr.	* 8/3	1882	"
Katrine Marie	* 2/1	1884	"
Hans Stig Trappaud	* 29/12	1888	Vridsløse
Detlev Trappaud	* 7/12	1889	"

Af praktiske ansættelsesforhold kan følgende nævnes:

Nov.1873-april 1877: Lærer for elever i aldrene 6-15 år i dansk, bibelhistorie, historie og geografi ved Schneekloths Latin- og Realskole på Værnedamsvej.

1/4 1877 og året ud: Inspektør ved Drenges Asylskolen, som er det københavnske Asylselskab, oprettet i 1835.

Fra 1878 til maj 1881 er der ingen oplysninger og, ind imellem, heller ikke for andre.

I 1878 søgte han første gang (men fik ikke) forstanderposten ved Københavns kommunes Internat ("Idiotskolen" kaldet), som lå i Rahbecks Allé.

Fra maj 1881 til 1/4 1887 konstitueret som førstelærer ved Halvdagsskolen i Falkonerallé 5 under daværende Frederiksberg sogn, (se næste side).

I 1886 søgte han anden gang (men fik ikke) forstanderposten ved Københavns kommunes Internat.

Fra 1/4 1887 til 1/4 1890 førstelærer ved

undervisning af fangerne i Vridsløselille Forbedringshus.

Uden at vide hvornår, havde han været kasserer og inspektør i 2 år i Studenterforeningen og i ca. 1½ år gået på Intendanturkorpsets Skole (oprettet ved lov af 1/10 1868).

Skolen i Falkonerallé 5 hed Frederiksberg Skole, og han boede i 1885 i forhuset på 1. sal med en husstand, der med sig selv, talte 11 medlemmer. Det var Rønne, hans kone og de 4 børn, der på tidspunktet var født, hans gamle mor og den ugifte Hansine Karoline Dahlerup (*1820). Desuden et plejebarn på 5 år, Juliane Marie Rønne, født i Sundbyvester, en tjenestepige og en besøgende.

Efter afskeden den 31/7 1899 som skoleinspektør ved den classenske Legatskole, fik han ikke mere nogen stilling som skolemand.

Hans ældste søn, Henning Kristian Trappaud Rønne (1878–1947) støttede ham meget under besværlighederne med skolekommissionen.

Han var øjenlæge og praktiserede fra 1908 i København. Han blev dr. med. i 1910 og var fra 1932 overlæge og professor ved Rigshospitalet. På en afhandling fik han i 1904 Universitetets guldmedaille. Hans navn som øjenlæge er kendt over hele verden.

Der er mere at fortælle om Rønne i den tredje del om Legatskolen.

26) Præstegården til Frederiks tyske kirke og Vester Borgerdydskole

Siden Borgerdydselskabets stiftelse i 1787 havde Vester Borgerdydskole ført en omflakkende tilværelse. Efter Københavns ildebrand i 1795 tyede man til Christianshavn, og det sidste lejemål var i det schimmelmannske Sukkerhus, indtil præstegården i Ll. Kongensgade (Wildersg.) blev udbudt t. salg.

Efter påbud af Frederik 5 blev grundstenen til Frederiks tyske kirke lagt i 1755. Penge til at bygge kirken for blev tilvejebragt ved lotterier, kollekter og indsamlinger, ialt 51.000 rd., idet Kongen stillede grunden til rådighed, og i december 1759 blev kirken indviet efter Nicolai Eigtveds tegninger. Eigtved døde i 1754, hvorefter arkitekt Georg David Anthon fuldførte kirkens

bygning, men uden spir.

Da der manglede penge til anlæg af en kirkegård, en præstegård, en graverbolig og et sprøjtehus samt at sætte spir på tårnet, ydede Kongens kasse yderligere 50.000 rd. Spiret var færdigbygget i 1769 efter Anthon's tegninger.

Præstegården fik sit eget matr. nr. 103 A, men det eksisterede ikke i 1787. Den første præst var Josias Lorck (1723–1785), der er opført i "Hus-Registeret" 1772, hvorfor præstegården på det tidspunkt må være bygget under matr. 103, som var en rodet forestilling med William Brown, ankersmed Jochum Ehrens og skibsbygger Jens Knudsen.

Tæt på kirken lå et pakhus. Lille Kongensgade (=Wildersgade) slog et knæk på 90° ved Affutagehuset, hvor Artilleriet havde post for gevær med skilderhus, løb så mellem Affutagehuset og pakhuset for at ende i von Oestens Plads ved havnen. Efter Christian 4's plan skulle dette stykke have haft navnet Bremerholm Stræde, men det blev aldrig til noget.

Sofiegade hed oprindeligt Store Sophiegade, og fortsatte på den anden side af kanalen som Lille Sophiegade til Lille Kongensgade, men Baumgarten & Burmeister, som B&W først hed, fik i 1855 lov til at bygge et maskinhus i gaden. På gavlen står B&B 1855. På grund af opførelsen af Frederiks tyske kirke og præstegården blev Lille Sophiegade ikke anlagt fra Ll. Kongensgade til Strandgade, som ellers var planen efter Christian 4.

Lorcks efterfølger blev pastor Jacob Georg Christian Adler (1756–1834), der i 1785 fik embedet og i 1787 ægtede Dorotea Marie Lorck (1772–1804), en datter af forgangeren. Efter en længere udlandsrejse blev han professor i syrisk ved Københavns Universitet og i 1792 generalsuperintendent (førstebiskop) i Sønderjylland, fra 1806 også i Holsten.

Adlers efterfølger blev Nicolaus Hinrich Massmann (1766–1816), som blev berømt for de massmannske Søndagsskoler, hvor han gav unge håndværkere gratis undervisning om søndagen i dansk, skrivning og regning. Han virkede til sin død 26/10 1816.

Den fjerde og sidste i rækken af præster ved Frederiks tyske kirke blev pastor Christian Georg Wilhelm Gøriche (1762–1829), der sad i direktionen for Garnisonsskolevæsenet, og da var det tyske sogn ved at sygne hen.

I 1834 gav Frederik 6 tilladelse til en hovedreparation af kirken og til salg af præstegården i Lille Kongensgade (=Wildersgade).

Det vidste skolebestyrer ved Vester Borgerdydskole Niels Bygum Krarup (1792-1842) og indledte forhandlinger med minister Laurits Nicolai Hvidt (1777-1856). Forinden havde han en kontrovers med pastor Nicolai Clausen Schack (1781-1844), der i 1833 var blevet præst ved Vor Frelsers kirke og sad i Borgerdydselskabets direktion. Men Krarup var stædig og kunne gennemføre købet af præstegården den 23/6 1839 for 7000 rd., hvorved den blev en privat institution.

Forinden blev grunden den 4/2 1835 opmålt og fik matr. nr. 60A af Chr'havns kvarter, og Krarup gik i gang med at indrette præstegården til skole. Under ombygningen gik der natten til lørdag den 3/9 1836 ild i hovedhuset, der til dels nedbrændte, hvorfor det blev nødvendigt at genopbygge til store omkostninger for eleverne, så det blev nødvendigt at leje sig ind i "Israels Hus" på hj. af Torvegade og Wildersgade, medens nogle af eleverne i vinteren 1836/37 kunne benytte sidefløjene. Ved genopbygningen blev hovedhusets første sal gjort "et kvarter" (15,7 m) højere, så vinduesfagene voksede fra 20 til 24 palmæruder, ligesom der blev sat en anden sal på, og den 29/3 1837 kunne man flytte ind i den nyindrettede bygning.

Den 19/12 1842 døde Krarup kun 50 år gl. og da skolens var hans, arvede hans enke, Christiane Amalia f. Møhl (1803-1876) skolebygningerne.

En tidligere elev af skolen kom til at overtage den og føre den videre. Det blev Martin Johannes Hammerich (1811-1881). Han købte det hele af enkefru Krarup for 17.000 rd. og 800 rd. over 12 år. I hans tid blev hovedhuset forhøjet med endnu en etage, formentlig også den nordre sidefløj og de mærkelige "størekasser", der forbandt hovedhuset med sidefløjene. Der blev også bygget et udvendigt trappehus op til biblioteket i fløjen mod kirkegården. Da skolen delvis var et internat, boede pensionærerne i denne fløj.

Da hans svigerfar, godsejer til Iselingen, Holger Halling Aagaard (1785-1866) døde i 1866, opgav han skolegerningen og flyttede til Iselingen ved Vordingborg.

Hans efterfølger som skolebestyrer blev Jo-

hannes Helms (1828-1895), der overtog ledelsen af skolen den 12/10 1867. Denne skrev bl.a. den lystige vise "Den svenske Konstabel" og i 1883 "Jeg elsker de grønne Lunde". Ved skolens 100-års jubilæum i 1887 udgav han "Borgerdydskolen paa Christianshavn i dens Barndom og Ungdom, 1787-1837". Medvirkede ved skolens flytning den 7/4 1893 til Helgolandsgade med over 400 elever, selv levede han kun kort tid derefter.

Derefter overtog muremester Emil Lytthans-Petersen skolebygningerne.

Som allerede fortalt blev komplekset domicil for den classenske Legatskole fra 1895 til 1938.

Se også på kortet på side 70, hvordan Frederiks tyske kirke var omklamret af et pakhus.

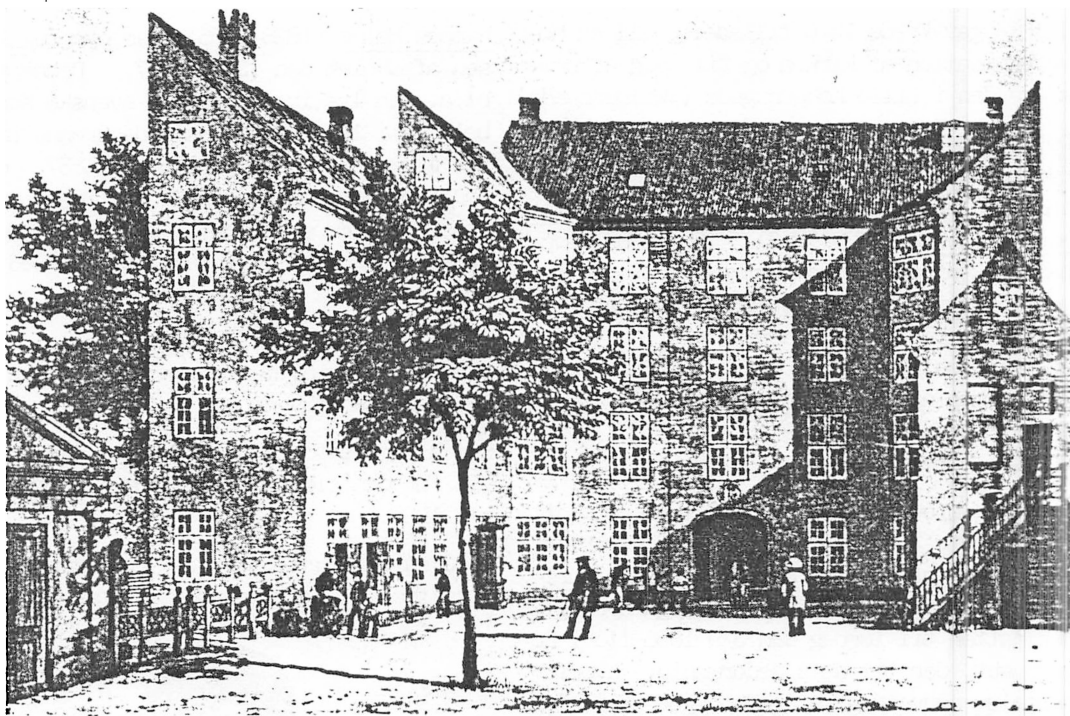

M. J. Hammerich

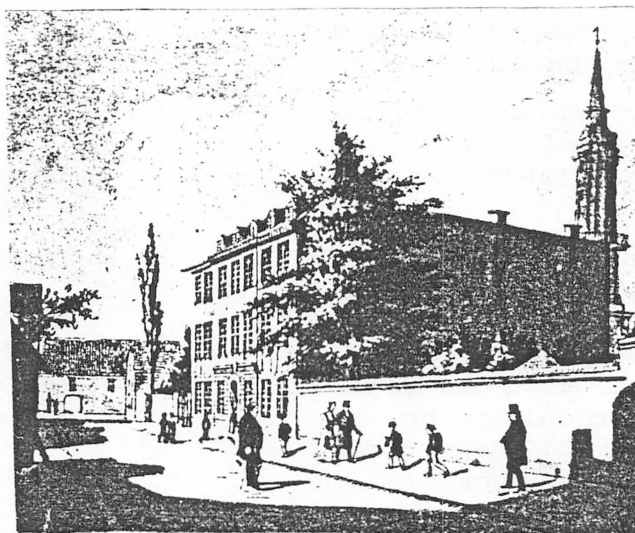

Johannes Helms

Vester Borgerdydsskole omkring 1855 i skolebestyrer Hammerichs tid, eftersom hovedhuset har fået en tredje etage; de ejendommelige hjørnehuse (stærkasser) er i højden vokset med. Sidefløjen mod kirkegården har formentlig endnu det oprindelige udseende, men med den udvendige trappe, der blev bygget i Hammerichs tid. Jeg forestiller mig, at den modsatte sidefløj oprindeligt har set sådan ud.

Vester Borgerdydsskole omkring 1840 i skolebestyrer Krarups tid, eftersom hovedhuset kun har to etager. Tegningen skal være udført af en skoleelev, og det er Krarup, der går på fortovet sammen med sin kone. Midt i Lille Kongensgade (Wildersgade) står matematiklærer Cleophas Svenningsen (1801-1853), der om dagen passede sit skolearbejde upåklageligt, men om natten turede rundt på krostuer. Han var lærer ved skolen i 30 år. I baggrunden Artilleriets Affutagehus med post for gevær ved porten ind til Laboratoriegrunden. Skolens lærere kunne om sommeren benytte haven i naboejendommen, som senere blev nr. 7 (ved muren).

Et ældre billede af skolebygningen (forhuset) i Wildersgade 5 med eneste adgangsvej gennem porten, hvorefter man straks kom ind i skolegården. Brostenene blev senere rettet om, så der kom trædesten og rendesten. Skoletiden begyndte normalt kl. 8, så ve den, der kom for sent. Tilhøjre i porten var der en hovedtrappe, som var den eneste trappe til hovedhusets etager. Vinduet tilvenstre for porten gav lys til lærerværelset, de tre vinduer tilhøjre i stuen gav lys til sanglokalet. På 1. sal tilh. boede skoleinspektør Skibsted. Den skriftlige mellemskoleprøve foregik, da jeg var til prøve en eftermiddag i 1926, på 2. eller 3. sal ud mod Wildersgade, og det var også dér, 3. mellemskoleklasse A. havde sit faste lokale.

Ruinen af den fordums classenske Legatskole efter en sabotageaktion i sommeren 1944 mod R&W. Det var i rygternes tid, og da jeg arbejdede i Niels Juels Gade, nåede rygtet også mig, at en gammel skolebygning i Wildersgade var sprængt i luften. I frokosten gik jeg derover vel vidende om, at jeg fra kirkepladsen måtte have den bedste udsigt. Det røg endnu fra ruinen, og de ejendommelige hjørnebygninger (starekasser) stod som silhouetter. Man gør sig nogle sære tanker, for deroppe i den blå luft havde vi klasseværelse i 1930 i 4. mellem, og nede på 1. sal klasseværelse i 1928 i 2. mellem. Der hængte alligevel noget ved.

Personregister

- Aagaard, Holger Halling (1785–1866)
godsejer, Iselingen, 139
- Adler, Jacob Georg Christian (1756–1834)
præst ved Frederiks tyske kirke, 138
- Andersen, Carl
lærer, censor 1897, 122
- Andersen, P.
oversergent, lærer ved Legatskolen
1884–1885, 102, 107
- Andersen, Poul Carit (1910–1982)
forlagsboghandler, 80B
- Anthon, Georg David (1714–1781)
kgl. bygningsinspektør, 138
- Arlaud, Oscar (1836–1907)
sprogslærer, censor 1898, 123
- Arnstrup,
lærer, censor 1898, 123
- Axelsen, Hulda (*25/5 1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Bagger, Niels
bonde og gårdbeboer af Bakkebølle Gårde
132
- Balslev, Carl Frederik (1808–1896)
biskop, 95, 96
- Balslev, Vilhelm (1860–1935)
skolemand, censor 1899, 124
- Baltzer, Carl (*1844)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Bang, Peter Georg (1797–1861)
konseilspræsident, 80A
- Barth, Wilhelm Herman (1813–1896)
organist og klokker, sanglærer ved
Legatskolen 1868–1879,
102, 104, 105, 106
- Baruël, Euchaire (1849–1901)
skolemand, censor 1899, 124
- Bentzen, Nicoline (*28/10 1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Berg, frøken
lærerinde ved Legatskolen 1894, 115, 121
- Bermtsen, Klaus (1844–1927)
konseilspræsident, 129
- Bertram, Aage Bertram Kristen (*2/7 1882)
skoleelev 1894–1897, 122
- Bille, Vilhelm Peter (1772–1836)
artilleriofficer, 131
- Birch, David Seidelin (1780–1854)
præst og skolebogsforfatter, 95
- Birk, Christian (*19/11 1845)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Bjerring, Peter Stephan (1826–1907)
artilleriofficer, 135
- Bluhme, Christian Albrecht (1794–1866)
politiker, 100
- Blædel, cand. theol.
lærer ved Legatskolen 1879–1883, 102
- Blædel, Henriette f. Dons (1814–1879)
gift med pastor N.G.Blædel, 105
- Blædel, Nicolai Gottlieb (1816–1879)
præst ved Garnisons kirke,
88, 97, 104, 105, 134, 135
- Boeck, P.
sergent, gymnastiklærer ved Legatskolen
1843–1846, 82
- Borgen, Vilhelm August (1801–1884)
skoledirektør, skolebogsforfatter, 95
- Bostrup, L.
præst, lærer ved Legatskolen 1875–1879 og
1880–1885, 102
- Boysen, A.
lærer, censor 1897, 1899, 122
- Brandt
sergent, lærer ved Legatskolen 1897 ff,
117, 118, 121, 128
- Brown & Co., John & William
skibsværftsejere af Unrost siden 1781
(matr. 103), 138
- Brun, Carl August Adalbert Franciscus Johannes
(1824–1898), artilleriofficer
80B, 104, 107, 111, 137
- Bruun, Carl (1805–1883)
præst ved Garnisons kirke, 136
- Carstensen, Haraldine (*1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Caspersen, Hans Peter (1838–1925)
artilleriofficer, 113, 135
- Cedergreen, Augusta (*27/5 1844)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Christensen, Einar Pihlkjær (*31/5 1882)
skoleelev 1895–1899, 124
- Christensen, J.
sergent, lærer ved Legatskolen 1891–1894,
102
- Christensen, Thorvald (*1842)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Christian 4 (1577–1588–1648), 138
- Christian 8 (1786–1839–1848), 80A
- Christiansen,
sergent, lærer ved Legatskolen 1887–1891,
ikke nævnt i teksten
- Classen, Johan Frederik (1725–1792)
legatstifter, 91, 113, 120

- Dahl, Elise Marie Magdalene (1874–1948)
lærerinde 1895 ff
blev 1900 gift med Frederik Stage,
80B, 115, 117, 118, 121
- Dahlberg, Andreas Emilius Eduard (1847–1924)
præst, lærer ved Legatskolen 1893 ff
114, 118, 119, 121
- Dahlerup, Hansine Karoline (*1820)
frøken, logerende hos overlærer Rønne,
138
- Dinesen, Adolph Vilhelm (1807–1876)
artilleriofficer, 131
- Drakkenberg, Adelaide (*31/1 1846)
skoleelev 1855, 85
- Drakkenberg, Thorvald (*1842)
skoleelev 1855, 85
- Dreyer, E.H.
sergent, andenlærer ved Legatskolen
1853–1856, 82
- Ehlers, Aage Jørgen Christian (*16/8 1883)
skoleelev 1895, 1899, 124
- Ehlers, Henrik Lars Vinord (*26/8 1881)
skoleelev 1888–1897, 122
- Ehrens, Jochum
ankersmed på Christianshavn i 1770'erne
(matr. 103), 138
- Eigtved, Nikolaj (1701–1754)
arkitekt, 138
- Ellefsen, Caroline (1784–1845)
håndarbejds lærerinde, 81, 82, 133
- Eriksen, Frederikke (*1845)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Erslev, Emil (1817–1882)
musikhandler, udgiver af sangbøger
- Flor, Lovise
g.m. Niels Bagger af Bakkebølle Gårde,
132
- Foldberg, Peter Thomsen (1861–1925)
professor, censor 1897, 122, 123
- Frederik 5 (1723–1746–1766)
138
- Frederik 6 (1768–1784–1808–1839)
80A, 139
- Frederiksen, Niels Peter (1794–1868)
førstelærer, 131, 132
- Frijs, Christian Emil Krag-Juel-Vind
(1817–1896), lensgreve, 100
- Frørup, A.
sergent, lærer ved Legatskolen 1881–1893
ikke nævnt i teksten
- Gerlach, Georg Daniel (1798–1865)
kommanderende general 1864 efter de Meza
80A
- Gjerding, Thora Sofie (*1822)
søster til fru skoleinspektør Stürup,
136
- Glahn, Marcus (1781–1868)
artilleriofficer, 80A
- Glahn, Poul Egede (1811–1896)
artilleriofficer, 88, 97, 100, 131, 154,
135
- Glahn, V.
provst, 127
- Greve
sergent, gymnastiklærer ved Legatskolen
1850–1853, 1874–1877, 1880,
82, 102, 105, 106
- Grundtvig, Nikolaj Frederik Severin
(1783–1872), præst og digter, 90, 95
- Græseth, Amalie Vesterby (*1844)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Göricke, Christian Georg Wilhelm (1762–1829)
præst ved Frederiks tyske kirke, 138
- Gøthgen, Christian (*27/7 1843)
skoleelev i 1850'erne
- Hall, Carl Christian (1812–1888)
politiker, jurist, 88
- Hallager, Morten (1740–1803)
skolebogsforfatter m.v., 95
- Halvorsen, Carl Christian (*24/2 1847)
skoleelev i 1850'erne, 86, 132
- Halvorsen, Emil Frederik Sivert (1845–)
skoleelev i 1850'erne, ritmester, 86, 132
- Halvorsen, Emma Frederikke Emilie (*1844)
død som barn, 132
- Halvorsen, Christian Frederik (1817–1906)
overfyrværker, krigsråd, førstelærer ved
Legatskolen, 80A, 81, 82, 86, 92, 97,
101–105, 107, 111, 113, 121, 128, 130,
131, 136, 137
- Halvorsen, Hans Peter Eduard (1813–1892)
materielforvalter, krigsråd, lærer ved
Legatskolen, 91, 92, 101–104, 106–108,
131
- Halvorsen, Ida Henriette Johanne (*1850)
skoleelev 1857–1863
- Halvorsen, Ida Marie Berg f. Hansen
g.m. Sievert Halvorsen, 132
- Halvorsen, Jacobine f. Jacobsdatter
(1782–1833) g.m. Sievert H., 131, 132
- Halvorsen, Johanne Marie (*1819)
skoleelev 1825, 131, 132
- Halvorsen, Maren (*1830)
g.m. Eduard H., 132

- Halvorsen, Sievert (1787-1860)
overfyrværker, 131, 132, 150
- Hammerich, Martin Johannes (1811-1881)
skolebestyrer v. Vester Borgerdydskole,
115, 139, 140
- Hannibal
sergent, lærer ved Legatskolen 1868-1871,
102
- Hansen, Axel Christian Hjalmar (*14/5 1882)
skoleelev 1893-1898, 123
- Hansen, Carl (*1842)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Hansen, Carl (*1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Hansen, Hans Christian (1861-1922)
malersvend, skolebetjent 1899-1922,
80B, 121, 128
- Hansen, Johan Ludvig (*7/10 1882)
skoleelev 1895-1899, 124
- Hansen, Julius (*5/4 1845)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Hansen, V.
sergent, lærer ved Legatskolen 1867-1869,
92, 102
- Hanson, Sara (*1/10 1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Harhoff, Georg Frederik Krogh (1845-1937)
artilleriofficer, 80B, 112, 114, 115, 119,
120, 127, 137
- Heiberg, G.
cand. phil., lærer ved Legatskolen 1875,
102, 105, 106
- Helms, Johannes (1828-1895)
skolebestyrer v. Vester Borgerdydskole,
115, 117, 139
- Helsing
oversergent, lærer ved Legatskolen
1873-1876, 102
- Heltzen, Christian Ludvig Gustav (1787-1855)
artilleriofficer, 80A, 131
- Henningsen, Erik Ludvig (1855-1930)
kunstner, 115
- Hermansen, E.B.M.
frøken, lærerinde ved Legatskolen
1868-1873, 91, 92, 101, 102, 104-106
- Hillebrandt, Niels Peter (1816-1885)
kantor og klokker v. Frederiks tyske kirke,
sanglærer v. Legatskolen 1879-1885, 102, 103
- Hjort, Peder (1793-1871)
skolebogsforfatter, 95
- Hogrefe, Johan Martin (*19/3 1881)
skoleelev 1888-1897), 122
- Holst, Anna Margrethe (*1857)
frøken, lærerinde ved Legatskolen 1894 ff,
80B, 115, 117, 118, 121
- Hvidt, Laurits Nicolai (1777-1856)
finansmand, minister, medlem af Borger-
repræsentationen, patron i menigheden til
Frederiks tyske kirke, 139
- Høyer
sanglærer ved Legatskolen 1899 ff, 115, 121
- Ingerslev, Christian Frederik (1803-1868)
skolebogsforfatter, 95
- Ipsen, Laurits Abel (1833-1895)
artilleriofficer, 97, 134, 135
- Jacobi, Alexander (1793-1875)
regnskabsfører og lærer v. Garnisonsskolen,
censor 1872, 104, 105, 128, 136
- Jensen
seminarist, lærer ved Legatskolen 1861,
92
- Jensen, A.
sergent, lærer ved Legatskolen 1894-1898,
121
- Jensen, J.
sergent, gymnastiklærer ved Legatskolen
1875-1879 og lærer 1894-1897, 102, 121
- Jensen, Thorvald Ludvig Karl (*29/12 1881)
skoleelev 1894-1897, 122
- Jespersen, J.F.
sergent, gymnastiklærer ved Legatskolen
1846-1863 og 1869-1873, 82, 92, 102, 104
- Jessen, Tycho (1799-1857)
artilleriofficer, 80A, 131
- Johansen
sergent, svømmelærer ved Legatskolen
1846-1849, 82
- Johnsen
sergent, lærer ved Legatskolen 1885-1888,
102
- Juel, Christian (1855-1935)
matematiker, censor 1898, 123
- Juhl
seminarist, lærer ved Legatskolen
1861-1863, 92
- Just, Frants Caspar (1811-1886)
artilleriofficer, 82, 131, 135
- Jørgensen, Georg Frederik (*26/12 1882)
skoleelev 1895-1899, 124
- Jørgensen, Hans Henrik Valdemar (*26/12 1881)
skoleelev 1895-1898, 123
- Jørgensen, Henrik Christian (1804-1876)
overfyrværker, førstelærer,
80A, 81, 82, 131, 132
- Jørgensen, Henrik Jørgen Ludvig (*14/12 1881)
skoleelev 1895-1898, 123

- Kalisch, Carl Abraham (1856–1931)
dr. phil., engelsklærer 1894 ff,
80B, 115, 119, 121–124
- Klubien, Balthasar Bernt Peter (1799–1863)
artilleriofficer, 80A, 91, 131, 135
- Knudsen, Annine (*1842)
skoleelev i 1850'erne, 86, 135
- Knudsen, Emma (*1849)
skoleelev i 1850'erne og 1860'erne, 135
- Knudsen, Ingvar (*1854)
skoleelev i 1860'erne, 99, 135
- Knudsen, Jens
skibsbygger på Christianshavn i 1770'erne
(matr. nr. 103), 138
- Knudsen, Olga (*1851)
skoleelev i 1860'erne, 135
- Knudsen, Oskar (*1847)
skoleelev i 1850'erne og 1860'erne, 135
- Knudsen, P.V.
sadelmagersvend ved Tøjetaten, far til
ovennævnte Annine, Emma, Ingvar, Olga og
Oskar, 135
- Krarup, Christine Amalie f. Møhl (1803–1876)
g.m. skolebestyrer Krarup, 139, 140
- Krarup, Niels Bygum (1792–1842)
skolebestyrer v. Vester Borgerdydskole,
139, 140
- Kristensen, Kristian Smidt (1852–1922)
lærer, censor 1899, 124
- Larsen,
madam, håndarbejds lærerinde til det
finere arbejde 1862–1867, 91, 92
- Larsen, V.
skolebetjent 1898, 129
- Larssen, Emil Herman Frantz Carl (1857–1920)
overintendant, Legatskolens regnskabsfører
1897–1918 (senere navneforandring til
Lenau), 80B, 121, 127, 128
- Lefolii, Hans Henrik (1819–1908)
fhv. rektor ved Katedralskolen i Viborg,
censor 1897, 122
- Leisner,
sergent, gymnastiklærer 1864–1868,
92, 102
- Liebe, V.
sanglærer 1892–1899, 115, 117–119, 121
- Lind, Hans Daniel (1847–1924)
præst, lærer ved Legatskolen 1875–1879,
102, 104–106
- Lindholm, Peter William (1856–1934)
lærer ved Legatskolen 1897 ff,
115, 118, 121, 129
- Lindholm, Rigmor Theodora (1865–1942)
lærerinde ved Legatskolen 1897 ff,
115, 121
- Linnemann, Johan (1826–1906)
generalinspektør for artilleriet,
80A, 112, 114, 120
- Lorck, Dorothea Marie (1772–1804)
g.m. pastor J.G.C.Adler
- Lorck, Josias (1723–1785)
præst v. Frederiks tyske kirke, 138
- Lorentsen
sergent, lærer ved Legatskolen 1881, 102
- Lund, Holger
cand. theol., lærer ved Legatskolen 1896 ff,
121
- Lund, Emma (*1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Lund, Holger (1864–)
præst, lærer ved Legatskolen 1871–1874,
115, 119, 121, 123, 124, 129
- Lund, P.C.
sergent, lærer ved Legatskolen 1872–1874
og 1879–1881, 102
- Lunn, Ove (1821–1873)
artilleriofficer,
80B, 91, 100, 134, 135, 137
- Lynge, Valdemar (1864–1928)
lærer 1895 ff, blev senere viceskole-
inspektør, havde fribolig i Wildersgade 5,
80B, 115, 118, 119, 121–124, 129
- Lythans-Petersen, Emil (1856–1928)
muremester, 80A, 115, 116, 125, 128, 139
- Lüttichau, Mathias (1795–1870)
artilleriofficer, 80A, 131
- Madsen,
sergent, andenlærer og gymnastiklærer
1843–1852, 81
- Madsen, Hannibal Marcus (*15/8 1847)
skoleelev i 1850'erne, 87
- Madsen, Jeppe (1812–1895)
overfyrværker, 86, 87
- Madsen, Johanne Kirstine f. Becker
g.m. Jeppe Madsen, 87
- Madsen, Laurits (*1842)
skoleelev i 1850'erne, søn af stabstrom-
peter M., 86
- Madsen, M.V.
stabstrompeter, sanglærer 1853–1867
82, 92, 102
- Madsen, Wilhelm Hermann Oluf (1844–1917)
artilleriofficer, 86, 87, 134
- Magnussen, Marie (*1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Mahnfeldt
enke efter bødkeremester M., 125
- Marcussen, Laurits Saabye (1802–1861)
artilleriofficer,
80A, 81, 84, 88, 100, 131

- Massmann, Nicolaus Hinrich (1766–1816)
præst v. Frederiks tyske kirke, 138
- Møllerup, Ernst Christian Nielsen (1873–)
cand. phil., lærer ved Legatskolen 1899 ff,
121, 129
- Meza, Christian Julius de (1792–1865)
overgeneral 1864, 80A
- Molich, Axel (*22/8 1883)
skoleelev 1891–1899, 124
- Molich, Harald (*18/12 1881)
skoleelev 1890–1897, 122
- Molich, Oluf (*21/8 1884)
skoleelev 1891–1899, 124
- Moltke, Otto Henrik Theodor Albert Frederik
August (1827–1897)
artilleriofficer, 131
- Muhle
kandidat, censor 1872, 104
- Müller, Dorothea (*1844)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Müller, N.V.
censor 1897, 122
- Møller
cand. theol., censor 1872, 104
- Møller, Carl (*1844)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Møller, Hans Larsen (1861–1928)
skolemand, censor 1899, 124
- Møller P.
sergent, lærer ved Legatskolen 1888–1891
102
- Mønster, Hans Peter Valdemar (1822–1866)
artilleriofficer, 131
- Neumann, Alfred (*1852)
skoleelev 1864, 99, 135
- Neumann, Anna (*1850)
skoleelev i 1850'erne og 1860'erne, 135
- Neumann, Anna f. Walløe
g.m. fyrværker N.
- Neumann, K.T.V.
fyrværker, far til Alfred, Anna og
Vilhelm, 135
- Neumann, Vilhelm (*1854)
skoleelev i 1860'erne, 135
- Nielsen
sergent, sanglærer 1843–1850, 82
- Nielsen
seminarist, stud. theol.
lærer ved Legatskolen 1863–1868, 92
- Nielsen
sergent ved infanteriet, lærer ved Legat-
skolen 1900 ff
- Nielsen, Anna (*1850)
skoleelev i 1860'erne, 99, 135
- Nielsen, Christian Theodor (1829–1907)
artilleriofficer,
80B, 88, 97, 111–114, 131, 134, 135, 137
- Nielsen, Juliane (*1844)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Nielsen, N.
cand. phil., lærer ved Legatskolen
1868–1869, 102
- Nielsen, S.
kommandersergent, gymnastiklærer ved
Legatskolen 1843–1848, 82
- Olsen, Hans
kammer i Rønne, nævnt 1659–1661, 137
- Olrik
stud. theol., lærer ved Legatskolen 1870,
102
- Olrik, A.V.
cand. theol., lærer ved Legatskolen
1869–1871, 102
- Petersen
frøken, lærerinde ved Legatskolen 1900 ff
(ikke nævnt i teksten)
- Petersen
sergent, lærer ved Legatskolen 1891–1892,
102
- Petersen, Ejner Frederik Peter (*12/3 1882)
skoleelev 1896–1898, 123
- Petersen, Jørgen H.
lærer ved Legatskolen 1898–1900, 121
- Petersen, N.F.
sergent, andenlærer 1860–1867, 92
- Petersen, Theodor (1854–)
artilleriofficer, 115, 120, 127, 137
- Pontoppidan, Erik (1847–1919)
læge, broder til Morten, 105
- Pontoppidan, Henrik (1857–1943)
forfatter, broder til Morten, 105
- Pontoppidan, Knud Børge (1853–1916)
læge, broder til Morten, 105
- Pontoppidan, Morten Oxenbøll (1851–1931)
som stud. theol. censor 1872,
præst fra 1873, 104, 105
- Poulsen, Harald (*1843)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Pullich, Alvine Marie (1861–1941)
lærerinde 1894 ff
80B, 115, 117, 118, 121
- Raasløff, Waldemar Rudolph (1815–1883)
artilleriofficer, krigsminister,
80A, 100, 135

- Rasmussen, Julius Alexander Nicolaj (1838–1912), rustmester (navneforandring 1902 til Bjarnov), 134
- Reffling, Louise (*2/1 1843) skoleelev i 1850'erne, 86
- Rostrup, Sofie f. Jacobsen (1857–1940) entomolog, censor 1898, 123
- Rotwitt, Carl Eduard (1812–1860) minister, 88
- Rudbeck
fru, lærerinde ved Legatskolen 1873–1875, 102, 105, 106
- Rudbeck, Peter
lærer (ikke ved Legatskolen) g.m. fru Rudbeck, 102
- Rung, Georg Frederik Frelsen (1805–1871) skolebogsforfatter, 95
- Rønne, Cathrine Marie (1841–) frk., lærerinde ved Legatskolen 1892 ff, 115, 117–119, 121, 129
- Rønne, Detlev Trappaud (1846–1925) skoleinspektør 80A, 80B, 111–115, 119–130, 137, 138
- Rønne, Ditlev Trappaud (*1889) søn af skoleinspektøren, 137
- Rønne, Hans Stig Trappaud (*1888) søn af skoleinspektøren, 137
- Rønne, Henning
cand. phil., lærer ved Legatskolen 1896–1899, 115, 118, 119, 121
- Rønne, Henning Christian (1815–1846) skibsfører, 137
- Rønne, Henning Kristian Trappaud (1878–1947) dr. med., søn af skoleinspektøren, 137, 138
- Rønne, Juliane Marie (*1880) plejebarn hos skoleinspektøren, 138
- Rønne, Juliane Marie Judith (1812–1890) g.m. skibsfører R., 137
- Rønne, Katrine Marie (*1884) datter af skoleinspektøren, 137, 138
- Rønne, Louise Hansine Katrine (*1882) datter af skoleinspektøren, 137, 138
- Rønne, Poul Trappaud (*1880) søn af skoleinspektøren, 137, 138
- Rønne, Sofie Magdalene f. Schiødt (1847–1909), g.m. skoleinspektør D.T.R., 129, 137, 138
- Rønning, Frederik (1851–1929) skolemand, censor 1899, 124
- Saabye, Adolph (*1845) skoleelev i 1850'erne, 86
- Saabye, Alvilda (*1843) skoleelev i 1850'erne, 86, 87
- Saabye, Valdemar (*1844) skoleelev i 1850'erne, 86
- Saint-Aubain, Anna Bolette f. Buntzen (1779–1853) g.m. oberst F.J.C.S., 84
- Saint-Aubain, Frederik Julius Christian (1755–1819), artilleriofficer, 84
- Salto, Julius Valdemar (1823–1877) artilleriofficer, 82, 131, 134, 135
- Sandholt, Poulin Ludvig (1813–1877) artilleriofficer, 131
- Schack, Nicolai Clausen (1781–1844) præst v. Vor Frelses kirke, 139
- Schellerup, Clara (*1/4 1844) skoleelev i 1850'erne, 86
- Schepelem, Christian August (1794–1870) generalløjtnant, 136
- Schjønnemand, M.
sergent, gymnastiklærer 1882–1887, 102, 107
- Schlegel, Carl Theodor (1826–1909) artilleriofficer, 104, 135
- Schleppegrell, Emilie Charlotte (*1848) søster til Julie S, 102
- Schleppegrell, Georg Carl Ludvig (1774–1850) eskadronschef, 102
- Schleppegrell, Julie (*1844) frk., lærerinde ved Legatskolen 1875–1894, 102, 103, 107, 115, 121
- Schleppegrell, Julius
lærer ved Bogerskolen i Slagelse, 102
- Schleppegrell, Louise f. Simsen
g.m. lærer J.S., 102
- Schmidt, Henrich (*1843) skoleelev i 1850'erne, 86
- Schmidt, Valdemar (1864–1944) arkitekt, 137
- Scholten, Casimir Wilhelm von (1752–1810) kommandant på St. Jan og St. Croix, 136
- Scholten, Casimir William von (1816–1876) oberst ved 6. Dragonregiment, 137
- Scholten, Jobst von (ca.1647–1721) general, 136
- Scholten, Jobst Gerhard von (1723–1786) generalmajor, 136
- Scholten, Jobst Gerhard von (1783–1824) regeringsråd på St. Croix, 136
- Scholten, Peter Carl Frederik (1785–1854) generalguvernør i Vestindien, 136
- Schou, A.F.Mandix,
lærer, censor 1898, 123
- Schoug, Adolph August
kommandersergent ved Artilleriet, 133
- Schoug, Adolph Christian Jacob (*20/4 1826) skoleelev i 1830'erne, typograf

- Schoug, Amalia Lovise Theresia (1830–1913)
håndarbejds lærerinde 1866–1904
92, 99, 102–104, 106, 107, 117, 118, 121,
129, 133
- Schoug, Johan Christian Joseph (*30/6 1833)
skoleelev, snedker, instrumentmager, 133
- Schoug, Petrea Christine (1804–1866)
håndarbejds lærerinde 1843–1866,
81, 82, 92, 99, 132, 133
- Schousboe, Vilhelm Carl (1841–1900)
præst ved Garnisons kirke, senere biskop
over Ålborg Stift, 105–107, 111, 135
- Schreiber, Edvard Valentin (1822–1892)
artilleriofficer, 131
- Schønning, Vilhelm Edvard Theodor (1814–1885)
artilleriofficer, 131
- Semler,
cand. theol., censor 1872, 104
- Sjødt, H.
cand. theol., lærer 1868–1869, 102
- Skibsted, Thorvald Nikolaj (1865–1937)
cand. theol., lærer 1889 ff, senere skole-
inspektør, 80A, 80B, 102, 103, 114, 119,
121–124, 129
- Smith, Alexandrine (*1854)
skoleelev 1864, 99, 135
- Smith, Charlotte (*1848)
skoleelev i 1850'erne, 135
- Smith, Frederik (*1850)
skoleelev 1864, 99, 135
- Smith, J.C.
overfyrværker, far til Alexandrine, Char-
lotte og Frederik, 135
- Stage, Carl Frederik (1863–1938)
cand. theol., lærer 1891 ff
80A, 80B, 102, 103, 114, 115, 118, 119,
121–124, 127
- Street,
sergent, gymnastiklærer 1881, 102
- Stürup, Caroline Hansine f. Gjerding
(1816–1876) g.m. skoleinspektør S., 135
- Stürup, Christiane f. Lund (*1863)
g.m. skoleinspektør S., 103, 106
- Stürup, Ellen (*1887)
datter af skoleinspektør S., 136
- Stürup, Jens Wilhelm (1791–1850)
toldinspektør, 135
- Stürup, Lauritz Frederik (1824–1896)
skoleinspektør 1868–1892,
80A, 101–104, 106, 107, 111, 114, 121, 130,
132, 135, 136
- Stürup, Paula Theodora (1889–1890)
datter af skoleinspektør S., 103, 106
- Stürup, Sophie Dothea (1788–1866)
g.m. toldinspektør S., 135
- Strøm, Gotlieb Frederik Peter (1819–1898)
skolebogsforfatter, 95
- Svendsen, Caroline
skoleelev 1855/56, boede på Frederiksberg
Slot, kom i en skole på Vesterbro, 85
- Swendsen, C.
cand. phil., lærer 1891–1894,
102, 108, 114, 121
- Svenningsen, Cleophas (1801–1853)
matematiklærer v. Vester Borgerdydskole,
140
- Sørensen, A.
sergent, andenlærer, gymnastik- og svømme-
lærer 1856–1860, 82, 92
- Sørensen, Axel (1851–1920)
lærer, censor 1898, 123
- Sørensen, Christian Louis Nielsen (*30/5 1883)
skoleelev 1890–1899, 124
- Sørensen, Johanne (*1845)
skoleelev i 1850'erne, 86
- Sørensen, Søren Christian (1843–1916)
præst ved Garnisons kirke,
111, 113, 115, 120, 127, 135, 137
- Sørensen, V.
frk., lærerinde 1899 ff, 121
- Sørensen, William Emil (1848–1916)
zoolog, censor 1897, 122
- Thalbitzer, Viggo Alfred (1859–)
cand. theol., lærer 1884–1888, senere
præst på Omø, 102, 107, 108
- Thestrup, Hans Nikolaj (1794–1879)
general, krigsminister, 80A, 88, 90, 100, 134
- Thønning, Carl (1855–1926)
arkitekt, 115
- Trauelsens, Herman Adolf Casper (*21/7 1883)
skoleelev 1890–1899, 124
- Truelsens
kommandersergent ved Ingeniørkorpset,
far til Emilie, Laura og Laurine, 135
- Truelsens, Emilie (*1849)
skoleelev 1864, 99, 135
- Truelsens, Laura (*1855)
skoleelev i 1860'erne, 135
- Truelsens, Laurine (*1857)
skoleelev 1864, 135
- Tvede, Gotfred (1863–1947)
arkitekt, 120
- Tønder,
sergent, lærer ved Legatskolen 1900,
(ikke nævnt i teksten)
- Udsen, Karen (1878–)
frk. lærerinde 1896 ff,
80B, 115, 117, 118, 121
- Ursin, Georg Frederik (1797–1849)
astronom, skolebogsforfatter, 95

Wagner, Carl August (1847–1906)
 artilleriofficer, 115, 135, 137

Wagner, Frederik August Hartvig (1840–1923)
 Generalinspektør for artilleriet,
 114, 126, 128

Valtiner, Ernst Christian (1854–1940)
 lærer, censor 1899, 124

Vandborg
 oversergent, lærer 1871–1872,
 102, 104, 105

Wegener, Johan Theodor (1810–1899)
 artilleriofficer, 88, 96, 97, 100, 134

Weischer, Caroline (*1844)
 skoleelev i 1850'erne, 86

Vestergaard, B.
 præst, lærer ved Legatskolen 1889–1891
 102, 108

Wildenbrück
 skuespillerinde, 129

Wiig, S.F., (organist v. den engelske Kirke),
 kantor, sanglærer ved Legatskolen 1885–
 1892, 102, 103, 107, 115, 121

Vilhelm 1 (1797–1888)
 Konge af Preussen, 134

Willerup
 cand. theol., lærer ved Legatskolen 1884,
 102

Winding, Josephine (*25/2 1844)
 skoleelev i 1850'erne, 86

Vinkler
 sergent, lærer ved Legatskolen 1897 ff,
 117, 118, 121

Winther, G.
 stud. theol., lærer ved Legatskolen 1888–
 1889, 102, 108

With, Carl J.
 cand. phil., matematiklærer ved Legat-
 skolen 1894–1900,
 115, 119, 121–124, 129

Wørishøffer, Johan Philip Andreas (1804–1892)
 oberstløjtnant, 136

Zanzenberg, Vilhelm Gustav (1870–1919)
 lærer ved Legatskolen 1895 ff,
 115, 118, 119, 121, 129

Ømann, Thora (*1844)
 skoleelev i 1850'erne, 86

Ørsted, Jacob Albert (1853–)
 cand. theol., lærer ved Legatskolen 1884–
 1889, 102, 107, 108

Ørsted, G.
 stud. jur., lærer ved Legatskolen 1887–
 1892, 102

Supplerende antegnelser

Fra s. 103. Klokke Hillebrandt. Han hed Niels Peter Hillebrandt (1816–1885) og var klokke og kantor ved Frederiks tyske kirke, som den endnu hed. I 1855 var antallet af bidragydende kun 28, og i 1866 ophørte kirken at være garnisonskirke. En grundig reparation af kirken var nødvendig, og da menigheden manglede penge dertil, underskrev Christian 9 en resolution af 4/12 1886, der betød nedlæggelse af menigheden ved årets udgang. I de følgende år blev kirken kun benyttet ved bisættelser i krypten. Ved kgl. resolution af 8/3 1899 blev det bestemt, at Vor Frelzers sogn skulle deles og kirken i Strandgade skulle være dansk sognekirke. Da Frederiks kirke (Marmorkirken) var indviet i 1894, blev Frederiks tyske kirke omdøbt til Christians kirke, hvortil Islands Brygge henhørte, indtil området i 1915 fik sin egen kirke, Hans Tausens kirke.

Kantor Wiig. Han hed S.F. Wiig og boede i Amaliegade 3 og var i 1892 organist ved den engelske Kirke, opført 1885–87. Samme år (1892) han forlader Legatskolen som sanglærer, glider han ud af Kraks Vejviser.

Fra s. 115. Lærerinde frk. Cathrine Marie Rønne (1841–1913) var eneste og ældre søster til skoleinspektør Rønne. Da hun blev født, boede familien i Ll. Strandstræde matr. 97 (nuv. nr. 20) under Garnisons sogn. Hendes sidste bopæl var Wildersgade 5, 2. sal tv.

Fra s. 121. Frk. Berg kan være identisk med Helene Berg (1869–), der senere blev socialpolitiker og forkæmper for kvindesagen. Hun tog handelseksamen i 1886, gymnastikeksamen 1889 og studentereksamen i 1900. Hun blev antaget året før gymnastiklærerinde Elise Dahl, men sprang fra.

Lærer Vilhelm Gustav Zanzenberg (1870–1919) boede i Wildersgade 5 st. tv. i 1901, men ikke i 1906. Han blev omkr. 1914 viceskoleinspektør ved Østrigsgades kommuneskole og i 1918 skoleinspektør s.st. Skolen blev bygget 1905–06 af arkitekt Osvald Langballe (1859–1930).

Fra s. 132. Overfyrværker Sivert Halvorsen blev efter 1850 pensioneret og flyttede til Utterslev Mærk 14, hvor han døde som enke-mand d. 9/10 1860, 73 år gl.

KILDEMATERIALE

Utrykt materiale

Rigsarkivet:

Folketællingslister 1845, 1850, 1860, 1870, 1880, 1890, 1895, 1901, 1906 og 1911.

3. afdeling, Hærens arkiv:

Det classenske skolelegat og den classenske Legatskole 1843–1901, der indeholdt regnskaber 1843–1901 med lærernes navne, reglementet af 1861 og 1894 samt skoleinspektør Rønnes skrivelse til Krigsministeriet af 22/6 1912.

Det scholtenske Legat 1856–1901.

(M) Det classenske Legat 1822–1862.

Landsarkivet for Sjælland m.v.:

Det classenske Fideikommis's arkiv 1820–1918 vedrørende den classenske Legatskole.

Kirkebøger vedrørende Garnisons sogn og registre til samme m.fl. kirkebøger.

Københavns Stadsarkiv

Matr. nr. 60A af Christianshavns kvarter:

Opmålingssag af 1835.

Film vedrørende byggesager.

Byggesag 1934 vedrørende en ny håndarbejdsklasse (der ikke blev til noget).

Det scholtenske Legat 1857–1919, aktstykker Leg. J. 3/1920, 85 d. og 85 e.

Københavns Begravelsesvæsens arkiver.

Husregistre.

Kraks Vejviser 1863 ff.

Meddelelser fra Frederiksberg kommune.

Litteratur:

148 danske Bykirker, Christians kirke, Gyldendal (1974)

Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang: Det classenske Fideikommis gennem 150 år, udgivet af det classenske Fideikommis (1942).

Vagn Aage Petersen: Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse III, Forsvarets arkiver 1. bind, Hæren 1660–1980 (1984).

Dansk Artilleri-Tidsskrift 4. hefte, august 1961, artikel af oberstløjtnant Lauritz Sabroe.

D.C.A.Jacobs: 1. Feltartilleriregiment 1764–1842–1917.

Eleviskolen 1816–1912, Foreningen Eleviskolens Minde (1916).

Eleviskolen 1816–1912 (1954)

Vilh. Richter: Den danske Landmilitæretat 1801–1894, 1/2 (1977).

Dansk Biografisk Leksikon, 2. udgave, 1-27 (1933-1944).
Weilbachs Kunstner Leksikon I/III (1947-1952).
Poul Carit Andersen: "Små Træk af den classenske Legatskoles Historie" (1933).
Kraks Tidstavler (1911).
Dansk Skole Stat, bind I (1933).
Dødsfald i Danmark 1944-1972.
Leksikon for Opdragere I/II (1953).
Samling af Danmarks Love med kommentarer af Stephan Hurwitz (M.Karnov 1938).
Love og Anordninger 1857.
Love, rescripter og resolutioner, som angår hæren 1861.
" " " " , " " " 1868.
D.T.Rønne: Skrivelse til Krigsministeriet af 22/6 1912.
Berlingske Tidende 1836 om ildebranden.
Ill. Familie Journal, side 2 i andet tillæg nr. 34, 1899.
Th. Hauch-Fausbøl: Familien Stürups stamtavle og slægtshistorie (1904).
Johannes Helms: Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1787-1837 (1887).
Vester Borgerdydskole 1787-1937 (1937).
J.R.Hübertz: Beretning om Cholera-Epidemien i Kjöbenhavn (1855).

Elev i den classenske Legatskole fra 1851 til 1858, Emil Frederik Sivert Halvorsen, der blev ritmester ved Dragonerne, var fra 31/10 1890 til 30/10 1891 skolechef for Rytteriets korporal-, sergent- og sekondløjtnantskole, der på tidspunktet lå i Randers, som V. Richter ikke fik fat i. Det er naturligvis vanskeligt at afgøre, om han ligner sin far eller mor (se side 132).

Christian 10 var som premierløjtnant i Livgarden til tjeneste ved Rytteriets Sekondløjtnantskole (5. Dragonregiment) i Randers fra 1891 til 1892.